

Accountancy & Controlling

Nyenrode Business Universiteit

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q388

© 2013 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Accountancy en de masteropleiding Accountancy van de Nyenrode Business Universiteit.....	5
Administratieve gegevens van de opleiding	5
Administratieve gegevens van de instelling.....	5
Kwantitatieve gegevens over de opleiding	5
Samenstelling van de commissie	6
Werkwijze van de commissie.....	6
Samenvattend oordeel van de commissie.....	9
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling.....	15
BIJLAGEN.....	45
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie	47
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader.....	49
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	57
Bijlage 4: Overzicht van het programma	96
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleiding	98
Bijlage 6: Bezoekprogramma.....	106
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	108
Bijlage 8: Reactie opleiding inzake zwaarte studiebelasting, plus overzicht semesters	110
Bijlage 9: Notitie opleiding inzake normering bachelorscripties	114
Bijlage 10: Onafhankelijkheidsverklaringen	122

Dit rapport is vastgesteld op 20 maart 2013.

Rapport over de bacheloropleiding Accountancy en de masteropleiding Accountancy van de Nyenrode Business Universiteit

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleiding

Bacheloropleiding Accountancy

Naam van de opleiding:	Accountancy
CROHO-nummer:	56435 deeltijd
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	Accountancy
Locatie:	Breukelen
Variant:	deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Accountancy

Naam van de opleiding:	Accountancy
CROHO-nummer:	60060 deeltijd
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Accountancy
Locatie:	Breukelen
Variant:	deeltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Accountancy & Controlling aan de Nyenrode Business Universiteit vond plaats op 25 en 26 oktober 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Nyenrode Business Universiteit
Status van de instelling:	rechtspersoon hoger onderwijs
Resultaat instellingstoets:	niet aangevraagd

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleiding zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De commissie die de bacheloropleiding Accountancy en de masteropleiding Accountancy van de Nyenrode Business Universiteit beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. J.J.A. (Hans) Leenaars (voorzitter), lid Raad van Bestuur BNG, hoogleraar Accounting Information Systems aan de Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. H. (Henri) Olivier, emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Luik;
- Prof. dr. E.H.J. (Eddy) Vaassen, hoogleraar Accountancy aan de Universiteit van Tilburg;
- Prof. dr. A. (Arco) van de Ven, hoogleraar Accounting Information Systems aan TiasNimbas (Universiteit van Tilburg) en hoogleraar Controlling aan de Open Universiteit;
- M.S. (Merel) Vlasveld BSc, masterstudent Accountancy, Auditing en Control, en student postmaster Registeraccountancy aan de VU Amsterdam.

De commissie werd ondersteund door A.M. (Agnes) Mos, die optrad als secretaris (onder supervisie van gecertificeerd secretaris/projectleider F. (Floor) Meijer).

De curricula vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Werkwijze van de commissie

Voorbereiding

QANU ontving de kritische reflectie van de bachelor- en masteropleiding Accountancy in juli 2012. Nadat de projectleider het rapport op kwaliteit en compleetheid van informatie had gecontroleerd en in orde had bevonden, stuurde zij het aan de commissieleden. Zij lazen de kritische reflectie en formuleerden naar aanleiding daarvan vragen en opmerkingen.

Naast de kritische reflectie ontvingen de vijf commissieleden van beide opleidingen elk drie afstudeerscripties. Bij deze steekproef van vijftien scripties per opleiding werd bewust gekozen voor scripties uit verschillende beoordelingscategorieën (voldoende; ruim voldoende; goed). Bij de scripties voegde QANU een lijst met beoordelingsrichtlijnen, om ervoor te zorgen dat de commissieleden de scripties op vergelijkbare wijze zouden beoordelen. Aangezien de commissie tot taak had een opleiding te beoordelen waarbij een wetenschappelijke titel (MSc) behaald kan worden, besteedde zij vooral aandacht aan het beoordelen van het wetenschappelijk niveau van de scripties, de eisen die door de opleiding aan de scripties worden gesteld en de zorgvuldigheid van de inhoudelijke beoordeling daarvan door de staf. In de scriptie dient de student immers aan te tonen over de vereiste kwalificaties te beschikken.

De projectleider stelde het bezoekprogramma vast in overleg met de opleidingscoördinator en de voorzitter van de commissie. Op verzoek van QANU stelden de coördinatoren representatieve gesprekspanels samen. De commissie ontving voorafgaande aan het bezoek een overzicht van de gesprekspartners en stemde in met de door de opleiding gemaakte selectie. Een overzicht van het programma met alle gesprekspartners is opgenomen als Bijlage 6 bij dit rapport. Voor het locatiebezoek werden zowel medewerkers als studenten op de hoogte gebracht van een spreekuur, waarin zij vertrouwelijk met de commissie konden spreken. Van dit spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Bezoek

De commissie begon het bezoek op 24 oktober 2012 met een startvergadering. Daar kwam eerst het NVAO-beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling aan de orde. Vervolgens besprak de commissie de bevindingen naar aanleiding van de gelezen scripties en de kritische reflectie. De secretaris verzamelde de vragen van de commissieleden en groepeerde die per onderwerp en gesprek. Op 25 oktober 2012 sprak de commissie met het managementteam, en vervolgens met (delegaties van) studenten, docenten, de opleidingscommissie, examencommissie, studieadviseur en alumni van de bachelor- en masteropleiding Accountancy, waarvan de bevindingen in dit rapport zijn weergegeven. Op 26 oktober 2012 richtte de commissie zich op de masteropleiding Controlling, waarover de bevindingen in een separaat rapport zijn opgenomen. Aansluitend werden de eerste bevindingen gedeeld met het managementteam, waarbij de commissie verzocht om een nadere toelichting op een aantal zaken.

Tijdens het bezoek bestudeerde de commissie tevens het ter inzage gevraagde materiaal en de digitale leeromgeving. De commissie gebruikte een deel van de laatste dag voor een discussie over de beoordeling van de opleiding en de voorbereiding van de mondelinge rapportage. Aan het einde van het bezoek presenteerde de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie.

Rapportage

Op basis van de bevindingen van de commissie heeft de secretaris een conceptrapport opgesteld. Dit rapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken faculteit voorgelegd met het verzoek om het rapport te controleren op feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is vervolgens besproken met de voorzitter en, waar nodig, met de overige commissieleden. Daarna is het rapport definitief vastgesteld.

Beslisregels

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 6 december 2010) heeft de commissie de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.

Goed

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte uit boven de gangbare basiskwaliteit.

Excellent

De opleiding steekt systematisch en over de volle breedte ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld.

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Accountancy & Controlling over de bachelor- en masteropleiding Accountancy van Nyenrode Business Universiteit. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen van de commissie, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde scripties, en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft positieve aspecten opgemerkt en verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleidingen voldoen aan de eisen voor basiskwaliteit die de voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Bacheloropleiding Accountancy

Beoogde eindkwalificaties

De bacheloropleiding Accountancy geldt als wetenschappelijke beroepsopleiding die uitgaat van een combinatie van werken en leren. De opleiding is zodanig ingericht dat deze parallel loopt met de carrière van de student. De opleiding beoogt om onderzoekende professionals op te leiden die de academische vaardigheden bezitten om hun beroepspraktijk op professionele wijze in te vullen. Het opleidingsdoel is vertaald naar een set vakspecifieke eindkwalificaties die in overeenstemming zijn met de eindtermen en beroepsprofielen die zijn vastgesteld door de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA). De doelstellingen van de bacheloropleiding Accountancy zijn bovendien expliciet verbonden met de Dublin-descriptoren en voldoen dus aan de internationale normen voor een wetenschappelijke opleiding.

Programma

Studenten van de bacheloropleiding Accountancy volgen in deeltijd een programma van 180 EC, verspreid over 4,5 studiejaar. Het programma kan op negen verschillende locaties verspreid over het land worden gevolgd. In het curriculum ligt de nadruk op de theoretische grondslagen van de accountancy als wetenschap. De bacheloropleiding is opgebouwd rond drie kernvakken: Auditing & Assurance, Bestuurlijke Informatieverzorging en Externe Verslaggeving. De commissie is van mening dat studenten een inhoudelijk goed en samenhangend programma volgen. Ook constateert zij dat de eindkwalificaties adequaat zijn vertaald naar de leerdoelen van vakken. Wel vindt de commissie dat er in het curriculum meer aandacht besteed zou moeten worden aan het vak *Finance*, om toekomstige accountants te voorzien van de nodige bagage om de groeiende complexiteit van financiële vraagstukken te kunnen bevatten en malversaties te herkennen waar deze zich voordoen.

De opleiding heeft onder de naam 'De Luiken Open' een ontwikkeltraject in gang gezet met als doelstelling de toekomstige accountant te voorzien van de nodige bagage om ontwikkelingen in het beroepenveld (bijvoorbeeld de recente derivatenproblematiek) het hoofd te kunnen bieden. De commissie is zeer te spreken over dit verandertraject, de visie op de accountant van de toekomst en over de conforme aanpassingen in het curriculum.

De opbouw van het curriculum, en daarmee de studeerbaarheid van de opleiding, is een punt van zorg voor de commissie. Uit de bestudeerde informatie bleek dat de studiebelasting in bepaalde semesters en individuele vakken van de bacheloropleiding structureel te hoog is. De commissie heeft hierover tijdens het bezoek uitvoerig gesproken met de opleiding. Dit heeft geresulteerd in de toezegging om de bewuste semesters aan te passen en de studiedruk beter te verdelen (zie Bijlage 8). De commissie waardeert deze toezegging en raadt de opleiding met klem aan de voorgestelde wijzigingen op korte termijn te implementeren. Een mogelijke

consequentie van de geprogrammeerde te hoge studiedruk is dat bepaalde vakken uit de betreffende semesters worden afgesloten met toetsen die naar het oordeel van de commissie van onvoldoende niveau zijn. Dit punt komt verderop in deze samenvatting aan de orde.

Personeel

De commissie heeft een positief beeld gekregen van de inhoudelijke en didactische kwaliteiten van het docentencorps. Docenten beschikken over voldoende ervaring om de doelstelling van de opleiding te realiseren. Ook beoordelen studenten het docententeam hoog op het gebied van toegankelijkheid. Het wetenschappelijk niveau en de actuele onderzoekservaring zijn aanzienlijk verhoogd ten opzichte van de vorige visitatie. Het personeelsbeleid voorziet in didactische trainingen, vakinhoudelijke overleggen en persoonlijke begeleiding van nieuwe docenten. Docenten worden beoordeeld via vakevaluaties en tentamenevaluaties en bij onvoldoende functioneren worden maatregelen genomen. De commissie is van mening dat de omvang van het personeel toereikend is voor de realisatie van het programma. Wel ziet de commissie het hoge aantal freelancedocenten (circa 500) als een potentieel risico voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij heeft echter kunnen vaststellen dat het managementteam het voornemen heeft uitgesproken om het aanname- en kwaliteitsbeleid voor deze groep medewerkers aan te scherpen.

Voorzieningen

Voor de bacheloropleiding Accountancy geldt dat deze decentraal wordt aangeboden: studenten volgen het merendeel van hun studie op negen decentrale locaties, verspreid over het land. Deze locaties worden gekozen op basis van faciliteiten en bereikbaarheid met openbaar vervoer. Hoorcolleges, schriftelijke tentamens en de *summercourses* vinden wel plaats op Nyenrode, waar veel goede materiële voorzieningen zijn. De studiebegeleiding en de digitale informatievoorziening via My.Nyenrode en de reguliere nieuwsbrief zijn eveneens op een adequate manier vormgegeven. Studenten bevestigen dit beeld.

Kwaliteitszorg

De opleiding beschikt over een kwaliteitszorgsysteem waarmee gecontroleerd wordt of de onderwijsleeromgeving studenten in staat stelt de eindkwalificaties te behalen. De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding een breed palet aan evaluaties heeft ontwikkeld, gericht op studenten, docenten en alumni. Ook worden de resultaten van evaluaties besproken in de opleidingscommissie en de vakcenters. Waar nodig leiden ze tot aanpassingen en verbeteringen.

Een punt van zorg voor de commissie is de constatering dat de examencommissie haar wettelijke taken nog niet uitoefent; deze taken zijn nog belegd binnen andere gremia van de opleiding, zoals de vakgroepen. De examencommissie heeft tijdens de visitatie de verwachting uitgesproken dat binnen een jaar het nieuwe toetsbeleid zal zijn vastgesteld. De commissie benadrukt de noodzaak van een snelle implementatie van dit beleid door de examencommissie.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Om te kunnen vaststellen of studenten de beoogde cursorische leerdoelen daadwerkelijk behalen, heeft de commissie een steekproef van toetsen bestudeerd. Het resultaat van dit onderzoek was niet in alle opzichten bevredigend. Voor vier van de in totaal vijf bestudeerde tentamens van de bachelorvakken Auditing Theory en BIV-Business Information Systems concludeerde de commissie dat de wetenschappelijke kenniscomponent onvoldoende wordt getoetst. Tijdens het visitatiebezoek heeft de commissie over dit punt uitgebreid met het opleidingsmanagement overlegd. Tot tevredenheid van de commissie heeft de opleiding

inmiddels toegezegd de tentamens Auditing Theory en BIV-Business Information Systems aan te passen. De commissie vraagt het management om in de toekomst scherp in de gaten te houden dat de toetsing van academische kennis voldoende gewicht krijgt in tentamens.

In de beslissing van de commissie om de standaard 'Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties' met een voldoende te beoordelen speelde een rol dat de commissie op basis van lezing van vijftien bachelorscripties tevreden was over het wetenschappelijk niveau. Dit bleek vooral uit de inbedding in relevante wetenschappelijke literatuur, de gehanteerde onderzoeks- en analyse methoden, de afweging van mogelijke verklaringen voor de onderzoeksresultaten, en de uitwerking van theoretische, naast praktische implicaties van de resultaten. Overigens moet worden vermeld dat de normering van de bachelorscriptie nadere aanscherping verdient. Na afloop van de visitatie heeft de opleiding alsnog de gevraagde toelichting gegeven over de criteria waaraan bachelorscripties moeten voldoen.

Masteropleiding Accountancy

Beoogde eindkwalificaties

De masteropleiding Accountancy geldt als wetenschappelijke beroepsopleiding die uitgaat van een combinatie van werken en leren. De opleiding is zodanig ingericht dat deze parallel loopt met de carrière van de student. De opleiding beoogt om onderzoekende professionals op te leiden die de academische vaardigheden bezitten om hun beroepspraktijk op professionele wijze in te vullen. Het opleidingsdoel is vertaald naar een set vakspecifieke eindkwalificaties die in overeenstemming zijn met de eindtermen en beroepsprofielen die zijn vastgesteld door de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA). De doelstellingen van de masteropleiding Accountancy zijn bovendien expliciet verbonden met de Dublin-descriptoren en voldoen dus aan de internationale normen voor een wetenschappelijke opleiding.

Programma

Het curriculum van de masteropleiding is verspreid over twee studiejaren en de studielast is 60 EC. In deze opleiding ligt de nadruk op wetenschappelijke kennis en op het inzicht in de grondslagen van de accountancy als wetenschap. In de masteropleiding worden de vakgebieden Advanced Auditing, Bestuurlijke Informatieverzorging en Externe Verslaggeving op specialisatieniveau bestudeerd. De masterscriptie levert het bewijs van het vereiste eindniveau van de masteropleiding. De keuzevrijheid voor de masterscriptie wordt beperkt door de verplichte nauwe aansluiting bij de bovengenoemde kernvakken van de opleiding en bij vraagstukken uit de beroepspraktijk.

De commissie heeft tijdens de visitatie met alle gremia gesproken over het belang van voldoende kennis op het gebied van corporate finance. Zij acht het van groot belang dat de toekomstige accountants voldoende toegerust zijn om op een goede manier invulling te kunnen geven aan hun signalerende functie, en pleit voor voldoende aandacht voor corporate finance vakken in het totale curriculum van de bachelor- en masteropleiding.

De opleiding heeft onder de naam 'De Luiken Open' een ontwikkeltraject in gang gezet met als doelstelling de toekomstige accountant te voorzien van de nodige bagage om de maatschappelijke financiële ontwikkelingen (bijvoorbeeld de recente derivatenproblematiek) het hoofd te kunnen bieden. De commissie is zeer te spreken over dit verandertraject, de visie op de accountant van de toekomst en over de conforme aanpassingen in het curriculum.

De commissie is van mening dat de eindkwalificaties adequaat zijn vertaald naar de leerdoelen van vakken, en dat studenten een inhoudelijk goed en samenhangend programma volgen. Het deeltijdsysteem en het decentrale concept zijn op een dusdanige wijze vormgegeven dat

studenten in staat worden gesteld de beoogde eindkwalificaties te halen. Zij-instromers kunnen een premastertraject volgen dat afgestemd is op hun vooropleiding.

Personeel

De commissie heeft een positief beeld gekregen van de inhoudelijke en didactische kwaliteiten van het docentencorps. Docenten beschikken over voldoende ervaring om de doelstelling van de opleiding te realiseren. Ook scoren zij hoog op het gebied van toegankelijkheid. Het wetenschappelijk niveau en de actuele onderzoekservaring zijn aanzienlijk verhoogd ten opzichte van de vorige visitatie. Het personeelsbeleid voorziet in didactische trainingen, vakinhoudelijke overleggen en persoonlijke begeleiding van nieuwe docenten. Docenten worden beoordeeld via vakevaluaties en tentamenevaluaties en bij onvoldoende functioneren worden maatregelen genomen. De commissie is van mening dat de omvang van het personeel toereikend is voor de realisatie van het programma. Wel ziet de commissie het relatief hoge aantal freelancedocenten als een potentieel risico voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij heeft echter vastgesteld dat het managementteam voornemens is om het aanname- en kwaliteitsbeleid voor deze groep medewerkers aan te scherpen.

Voorzieningen

Voor de masteropleiding Accountancy geldt dat deze decentraal wordt aangeboden: studenten volgen het merendeel van hun studie op negen decentrale locaties, verspreid over het land. Deze locaties worden gekozen op basis van faciliteiten en bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Hoorcolleges en schriftelijke tentamens vinden op Nyenrode plaats, waar veel goede materiële voorzieningen zijn. De studiebegeleiding en de digitale informatievoorziening via My.Nyenrode en de reguliere nieuwsbrief zijn op een adequate manier vormgegeven. Studenten bevestigen dit beeld.

Kwaliteitszorg

De opleiding beschikt over een kwaliteitszorgsysteem waarmee gecontroleerd wordt of de onderwijsleeromgeving studenten in staat stelt de eindkwalificaties te behalen. De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding een breed palet aan evaluaties heeft ontwikkeld, gericht op studenten, docenten en alumni. Ook worden de resultaten van evaluaties besproken in de opleidingscommissie en de vakcenters. Waar nodig leiden ze tot aanpassingen en verbeteringen.

Een punt van zorg voor de commissie is de constatering dat de examencommissie haar wettelijke taken nog niet uitoefent; deze taken zijn nog belegd binnen andere gremia van de opleiding, zoals de vakgroepen. De examencommissie heeft tijdens de visitatie de verwachting uitgesproken dat binnen een jaar het nieuwe toetsbeleid zal zijn vastgesteld. De commissie benadrukt de noodzaak van een snelle implementatie van dit beleid door de examencommissie.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Om te kunnen vaststellen of studenten de beoogde cursorische leerdoelen daadwerkelijk behalen, heeft de commissie een aantal tussentijdse en afsluitende toetsen bekeken. Op basis van deze steekproef concludeert de commissie dat het toetsingssysteem adequaat wordt ingevuld en het studenten in staat stelt de beoogde eindkwalificaties te behalen.

In de aanloop naar de visitatie heeft de commissie vijftien masterscripties bestudeerd. Zij heeft hierbij met genoegen mogen constateren dat het niveau van deze masterscripties aanzienlijk is verhoogd ten opzichte van de vorige visitatie. De commissie is ervan overtuigd dat de gewijzigde opzet van het masterprogramma hier een belangrijk aandeel in heeft gehad.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Accountancy

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: voldoende

Programma

Standaard 2: voldoende

Standaard 3: voldoende

Standaard 4: voldoende

Standaard 5: voldoende

Standaard 6: onvoldoende

Standaard 7: voldoende

Personeel

Standaard 8: voldoende

Standaard 9: voldoende

Standaard 10: voldoende

Voorzieningen

Standaard 11: voldoende

Standaard 12: voldoende

Kwaliteitszorg

Standaard 13: voldoende

Standaard 14: voldoende

Standaard 15: voldoende

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 16: voldoende

Algemeen eindoordeel

voldoende

Masteropleiding Accountancy:

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: voldoende

Programma

Standaard 2: goed

Standaard 3: voldoende

Standaard 4: voldoende

Standaard 5: voldoende

Standaard 6: voldoende

Standaard 7: voldoende

Personeel

Standaard 8: voldoende

Standaard 9: voldoende

Standaard 10: voldoende

Voorzieningen

Standaard 11: goed

Standaard 12: voldoende

Kwaliteitszorg

Standaard 13: voldoende

Standaard 14: voldoende

Standaard 15: voldoende

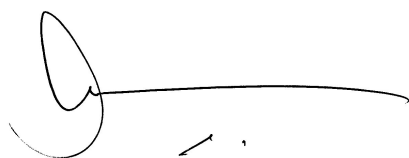
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 16: voldoende

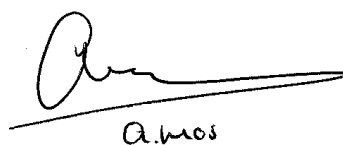
Algemeen eindoordeel voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgelegde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 20 maart 2013

Prof. dr. J.J.A. Leenaars, voorzitter

A.M. Mos

A.M. Mos, secretaris

Onder supervisie van dr. F. Meijer,
projectleider

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling

In 1994 gingen het Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants (NIVRA) en Nyenrode Business Universiteit (Nyenrode) een samenwerking aan die gericht was op professionalisering en academisering van de accountantsopleiding van het NIVRA. Uiteindelijk werd in 2001 de stichting NIVRA-Nyenrode opgericht en nam Nyenrode in 2007 de onderwijsactiviteiten van de Stichting NIVRA-Nyenrode over.

Met de overgang naar de bachelor-masterstructuur werden de twee zelfstandige afstudeerrichtingen Accounting & Auditing en Accounting & Controlling omgezet in twee masteropleidingen: Accountancy en Controlling. Dit rapport beschrijft de bachelor- en masteropleiding Accountancy. De masteropleiding Controlling wordt in een separaat rapport behandeld. De postmasteropleiding Accountancy die Nyenrode eveneens aanbiedt, viel buiten het bestek van deze visitatie.

De bachelor- en masteropleiding Accountancy zijn beide deeltijdopleidingen met een duaal karakter. Studenten volgen de studie naast hun baan en maken zich het beroep werkenderwijs eigen. De opleiding is echter niet verantwoordelijk voor het praktijkgedeelte, en daarom is er geen sprake van een duale opleiding. Het onderwijs van de opleidingen vindt zowel centraal plaats, op de locatie Nyenrode, als decentraal, op meerdere locaties in het land.

De Accountancy-opleidingen van Nyenrode zijn georganiseerd in tien afdelingen ('centers') die worden aangestuurd door centerdirecteuren. Er zijn centers voor (achtereenvolgens) Management, Accounting & Control; Auditing & Assurance; Business Law; Marketing & Supply Chain Management; Accounting Information Systems; Finance; Financial Reporting & Tax; Strategy; Human Resources, Organization & Management Effectiveness en ten slotte Responsible Business. De centers zijn verantwoordelijk voor het onderwijs in het desbetreffende vakgebied, de ontwikkeling en evaluatie van de onderwijsprogramma's, het studiemateriaal, de tentaminering, en het onderzoek.

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1:

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

De missie van Nyenrode is om het nationale en internationale bedrijfsleven te voorzien van kwalitatief hoogwaardige en duurzame leiders en ondernemers met kennis en innovatieve ideeën. Deze missie is door de Nyenrode Business Universiteit omgezet in strategische ambities die zijn gericht op een adequate voorbereiding van studenten op de arbeidsmarkt en de educatieve begeleiding van alumni op verschillende niveaus. In de kritische reflectie omschrijft Nyenrode haar strategische ambities als volgt:

- Voorzien in de behoefte van het bedrijfsleven aan academici die klaar zijn om leiders, ondernemers, robuuste auditors, accountants of controllers te worden;

- Voorzien in de behoefte van het bedrijfsleven aan kennis en ideeën, in de juiste combinatie van theorie en praktijk;
- Een levenslange partner voor haar afgestudeerden zijn en voorzien in hun behoefte aan loopbaanontwikkeling door het aanbieden van educatieve bouwstenen;
- Voorzien in de behoefte van het bedrijfsleven aan ondersteuning bij organisatorische overgangs- en professionaliseringsprocessen.

De bacheloropleiding Accountancy is een disciplinegeoriënteerde, beroepsgerichte, wetenschappelijke opleiding, met een propedeusefase van anderhalf jaar en een hoofdfase van drie studiejaar (in totaal 180 EC). De propedeuse is oriënterend van aard en verschaft studenten inzicht in de grondslagen van het wetenschapsgebied van de accountancy. De hoofdfase van de bachelor is gericht op de behandeling van het gehele actuele kennisgebied accountancy. Studenten werken het eerste semester van de bacheloropleiding drie dagen in de beroepspraktijk en volgen colleges op donderdag en vrijdag. Vanaf het tweede semester werken studenten vier dagen en volgen zij op vrijdag colleges. Ondanks dat de colleges op negen verschillende locaties in Nederland kunnen worden gevolgd, wordt de uniformiteit van de opleiding toch gewaarborgd. Dit gebeurt door centrale, inhoudelijke aansturing door de staf en de 'centers', gelijklopende onderwijsprogramma's en lesmaterialen, docentenbijeenkomsten voor aanvang van de cursus en gezamenlijke tentamens in Breukelen.

Met de masteropleiding Accountancy wil Nyenrode studenten breed opleiden tot academisch gevormde professionals die verantwoordelijkheid kunnen nemen voor kwalitatief hoogstaande informatie en voor het inrichten en functioneren van systemen ten behoeve van besluitvorming, beheersing en verantwoording in en omtrent organisaties. Het masterprogramma Accountancy omvat 60 EC, verspreid over twee studiejaar.

Voorafgaand aan de visitatie hebben de opleidingen een domeinspecifiek referentiekader opgesteld dat het wetenschapsgebied van de accountancyopleidingen beschrijft (Bijlage 2). Na inzage van dit referentiekader heeft de commissie vastgesteld dat het een adequaat beeld schetst van het domein en dat het een heldere uiteenzetting van de vereiste specifieke kennis en vaardigheden van accountancystudenten op bachelor- resp. masterniveau bevat. Er zijn eindkwalificaties geformuleerd voor wetenschappelijke, vakmatige, en toepassingsgerichte vaardigheden, managementvaardigheden en ethiek.

De Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA) stelt conform de Wet Toezicht Accountantsorganisaties de eindtermen en de beroepsprofielen van accountants vast. De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat de doelstellingen van de bachelor- en masteropleiding in overeenstemming zijn met de CEA-eindtermen. Voor beide opleidingen is het opleidingsdoel vertaald naar eindkwalificaties die vakspecifiek zijn (Bijlage 3). Daarnaast zijn ze expliciet verbonden worden met de Dublin-descriptoren, die allemaal zijn verwerkt in de vakken van de bachelor- resp. masteropleiding. De commissie stelt vast dat de eindkwalificaties van de bacheloropleiding op initieel niveau geformuleerd zijn, terwijl die van de masteropleiding uitgaan van een meer gevorderd niveau en voortbouwen op de kennis en vaardigheden die zijn opgedaan in de bacheloropleiding. De commissie vindt de geformuleerde eindkwalificaties voldoende wetenschappelijk van niveau. Naast dat er eindkwalificaties zijn opgenomen die gaan over vaardigheden die een accountant nodig heeft in zijn beroep, moet een student ook zelfstandig wetenschappelijk onderzoek kunnen doen, inzicht hebben in de wetenschappelijke ontwikkelingen in het vakgebied en daar kritisch naar kunnen kijken.

De commissie is van mening dat beide opleidingen nog onvoldoende aandacht schenken aan internationale benchmarking. De commissie heeft begrip voor de keuze van de opleidingen om hier geen prioriteit aan te geven – de opleiding richt zich heel specifiek op het Nederlandse beroepenveld – maar adviseert om hier gezien de verdergaande internationalisering de komende jaren wel stappen in te zetten.

Overwegingen

De commissie heeft het Domeinspecifieke Referentiekader, de CEA-eindtermen en de door de opleidingen vastgestelde profielen en de vertaling naar eindkwalificaties bestudeerd, en meent dat de manier waarop de eindtermen geformuleerd zijn recht doet aan de niveaus van de bachelor- en de masteropleiding. Het geheel van beoogde eindkwalificaties voldoet naar het oordeel van de commissie aan de internationale eisen voor een academische opleiding. De eindkwalificaties zijn helder uitgewerkt en sluiten aan op het wetenschappelijk karakter van de opleidingen.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Programma

Standaard 2:

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Toelichting:

Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het beroepenveld en het vakgebied.

Bevindingen

Nyenrode Business Universiteit heeft als haar missie geformuleerd om het bedrijfsleven te voorzien van kwalitatief hoogwaardige en duurzame leiders en ondernemers met kennis en innovatieve ideeën. Om deze missie uit te kunnen voeren heeft zij strategische ambities vastgesteld die zijn gericht op een adequate voorbereiding van studenten op de arbeidsmarkt en de educatieve begeleiding van alumni op verschillende niveaus. Vanuit deze strategische ambities worden de bachelor- en masteropleiding Accountancy ingevuld als wetenschappelijke beroepsopleidingen die uitgaan van een combinatie van werken en studeren. De opleidingen zijn zodanig ingericht dat deze parallel lopen met de carrière van de student. Met de opleidingen Accountancy wil Nyenrode studenten breed opleiden tot accountants die verantwoordelijkheid kunnen nemen voor het beoordelen van de financiële koers van een organisatie en het functioneren van de daarvoor beschikbare systemen. In het studieprogramma is daarom ruimte ingebouwd voor vakken op het gebied van auditing & assurance, bestuurlijke informatieverzorging en externe verslaggeving. In de masteropleiding vindt er verdieping plaats en wordt er een masterscriptie geschreven.

De commissie stelt vast dat het deeltijd karakter van de opleiding en de vakgerichte en wetenschappelijke ontwikkelingslijnen in het curriculum een continue wisselwerking tussen wetenschap en praktijk faciliteren en zorgen voor een goede aansluiting van het programma op de eisen van en ontwikkelingen binnen het beroepenveld. Een schematisch overzicht van de samenhang tussen deze ontwikkelingslijnen is opgenomen in Bijlage 4.

In de kritische reflectie licht Nyenrode het in 2010 in de bachelor- en masteropleiding gestarte verandertraject 'De Luiken Open' toe, dat de karakteristieken van de 'robuuste accountant' definieert. Doelstelling van dit traject is om te bepalen hoe de accountant van de toekomst moet worden opgeleid en wat dat betekent voor de inhoud van de opleiding, de didactiek, de docenten en de faculteit. Alle relevante stakeholders, zoals studenten, beroepsorganisaties, klanten, opdrachtgevers en docenten, zijn bij dit traject betrokken. De opleiding motiveert de inzet als volgt: 'In het bedrijfsleven is een groeiende behoefte aan accountants die, naast inhoudelijke kennis, ook weten hoe deze kennis overgebracht moet worden, en die voet bij stuk houden wanneer situaties hierom vragen en zich niet verschuilen achter regels. De opleiding zal in programmatisch en didactisch opzicht conform dit concept worden vormgegeven.' De opleiding wil dus niet alleen dat studenten tijdens hun studie kennis en vaardigheden opdoen, maar dat ze ook leren hoe ze deze op anderen kunnen overbrengen en dat ze op ethisch gebied gevormd worden.

Rondom het traject 'De Luiken Open' zijn een aantal initiatieven ontwikkeld. Er is bijvoorbeeld een intensieve samenwerking gestart met accountantskantoren via een tripartiete overeenkomst, met als doel de banden tussen het beroepenveld, de opleiding en de studenten te verstevigen en de onderlinge samenwerking te bevorderen. Daarnaast worden *honours classes* aangeboden voor goede studenten, wat de aantrekkelijkheid vergroot om snel studievoortgang te boeken. Tevens streeft de opleiding naar een vaste doorlooptijd van de

opleiding, waardoor het rendement wordt verhoogd en de totale studiedoorlooptijd wordt verkort. Een laatste initiatief in dit verband is de instelling van intensieve *summercourses* waarmee studenten tijdens de minder drukke periodes op de kantoren in staat worden gesteld intensiever met de studie bezig te zijn. Het thema van de eerstejaars *summercourse* van 2012 was 'de Robuuste Accountant'. Dit thema, dat refereert aan gedragskenmerken van de accountant, zoals de 'rug recht houden', zal als een rode draad in de toekomstige opleidingen worden meegenomen.

De commissie heeft in alle gesprekspanels gesproken over het ontwikkelingstraject 'De Luiken Open', en heeft geconstateerd dat dit traject opleidingsbreed als zeer positief wordt ervaren en dat de integratie binnen het onderwijsprogramma volop gaande is. Alumni onderschreven het belang van de ingezette stappen vanuit hun praktijkervaring. Zij hebben in de praktijk ondervonden hoe lastig het kan zijn om je onafhankelijkheid te handhaven en de juiste keuzes te maken. Ze zien het aanleren van vaardigheden conform het concept van de robuuste accountant als een goed hulpmiddel in de dagelijkse praktijk van de accountant en als een stap voorwaarts voor de opleiding. Alumni leken ervan overtuigd te zijn dat dit veranderproces slechts relatief langzaam in de dagelijkse praktijk kan en zal worden doorgevoerd, wat de commissie opvallend vond.

Uit gesprekken met het studenten- en het docentenpanel bleek volgens de commissie dat de wetenschappelijkheid van beide opleidingen voldoende is gewaarborgd. Positieve ontwikkelingen hierin zijn de invoering van een afsluitende bachelorscriptie van 9 EC, en de invoering van de onderzoeksvakken en het vak Applied Business Research (ABR) in de masteropleiding. Daarnaast zorgen de aangeboden wetenschappelijke literatuur en de gehanteerde statistische methodes ervoor dat studenten een wetenschappelijke basis hebben voor het schrijven van de afstudeerscriptie. Studenten merkten op dat zij in deze onderzoeksvakken geleerd hadden hoe zij de aangeboden wetenschappelijke literatuur dienden te lezen, en dat ze hierdoor in staat waren de aangeleerde wetenschappelijke en academische vaardigheden in de praktijk te brengen bij het schrijven van de scriptie in de bachelor en de master.

Overwegingen

De commissie heeft met waardering kennisgenomen van het in de bachelor- en masteropleiding gestartte ontwikkelingstraject 'De Luiken Open', dat een tweeledig doel nastreeft. Enerzijds betreft dit het definiëren van de karakteristieken van de accountant van de toekomst en naar aanleiding daarvan het doorvoeren van aanpassingen in de opleiding, didactiek, docenten en faculteit. Anderzijds proberen de opleidingen alle relevante partijen binnen accountancy te verenigen, de onderlinge binding te vergroten en de accountancygemeenschap uit te bouwen. Het initiatief tot het sluiten van tripartiete overeenkomsten – hoewel nog slechts in de kinderschoenen – wordt door de commissie van harte onderschreven. Een verdergaande samenwerking tussen de opleidingen en het beroepenveld is van groot belang. Het beroepenveld kan een bijdrage leveren aan de verdere professionalisering van de opleidingen, en de opleidingen op de hoogte houden van de maatschappelijke ontwikkelingen binnen het beroepenveld. De commissie onderstreept het belang van het betrekken van alle relevante partijen in dit proces, en adviseert de opleidingen hierin vervolgstappen te nemen.

Daarnaast spreekt de commissie haar waardering uit voor de stappen die Nyenrode heeft gezet in een verdere verwetenschappelijking van de opleidingen. De implementatie van een bachelorscriptie naar aanleiding van het advies van de vorige visitatiecommissie, en de

aanpassingen in het voorbereidende masterscriptietraject zijn door de commissie met waardering bekeken.

De implementatie van het ontwikkelingstraject 'De Luiken Open' is op dit moment verder gevorderd in de masteropleiding dan in de bacheloropleiding. De commissie heeft ervoor gekozen dit tot uitdrukking te laten komen in de beoordeling van Standaard 2.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **goed**.

Standaard 3:

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting:

De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend studieprogramma.

Bevindingen

Bacheloropleiding

De bacheloropleiding bestaat uit een propedeuse van 60 EC die anderhalf studiejaar duurt, en een hoofdfase van 120 EC die drie studiejaar duurt. De meeste vakken worden in de vorm van korte modules aangeboden. Studenten kunnen direct na het vwo met de bacheloropleiding beginnen; in de regel in combinatie met een werkkring in de accountancy. De opleiding wordt volledig in deeltijd aangeboden en de colleges worden decentraal op vrijdagen gegeven. Alleen in het eerste semester van het eerste jaar volgen studenten twee dagen per week colleges. De propedeuse verschaft studenten inzicht in de grondslagen van het wetenschapsgebied van de accountancy. De propedeuse is oriënterend van aard; naast inleidingen in de kernvakken komen ook algemeen ondersteunende vakken aan de orde. De hoofdfase van de bachelor is gericht op de behandeling van het actuele, internationaal geaccepteerde kennisgebied van accountancy in de brede zin. Dit deel richt zich met name op de theoretische grondslagen van de accountancy als wetenschap. Afgestudeerden behalen het diploma Bachelor of Science in Accountancy. Na de bacheloropleiding kunnen studenten doorstromen naar de masteropleiding Accountancy of – via een premaster – naar de masteropleiding Controlling. Voor meer informatie over de premaster- en masteropleiding Controlling verwijst de commissie naar het separate opleidingsrapport Controlling. Hbo-studenten Accountancy of Bedrijfseconomie kunnen na een vooropleiding afhankelijke premaster eveneens instromen in de masteropleiding Accountancy.

De bacheloropleiding is opgebouwd rond drie kerngebieden: Auditing & Assurance, Bestuurlijke Informatieverzorging en Externe Verslaggeving. Ter afsluiting schrijft de student een wetenschappelijke scriptie. Op het gebied van Auditing & Assurance worden twee vakken gedoceerd: Auditing Beginselen en Auditing Theory. Auditing Beginselen is een van de laatste vakken van de propedeuse, Auditing Theory wordt gegeven in het tweede semester van het vierde studiejaar van de bachelor. Het vak Auditing Beginselen heeft een praktijkgerichte opzet met als doel studenten inzicht te verschaffen in de werkzaamheden die een accountant voor de controle van de jaarrekening moet uitvoeren, en in de inrichting van en rapportage over deze werkzaamheden. In het vak Auditing Theory ligt de focus op het verkrijgen van inzicht in wetenschappelijke theorieën die ten grondslag liggen aan het beroep van accountant en die het bestaansrecht van het beroep verklaren. Daarmee gaat dit vak dieper in op het

verkrijgen van kennis en inzicht, de toepassing daarvan, de eigen oordeelsvorming en de communicatie dan het vak Auditing Beginselen.

Op het gebied van Bestuurlijke Informatieverzorging worden drie vakken gedoceerd: Bestuurlijke Informatieverzorging (BIV)-Inleiding, de *summercourse* De Robuuste Accountant en Business Information Systems (BIV-BIS). De module BIV-Inleiding beoogt studenten inzicht te verschaffen in het besturen en beheersen van organisaties en bedrijfsprocessen, de beheersing daarvan, de informatie die daarvoor benodigd is en de eisen die aan die informatie worden gesteld. De *summercourse* De Robuuste Accountant is erop gericht de studenten via een praktijkcasus in staat te stellen een standpunt in te nemen over een eigen dilemma. De module BIV-BIS heeft als doel studenten een verdergaande kennis op het gebied van bedrijfsprocessen, management control en de ontwikkeling en het beheer van business en accounting informatiesystemen bij te brengen.

Het derde kerngebied, Externe Verslaggeving, omvat een aantal vakken op het terrein van externe verslaggeving en boekhouden (Financial Accounting, Financial Accounting Theory en de *summercourses* Issues in Financial Accounting en Pensioenen). Deze vakken hebben een nauwe verwantschap en behandelen de kennis die vereist is voor het opstellen van de jaarrekening.

Op advies van de vorige visitatiecommissie is er een afsluitende bachelorscriptie toegevoegd aan het bachelorprogramma. Deze scriptie heeft als doelstelling te toetsen of de student in staat is een accountancyvraagstuk te plaatsen binnen een theoretisch kader. Studenten dienen in staat te zijn middels literatuuronderzoek en aanvullend kwantitatief of kwalitatief onderzoek zelfstandig antwoord te geven op een onderzoeksvraag.

De commissie heeft tijdens de visitatie een goed beeld gekregen van de inhoud en de samenhang van het curriculum in de bacheloropleiding Accountancy en oordeelt dat hiermee de doelstellingen van het programma worden gerealiseerd. De vakmatige vaardigheden, de managementvaardigheden en de toepassingsgerichte vaardigheden zijn ingebouwd in de verschillende vakken en worden gespreid over de gehele opleidingsperiode behandeld.

Masteropleiding

De masteropleiding duurt nominaal twee studiejaar en telt een studielast van 60 EC. Het programma kent een vaste opbouw en start tweemaal per jaar. Het algemene doel van de masteropleiding is studenten op te leiden tot academisch gevormde professionals in accountancy. Na afronding van de bacheloropleiding kunnen studenten direct doorstromen naar de masteropleiding Accountancy. Studenten die het schakeltraject Accountancy & Controlling hebben gevolgd of een hbo-studie in Accountancy, Bedrijfseconomie of Bedrijfsadministratie/SPD hebben afgerond, volgen voorafgaand aan de masteropleiding eerst een op hun vooropleiding afgestemd premasterprogramma.

Het eerste jaar van de masteropleiding bestaat uit verdiepende cursussen uit de vakgebieden Externe Verslaggeving, Bestuurlijke Informatieverzorging en Advanced Auditing. Het tweede jaar is gericht op de voorbereiding op de scriptie en het schrijven van de scriptie. In cursussen uit het vakgebied Externe Verslaggeving moeten studenten kunnen beoordelen of de verslaggeving voldoet aan aanvaardbare normen en eisen. Het doel is om studenten inzicht te verschaffen in vraagstukken op het terrein van externe verslaggeving. In het vakgebied Bestuurlijke Informatieverzorging komen besturing en beheersing van organisaties aan de orde, de informatie die hiervoor noodzakelijk is en de wijze waarop de betrouwbaarheid en toereikendheid van deze informatie kan worden gewaarborgd. Het kerngebied Advanced

Auditing stelt zich ten doel studenten inzicht te laten ontwikkelen op het gebied van beroepsethiek, professionele beoordeling, procesmatige controle en rapportage. De masteropleiding omvat daarnaast de vakken Corporate Governance en Applied Business Research, het Onderzoeksvak en de masterscriptie.

Het vak Applied Business Research (ABR) heeft een belangrijke ondersteunende functie in het onderzoekstraject ter voorbereiding van de masterscriptie, en bereidt voor op het Onderzoeksvak dat aansluitend aan ABR wordt aangeboden. Het Onderzoeksvak geeft een verdieping in het op wetenschappelijk wijze benaderen van vraagstukken in het accountantsberoep. Het vak wordt afgesloten met een onderzoekspaper.

Tijdens de visitatie is de vernieuwing van het masterprogramma, die twee jaar geleden is ingezet, uitgebreid besproken. In de nieuwe situatie zijn de vakken Externe verslaggeving, BIV-Interne beheersing en Advanced Auditing en de module Corporate Governance ingekort tot één jaar (in plaats van anderhalf). Het tweede jaar van de masteropleiding is vorig jaar van start gegaan met de module ABR (voorheen Methodologie), het Onderzoeksvak en de masterscriptie. De commissie heeft kunnen constateren dat deze vernieuwing van het masterprogramma een goede impuls aan het programma heeft gegeven. Docenten en studenten hebben de commissie ervan overtuigd dat de ingezette vernieuwing een verbetering vormt voor het masterprogramma omdat er meer gerichte tijd wordt besteed aan (de voorbereiding van) de scriptie. Het Onderzoeksvak en de cursus ABR bieden studenten een goede voorbereiding voor het schrijven van de masterscriptie.

De commissie heeft tijdens de visitatie een goed beeld gekregen van de inhoud en de samenhang van het curriculum in de masteropleiding Accountancy. Zij heeft geconstateerd dat in de masteropleiding de belangrijkste elementen van de leerstof van de bacheloropleiding uitgebreider, wetenschappelijker of gedetailleerder aan de orde komen. Het gaat daarbij zowel om verbreding als verdieping. Daarnaast blijkt de samenhang in het programma volgens de opleiding uit de concentrische manier waarop academische en wetenschappelijke vaardigheden worden onderwezen. Studenten leren eerst bij het vak ABR en de Onderzoeksvakken om onderzoeksvaardigheden toe te passen en gaan daarna tijdens het scriptietraject daarmee zelfstandig aan de slag.

Tijdens de visitatie heeft het managementteam de commissie deelgenoot gemaakt van het door hen gevoelde dilemma tussen enerzijds de focus op de vaktechniciteit – opgehangen aan de CEA-eindtermen – en anderzijds de voortschrijdende ontwikkelingen inzake het multidisciplinaire karakter van het werk van de accountant. Naar verwachting zullen diverse specialisaties in gezamenlijkheid steeds verder het brede werkterrein van de accountant afdekken. Tegelijkertijd ligt bij verdere focus en specialisatie het risico van overspecialisatie op de loer. De commissie onderschrijft het aandachtspunt dat door het managementteam tijdens de visitatie onder de aandacht werd gebracht om in de invulling van het bachelor- en masterprogramma de juiste balans te vinden tussen vaktechniciteit en multidisciplinariteit.

Een voor de commissie belangrijk aandachtspunt is de borging van kennis van het vakgebied corporate finance in het curriculum van de bachelor- en masteropleiding. De commissie heeft dit punt tijdens de visitatie aan alle betrokken partijen voorgelegd. Alle gesprekspartners hebben aangegeven het belang van voldoende financiële kennis te onderschrijven. De opleiding gaf aan hier binnen het bestaande curriculum de nodige aandacht aan te geven. De commissie heeft geen directe redenen om hieraan te twijfelen. Ze adviseert toch om te bezien of, bovenop het huidige vakkenaanbod, of wellicht geïntegreerd binnen het huidige aanbod, extra aandacht kan worden besteed aan zaken als derivatenkennis en verslaggevings- en

beheersingsaspecten daaromtrent. De huidige beroepsgroep is immers niet altijd voldoende toegerust om te herkennen en te melden wanneer zich binnen hun praktijk problemen voordoen. Wanneer accountants beschikken over voldoende kennis om onvolkomenheden te herkennen, kunnen zij tegenwicht bieden en hun rug recht houden, om te voorkomen dat de professionaliteit en geloofwaardigheid van de beroepsgroep ter discussie worden gesteld.

De commissie heeft naast het reguliere programma ook het premasterprogramma bestudeerd en hierover tijdens het bezoek gesproken. Dit programma komt aan de orde in standaard 5.

Overwegingen

De commissie waardeert de inhoud, de doordachte vormgeving en indeling van de curricula, die zorgen voor een logische opbouw en samenhang van de lesprogramma's.

De commissie heeft met waardering kennisgenomen van de introductie van een afsluitende bachelorscriptie van 9 EC in het studiejaar 2007-2008. De invoering van deze bachelorscriptie was een van de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie (2006) en geeft een extra impuls aan de wetenschappelijkheid van de bacheloropleiding.

De twee jaar geleden ingezette vernieuwing van de masteropleiding – mede gebaseerd op een aanbeveling van de vorige visitatiecommissie, waarmee de commissie toentertijd aanstuurde op verbetering van de kwaliteit van de masterscripties – ziet de commissie als een duidelijke verbetering ten opzichte van het oude programma. De commissie is positief gestemd over de uitbreiding en omzetting van de module Methodologie naar de module ABR, die meer is gericht op wetenschappelijk onderzoek. Deze aanpassingen ziet de commissie als duidelijke verbeteringen ten opzichte van het oude curriculum. Met het Onderzoeksvak en de cursus ABR worden studenten adequaat voorbereid op het schrijven van de masterscriptie.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Standaard 4:

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting:

Het didactisch concept is in lijn met de beoogde eindkwalificaties en de werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Bevindingen

De bachelor- en masteropleiding Accountancy hebben geen uitgesproken didactisch concept beschreven. De opleidingen worden in deeltijd aangeboden. Het deeltijdonderwijs in combinatie met het duale karakter (de combinatie van werken en studeren) zijn het uitgangspunt voor de vormgeving van het programma en de gekozen werkvormen. Om ervoor te zorgen dat studenten – naast hun verantwoordelijke werk – voldoende tijd vrijmaken voor hun studie zijn voor zowel de bachelor- als de masteropleiding een aantal initiatieven ontwikkeld. Zo is de opbouw van het bachelorprogramma zodanig dat studenten stof krijgen aangeboden die zij in hun werk kunnen gebruiken. De aandacht wordt vastgehouden door korte cursussen aan te bieden die worden afgesloten met een eindopdracht. Er is een gevarieerd aanbod aan werkmethode, studenten werken in groepsverband, en er wordt rekening gehouden met drukke periodes in de baan van de

studenten. In de masteropleiding wordt de focus op één vak gelegd en worden decentrale en centrale cursussen afgewisseld. Studenten worden verplicht om deel te nemen aan colleges en ze werken naast individueel ook regelmatig in groepsverband. Studenten worden voorbereid op hun scriptie door middel van de cursus ABR en het Onderzoeksvak.

De commissie heeft tijdens de visitatie kunnen constateren dat het deeltijdsysteem en het decentrale concept door studenten en alumni in het algemeen zeer worden gewaardeerd. Studenten ervaren dat de vormgeving van het programma recht doet aan de diverse aandachtsgebieden van de studenten, en de (soms lastige) combinatie werk-studie-privéleven. Zij herkennen en waarderen dat de opleiding in de inrichting van het programma rekening houdt met drukke en minder drukke periodes in hun baan. Studenten antwoorden op de vraag waarom zij voor de accountancyopleiding aan Nyenrode gekozen hebben dat Nyenrode de enige universiteit is die de bacheloropleiding Accountancy in deeltijd aanbiedt. De studenten vinden de wisselwerking tussen theorie en praktijk erg waardevol.

Overwegingen

De commissie constateert dat de opleidingen de consequenties en de risico's van het deeltijdconcept goed in kaart hebben gebracht en oog hebben voor het risico dat studenten vanwege deze constructie de studie niet tot een goed einde brengen. Zij waardeert de initiatieven die de opleidingen hebben ontwikkeld om de studenten betrokken te houden bij hun studie, zoals het aanbod van korte cursussen, de gevarieerde werkvormen en de groepsopdrachten. De commissie stelt voorts vast dat de werkvormen aansluiten bij de leerdoelen waardoor studenten voldoende in staat worden gesteld om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

De commissie onderschrijft de positieve waardering door de studenten voor de wisselwerking tussen theorie en praktijk en vermeldt in dit verband de tripartiete overeenkomst tussen werkgevers, universiteit en student/werknemer (zie standaard 2). Dit samenwerkingsverband biedt mogelijkheden tot afstemming met het beroepenveld en tot het inschakelen en betrekken van de professionele sector bij de inhoud en de vormgeving van het programma.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 4 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 4 als **voldoende**.

Standaard 5:

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting:

De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde eindkwalificaties.

Bevindingen

In de kritische reflectie worden de instroomeisen van de accountancyopleidingen beschreven. Studenten die aan de bacheloropleiding beginnen zijn studenten met een afgeronde vwo-opleiding of met een propedeusediploma van een hbo- of wo-opleiding bedrijfseconomie, economie of accountancy. Daarnaast hebben de studenten in de regel een functie als assistent-accountant. Studenten dienen Wiskunde A, B of D met een voldoende te hebben afgesloten. Indien zij voor dit vak een onvoldoende hebben, geen Wiskunde op vwo-niveau of alleen Wiskunde-C hebben gevolgd, kunnen zij wel beginnen, maar dienen ze in het eerste jaar zelfstandig een getuigschrift te behalen. Economie is niet vereist.

Met name bij de masteropleiding vindt relatief veel zijinstroom vanuit het hbo plaats (in 2010 66%, in 2011 60%). Om studenten op het vereiste startniveau van de masteropleiding te brengen, heeft Nyenrode premasterprogramma's ontwikkeld, in lengte variërend van een half jaar tot anderhalf jaar. Alvorens met de masteropleiding te kunnen starten, dienen instromers dit premastertraject te volgen dat voor een deel individueel wordt bepaald en afhankelijk is van de gevolgde vooropleiding. Directe instroom in de masteropleiding Accountancy is mogelijk met een afgeronde bacheloropleiding Accountancy aan Nyenrode. Studenten met andere vooropleidingen dan die hierboven genoemd zijn, kunnen een vrijstellingsverzoek indienen. Vrijstellingsverzoeken worden behandeld door het vrijstellingsbureau, ressorterend onder de opleidingscommissie. Individuele gevallen worden doorgeleid voor beoordeling door de voorzitter van de vrijstellingscommissie. De opleidingscommissie heeft de commissie tijdens de visitatie inzage gegeven in de werkwijze rond het vrijstellingsbeleid. Een ervaren medewerker, die inzicht heeft in de curricula van alle betreffende vooropleidingen, behandelt de standaardgevallen. De bijzondere gevallen worden, met een preadvies van deze medewerker, voorgelegd aan de commissievoorzitter, waarna een definitief besluit wordt genomen.

De commissie spreekt haar waardering uit voor de verrichtingen van de opleiding om zijinstromers op het juiste startniveau voor de masteropleiding te brengen door middel van een premastertraject. De commissie heeft tijdens haar overleg met de opleidingscommissie de werkwijze van de vrijstellingscommissie geverifieerd, en heeft geconstateerd dat de vrijstellingswerkwijze op een consciëntieuze wijze wordt ingevuld. Waar dit kan worden gestandaardiseerde afspraken gemaakt en waar zich individuele en nieuwe gevallen voordoen, worden deze ter beoordeling voorgelegd aan de voorzitter van de vrijstellingscommissie.

In de aanloop naar de visitatie heeft de commissie een steekproefonderzoek gehouden onder de hbo-instromers in de masteropleiding, om te bezien of deze studenten voldeden aan de vereisten voor toelating. Uit een door de opleiding aangeleverde lijst van ruim 600 hbo-instromers werd een steekproef van 34 studenten uit het cohort 2010-2011 geselecteerd. Daarbij werd gecheckt of de instroomeisen en het vrijstellingsbeleid correct werden toegepast. De commissie heeft de uitkomsten van het steekproefonderzoek beoordeeld en geconcludeerd dat het beleid inzake de instroomeisen conform de afgesproken werkwijze wordt uitgevoerd.

Overwegingen

De commissie heeft geconstateerd dat studenten bij aanvang van de bacheloropleiding beschikken over de benodigde voorkennis en vaardigheden om de opleiding te kunnen volgen en met goed gevolg te kunnen afronden. Ook bij de masteropleiding is dit het geval. Het premastertraject zorgt ervoor dat studenten die instromen vanuit een andere opleiding dan Accountancy aan Nyenrode op het startniveau van de master worden gebracht. De commissie heeft daarbij eveneens geconstateerd dat het vrijstellingsbeleid voor de premaster op een gedegen manier is omschreven en consciëntieus wordt uitgevoerd, door zowel standaardafspraken te maken als bijzondere gevallen individueel te bekijken.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 5 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 5 als **voldoende**.

Standaard 6:

Het programma is studeerbaar.

Toelichting:

Factoren, die betrekking hebben op het programma en die de studievoortgang belemmeren worden zoveel mogelijk weggenomen. Studenten met een functiebeperking krijgen bovendien op dit aspect extra studieloopbaanbegeleiding.

Bevindingen

In de kritische reflectie vermeldt de opleiding dat bachelorstudenten in het eerste semester van de propedeuse op donderdag één en op vrijdag twee colleges volgen. Vanaf het tweede semester worden de colleges alleen op vrijdag gegeven. Op deze dag worden twee colleges van twee verschillende vakken verzorgd. Het aantal contacturen per cursus varieert van 21 tot 45 uren. De totale studielast per week bedraagt 16-18 uren voor voorbereiding en colleges. Studenten geven echter via evaluatieformulieren aan dat zij de hoeveelheid zelfstudie per week op circa de helft schatten van wat is voorgeschreven in de onderwijsprogramma's. Het zwaartepunt van zowel de bachelor- als de masteropleiding ligt in de maanden september tot en met december en maart tot en met juli, vanwege de grote drukte binnen accountancykantoren in januari en februari. Tijdens de gesprekken met de commissie gaven studenten aan dat de studielast hoog, maar doenlijk is. Opvallend is dat studenten de studielast in de masteropleiding als beduidend zwaarder aanmerken dan de studielast tijdens de bacheloropleiding. Dit betrof zowel het tempo, het niveau als het aantal uren dat zij aan hun studie besteedden. Wel bevestigden studenten desgevraagd dat het aantal reëel bestede uren onder het door de opleiding aangegeven aantal ligt.

Tijdens de visitatie heeft de commissie zich grondig gebogen over de studeerbaarheid in de bachelorfase. Ze heeft op basis van het door de opleiding aangegeven aantal studiebelastingsuren geconcludeerd dat met name het zesde en achtste semester van de bacheloropleiding op papier niet of nauwelijks studeerbaar zijn. Het aantal studie-uren in het zesde semester bedraagt gemiddeld 26 uren per week, met uitschieters naar 30 uren per week. In het achtste semester bedraagt het gemiddeld aantal studie-uren per week 29, met uitschieters naar 38 en 42 uur. De commissie is van mening dat het niet reëel is te verwachten dat studenten dergelijke zware studiesemesters tot een goed einde kunnen brengen in combinatie met een drukke vierdaagse werkweek. Daarnaast heeft de commissie geconstateerd dat de spreiding over de semesters niet voldoende balans laat zien. Ten slotte laat ook de spreiding over voor- en najaar te wensen over. De opleiding lijkt zijn eigen berekening en verdeling te maken, en volgt daarbij een pad dat afwijkt van de WHW-norm. Navraag bij de opleidingscommissie levert geen herkenning op. De te zware studiebelasting is de opleidingscommissie niet ter ore gekomen en blijkt ook niet uit de evaluatieformulieren en de mondelinge toelichting door studenten. Wat de commissie betreft moet de verklaring hiervoor deels gezocht worden in haar bevinding dat vakken uit de betreffende semesters worden afgesloten met toetsen die niet altijd voldoen aan het vereiste wetenschappelijk niveau. Dit punt wordt nader toegelicht onder standaard 16.

Wat de commissie betreft kunnen ook de kwantitatieve gegevens over rendementen en gemiddelde studieduur licht werpen op de studeerbaarheid van de opleidingen. Op grond van de in de kritische reflectie gepresenteerde cijfers (opgenomen als Bijlage 5) stelt de commissie vast dat voor het behalen van het propedeusediploma een nominale studieduur geldt van anderhalf jaar en een gemiddelde duur van twee jaar. Voor het behalen van het bachelordiploma geldt een nominale studieduur van 4,5 en een gemiddelde studieduur van 5,4 studiejaar. De studieduur van de masteropleiding voor studenten die voorafgaand de Nyenrode-bacheloropleiding hadden gevolgd is nominaal twee studiejaar en gemiddeld 3,6

studiejaren. Voor studenten afkomstig van de hbo-opleiding Bedrijfseconomie gelden aantallen (inclusief de pre-master) van 3,5 studiejaren nominaal ten opzichte van 7,3 studiejaren gemiddeld. Voor studenten afkomstig van de hbo-opleiding Accountancy (inclusief de pre-master) geldt 2,5 studiejaren nominaal tegenover 5 studiejaren gemiddeld.

De visitatiecommissie heeft in het overleg met de opleidingscommissie de hoge studiebelasting, met name tijdens een aantal semesters, voor bachelor- en premasterstudenten ter sprake gebracht. De conclusies van de commissie inzake de studeerbaarheid in met name het zesde en achtste semester van de bacheloropleiding betreffen daarmee niet alleen de bachelorstudenten maar ook de premasterstudenten. De opleidingscommissie gaf aan dat ze over deze studiebelasting geen opmerkingen heeft ontvangen van de studenten. Ook in de vakevaluaties is deze te zware belasting niet gemeld.

Na afloop van de visitatie heeft de commissie een nadere toelichting van de bacheloropleiding ontvangen over de hoge studiebelasting in een tweetal semesters. Deze is als Bijlage 8 toegevoegd aan dit rapport. De opleiding zegt in haar reactie toe het zesde en achtste semester als geheel opnieuw te zullen bekijken en met ingang van het collegejaar 2013-2014 aan te passen, zodat er een betere spreiding van studiepunten over de diverse semesters zal komen. Eveneens zegt de opleiding toe de definities van een semester zodanig aan te passen dat sprake is van vergelijkbare periodes in voor- en najaar. De onevenredige spreiding van het programma over de semesters komt voort uit het feit dat de programmeringen van de premasteropleiding en van de bacheloropleiding deels parallel worden vormgegeven.

Overwegingen

De commissie heeft haar zorgen over de te hoge studiebelasting, de tegenstrijdige geluiden die zij hierover tijdens de visitatie ontving, en het initiële gebrek aan herkenning door de opleiding gedeeld met het managementteam. De zorgen van de commissie betreffen niet alleen de studenten van de bacheloropleiding, maar eveneens de studenten die de premasteropleiding volgen, aangezien een aantal vakken door beide groepen parallel worden gevolgd.

Nadat de commissie de opleiding tijdens de visitatie had gewezen op de gebreken op het gebied van de studeerbaarheid, is de opleiding aan de slag gegaan met het opstellen van een verbeterplan. De commissie heeft dit verbeterplan na afloop van de visitatie bekeken en positief beoordeeld. Zij beveelt de opleiding van harte aan het verbeterplan door te voeren op een wijze die recht doet aan de discussie en de door de commissie gesignaleerde problematiek.

Dat er inmiddels een verbeterplan ligt, doet wat de commissie betreft geen afbreuk aan het feit dat de studeerbaarheid van de bacheloropleiding ten tijde van het visitatiebezoek onvoldoende was. Zij kiest er dan ook voor om Standaard 6 voor de bacheloropleiding als onvoldoende te beoordelen.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 6 als **onvoldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 6 als **voldoende**.

Standaard 7:

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Toelichting:

Omvang en duur:

- hbo-bachelor: 240 studiepunten;
- wo-bachelor: in beginsel minimaal 180 studiepunten;
- hbo-master: in beginsel minimaal 60 studiepunten;
- wo-master: in beginsel minimaal 60 studiepunten, afhankelijk van de opleiding.

Bevindingen

De commissie heeft op basis van de door de opleiding aangereikte informatie vastgesteld dat de programma's van de bacheloropleiding Accountancy en de masteropleiding Accountancy respectievelijk 180 en 60 studiepunten omvatten.

Overwegingen

De commissie heeft vastgesteld dat de omvang en duur van de programma's van de bacheloropleiding Accountancy en de masteropleiding Accountancy voldoen aan de geldende wettelijke eisen.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 7 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 7 als **voldoende**.

Personeel**Standaard 8:**

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Toelichting:

Het personeelsbeleid voorziet in de voor de realisatie van het programma benodigde kwalificaties, scholing, beoordeling en omvang van het personeel.

Bevindingen

De kritische reflectie beschrijft dat de Accountancy-opleidingen van Nyenrode in tien afdelingen ('centers') zijn georganiseerd die worden aangestuurd door centerdirecteuren. Bij iedere 'center' werken vaste medewerkers, freelancemedewerkers en ondersteunend personeel. Op het moment van schrijven van de kritische reflectie waren circa 40 leden van de vaste wetenschappelijke staf van Nyenrode werkzaam voor de opleidingen. De wetenschappelijke staf wordt daarnaast ondersteund door freelance-kerngroepleden en door een team van freelancers die ondersteuning biedt bij tentaminering en het geven van werkcolleges.

Het personeelsbeleid van Nyenrode is volgens de kritische reflectie de afgelopen jaren gericht geweest op verdere verwetenschappelijking en professionalisering van de vaste staf. Het aantal gepromoveerden is gestegen (zie standaard 9) en de wetenschappelijke staf is verder uitgebreid (zie standaard 10). De wetenschappelijke staf is bovendien meer colleges gaan verzorgen dan ten tijde van de vorige visitatie. Dit betreft niet alleen reguliere colleges. Stafleden leveren ook een bijdrage aan de nieuwe onderzoeksvakken in de masteropleiding en zijn direct betrokken bij de veelheid aan scripties die in de afgelopen jaren zijn afgerond.

Ter professionalisering van het docentenbestand biedt de opleiding verschillende didactische trainingen voor nieuwe docenten aan, waarin alle relevante onderwijszaken aan bod komen. Daarnaast worden nieuwe docenten in het eerste jaar ook op andere manieren begeleid en gecoacht. Elk jaar vindt er een docentenseminar plaats, waarin actuele onderwerpen binnen de financiële wereld of binnen het onderwijs ter sprake komen. De kwaliteit van het onderwijs en het docententeam wordt gemonitord via evaluaties van vakken, tentamens en docenten. Bij onvoldoende functioneren worden maatregelen genomen.

Nyenrode zet veelvuldig freelancedocenten in, 500 in getal, bij de uitvoering van de opleidingen. Over de freelancedocenten in het decentrale deel van de studie heeft de commissie tijdens het bezoek wisselende geluiden opgevangen. Studenten noemden als kritiekpunten de verschillende interpretaties van de lesstof en de niet altijd voldoende betrokkenheid van deze docenten. Het managementteam gaf aan de kritiek te herkennen, waarbij de leiding de commissie heeft verzekerd nu met voorrang aandacht te schenken aan het aanscherpen van het kwaliteitsbeleid voor deze groep, door met slecht functionerende docenten te spreken en afscheid van hen te nemen als zich geen verbetering voordoet. Het HRM-beleid van Nyenrode geldt met name voor de vaste staf. De opleidingen hebben aangegeven nu in te zetten op het ontwikkelen van HRM-beleid voor de freelancers op de decentrale locaties. Uit de gesprekken met docenten kwam de wens naar voren om de periodieke functioneringsgesprekken (POP-gesprekken) ook voor de groep freelancers te organiseren. De commissie adviseert de opleidingen, gezien de geluiden uit de studentenpanels, om dit traject op korte termijn in te zetten. Een vastgesteld en geïmplementeerd personeelsbeleid voor freelancers helpt immers in de verhoging van de kwaliteit en betrokkenheid van deze groep.

Overwegingen

Het personeelsbeleid stemt de commissie in het algemeen tot tevredenheid. De commissie stelt vast dat Nyenrode de selectie en bijscholing van de vaste docenten adequaat heeft georganiseerd. De commissie heeft waardering voor de diverse initiatieven die de opleidingen hebben ontwikkeld om (nieuwe) docenten in staat te stellen om waar nodig inhoudelijke en didactische vaardigheden aan te leren.

Wel ziet de commissie het zeer hoge aantal freelancedocenten als een potentieel risico voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij heeft echter kunnen vaststellen dat het managementteam het voornemen heeft uitgesproken om het aanname- en kwaliteitsbeleid voor deze groep medewerkers aan te scherpen. De commissie adviseert nadrukkelijk deze stappen verder door te zetten en zo het ontstaan van een sterke disbalans tussen kwaliteit en kwantiteit van freelancers ten opzichte van de vaste wetenschappelijke staf te voorkomen. In lijn met de wensen van docenten adviseert de commissie om ook voor freelancedocenten periodieke POP-gesprekken te organiseren.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 8 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 8 als **voldoende**.

Standaard 9:

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Toelichting:

De feitelijk bij het personeel aanwezige expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een hbo- of een wo-opleiding.

Bevindingen

Een van de verbeterpunten uit de visitatie van 2007 betrof het verhogen van het gehalte van wetenschappelijk personeel met actuele onderzoekservaring. Omdat de commissie de aanwezigheid van voldoende wetenschappelijke onderzoeksexpertise voor een universitaire opleiding essentieel vindt, heeft zij tijdens het visitatiebezoek onderzocht welke veranderingen Nyenrode op dit punt heeft doorgevoerd. De commissie heeft op basis van de kritische reflectie en de panelgesprekken kunnen vaststellen dat de vaste wetenschappelijke staf van de accountantsopleidingen op Nyenrode inmiddels is gegroeid van 10,8 fte in 2007 naar 23 fte. Het aantal gepromoveerden is in de totale populatie van wetenschappelijke staf en freelancers gestegen van 8% (2006) naar 15%. De commissie ziet dat Nyenrode hierin nog steeds behoorlijk achterblijft bij andere universiteiten, maar acht dit gezien het deeltijdse karakter van de opleidingen de facto onontkoombaar.

De commissie concludeert dat Nyenrode met de uitbreiding van de vaste wetenschappelijke staf een noodzakelijke verbetering heeft aangebracht in de wetenschappelijkheid van het programma en de docenten, en in de interactie tussen onderwijs en onderzoek. De commissie heeft inzage gekregen in CV's van eindverantwoordelijken en docenten en gesproken met docenten en studenten om de deskundigheid en kwalificaties van de docenten na te gaan. De commissie stelt vast dat meer dan de helft van de vaste wetenschappelijke staf gepromoveerd is.

Tijdens het bezoek werd door het studentenpanel in positieve termen over het docentencorps gesproken, waarbij kwalificaties als benaderbaarheid en toegankelijkheid werden genoemd. De commissie heeft ook zelf tijdens het visitatiebezoek en de gesprekken met het docentenpanel waargenomen dat het docentencorps een professionele indruk maakt, betrokkenheid uitstraalt bij het programma en de studenten en zich gezamenlijk verantwoordelijk voelt voor de waarborging van een kwalitatief en doeltreffend programma.

Ten slotte heeft de commissie vastgesteld dat de opleiding op een adequate wijze aandacht besteedt aan de deskundigheidsbevordering van haar docenten. Zij verzorgt diverse didactische trainingen voor docenten. Naast de al langer bestaande training 'Didactische vaardigheden voor beginnende docenten' worden sinds kort algemene trainingen aangeboden, waarbij ook studenten een rol spelen in het didactisch proces, en een training voor docenten die betrokken zijn bij de *summercourses*. Daarnaast heeft de opleiding een docentenvariant van het vak ABR aangeboden om docenten te trainen in het begeleiden van studenten bij bachelor- en masterscripties. Tachtig docenten hebben aan deze training deelgenomen.

De commissie waardeert de initiatieven die de opleiding heeft ontwikkeld ter verbetering van de groep docenten en kerngroepen. Uit de ontwikkelde trainingen blijkt dat de opleiding daadwerkelijk aanbevelingen uit evaluaties opvolgt. Ook heeft de commissie waardering voor de mogelijkheid voor docenten om de docentenvariant van het vak ABR te volgen. Deze cursus, die tweejaarlijks kan worden gevolgd, vergroot de betrokkenheid van docenten bij het scriptietraject. Het geeft ook een extra aanzet in het 'Nu of nooit'-scriptietraject: een speciaal traject voor studenten die het lastig vinden goed op stoom te komen met hun scriptie. De

commissie heeft tijdens de visitatie met genoegen de toelichting op deze ABR-cursus aangehoord, en ziet deze als een belangrijke verbeteringsstap.

Overwegingen

De commissie heeft waardering voor de stappen die Nyenrode heeft genomen om het aandeel van wetenschappelijk personeel binnen de accountancyopleidingen te vergroten. Het aantal gepromoveerden in de totale populatie van wetenschappelijke staf en freelancers is verhoogd naar inmiddels 23 fte. Zij stelt vast dat het onderwijs door wetenschappelijk gekwalificeerd personeel inmiddels wat dichterbij is gekomen van algemene normen binnen het hoger onderwijs. De commissie heeft echter wel moeten constateren dat het aantal nog steeds aanzienlijk achterblijft in vergelijking met de algemeen geldende cijfers, maar acht dit gezien het deeltijd karakter van de opleidingen onontkoombaar.

De commissie was tijdens de visitatie aangenaam verrast door het enthousiasme, de betrokkenheid en de professionaliteit van het vaste docententeam. Deze constatering werd bevestigd in de overleggen met de studenten- en alumni panels. De commissie is echter, door toedoen van de opmerkingen van studenten, minder onverdeeld enthousiast over de freelance docenten op de decentrale locaties.

De commissie heeft mogen vaststellen dat de opleidingen op een adequate wijze aandacht besteden aan de deskundigheidsbevordering van kerndocenten en freelancers. Zij acht het aanbod van trainingen divers en gericht op verhoging van de vaardigheden voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma. De commissie waardeert de initiatieven die de opleiding heeft ontwikkeld ter verbetering van de groep docenten en kerngroepen. In dit verband noemt de commissie met name de docent variant van de cursus ABR, die zij ziet als een goede stap in de vergroting van de betrokkenheid van docenten bij het scriptietraject. Ook de begeleiding van nieuwe docenten door mentoren en het tonen van betrokkenheid bij de taakinvulling door deze groep docenten kan op de waardering van de commissie rekenen.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 9 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 9 als **voldoende**.

Standaard 10:

De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Er is behoefte aan een groot docentencorps bij de opleidingen omdat voor alle vakken een specifieke deskundige wordt gezocht, er een groot aantal decentrale locaties is en omdat vrijwel alle bachelor- en mastercolleges zijn geconcentreerd op vrijdag. Aan die behoefte wordt voldaan. Naast de eerdervermelde 40 docenten (23 fte) van de core faculty worden circa 100 freelance ontwikkelaars en circa 500 freelance docenten uit de wetenschap en de beroepspraktijk ingezet. Deze freelancers hebben gezamenlijk een onderwijslast van omgerekend ruim 50 fte. Ook de scriptiebegeleiding vergt veel specifieke deskundigheid voor relatief kleine groepjes studenten. De opleidingen beschouwen de omvang van het personeel als toereikend voor de realisatie van het programma.

Op 1 september 2011 waren er 952 bachelorstudenten, het aantal fte's dat betrokken was bij het onderwijs aan deze studenten bedroeg toen 26. De staf-studentratio was 1:39. Het aantal

studenten in de premaster en master bedroeg toen 1.357, en 36 fte was betrokken bij het onderwijs aan deze groep studenten. De staf-studentratio was 1:37,7. De commissie heeft niet de indruk dat deze relatief hoge staf-studentratio de resultaten schaadt, met name omdat het parttime studenten betreft die niet de gehele week een begeleidingsbehoefte hebben.

Overwegingen

Op basis van de positieve evaluaties, de belangrijke rol die het ondersteunende personeel speelt binnen de opleidingen en de organisatie van de opleidingen, oordeelt de commissie dat de omvang van het personeel volstaat om de doelstellingen van de programma's te kunnen realiseren. Docenten, studenten en alumni bevestigen dit beeld.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 10 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 10 als **voldoende**.

Voorzieningen

Standaard 11:

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De accountancystudenten volgen het merendeel van hun colleges decentraal, maar komen enkele malen per jaar voor hoorcolleges naar Nyenrode. In de bacheloropleiding is dit bijvoorbeeld het geval bij de *summercourses*. Studenten verblijven dan drie dagen op Nyenrode en overnachten daar ook. In de masteropleiding zijn veel cursussen opgedeeld in centrale colleges door (gast)docenten voor de gehele groep en decentrale colleges in kleinere groepen. Deze centrale colleges moeten een meerwaarde hebben ten opzichte van de decentrale colleges om de extra reistijd en de lastige bereikbaarheid van Nyenrode te rechtvaardigen. Er zijn negen decentrale locaties, verspreid over het land. Deze locaties worden gekozen op basis van faciliteiten en bereikbaarheid met openbaar vervoer. Ze worden elk jaar bezocht door vertegenwoordigers van de afdeling Studentenzaken, waarbij afspraken worden gemaakt over de in te zetten ruimten en faciliteiten. Op Nyenrode zijn er zalen, audio- en visuele hulpmiddelen, parkeerruimtes, lunchfaciliteiten en er is een bibliotheek waar de studenten ook elektronisch toegang tot hebben. Daarnaast hebben studenten toegang tot databases met wetenschappelijke artikelen die ze kunnen downloaden. In alle gebouwen is draadloos internet beschikbaar.

Communicatie met studenten gaat via My.Nyenrode, een digitale portal waarop studenten en docenten informatie over cursussen en onderwijsprogramma's, maar ook literatuur, hand-outs, presentaties, voorbeeldtentamens, gegevens van medestudenten en uitslagen kunnen vinden. Studenten gaven aan veel gebruik te maken van My.Nyenrode. Daarnaast worden studenten geïnformeerd over actuele onderwerpen via de tweewekelijkse digitale nieuwsbrief, die alle accountancystudenten en -docenten ontvangen.

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek met studenten gesproken over de huisvesting en materiële voorzieningen van de opleiding. De studenten lieten zich in lovende termen uit over de opleiding, en noemden – naast zaken als imago, de goede naam van de universiteit en de prettige sfeer – met name ook de onderwijslocatie, het landgoed Nyenrode, als een bepalende factor in het gevoel van trots. De beschikbare materiële voorzieningen dragen bij aan een inspirerende leeromgeving. De commissie kreeg wel van verschillende

gesprekspartners te horen dat de bereikbaarheid van Nyenrode per auto en openbaar vervoer niet altijd even goed is. Een oplossing lijkt hiervoor echter niet op korte termijn voorhanden.

Twee verbeteringssuggesties werden door de studenten naar voren gebracht. De eerste verbeteringssuggestie betrof de toegang tot de bibliotheek en de digitale databases voor alumni; dit blijkt nu niet het geval. Het tweede veelgehoorde kritiekpunt van zowel studenten als alumni betrof de wijze van tentaminering. Schriftelijke tentamens worden nu nog op doorschrijfpapier gemaakt. De studenten zien dit als een verouderde manier van werken en pleiten voor verdere digitalisering van de tentaminering.

Studenten werken gedurende het Onderzoeksvak (voorafgaand aan het scriptietraject) momenteel aan de totstandkoming en het vullen van nieuwe databases, waarin data uit vragenlijsten die studenten in hun eigen praktijk laten invullen staan. Studenten die de vereiste bijdrage hebben geleverd, mogen gegevens uit de totale database gebruiken voor het onderzoek in hun masterscriptie. Op basis hiervan kunnen studenten betrouwbare kwantitatieve analyses uitvoeren. Elke scriptie levert waardevolle extra data op die goed gebruikt kunnen worden door medestudenten, en (het meewerken aan) deze nieuwe database wordt door de studenten als zeer nuttig ervaren.

Overwegingen

De commissie adviseert om te onderzoeken of alumni toegang kunnen krijgen tot de digitale databases en de bibliotheek, en of de tentaminering gedigitaliseerd kan worden. Zij vertrouwt erop dat de suggesties van de studenten zullen leiden tot de gevraagde aanpassingen. Zo heeft de opleiding al te kennen gegeven in de postmasterfase een geslaagde proef te hebben uitgevoerd met een digitale vorm van tentaminering.

De commissie stelt op basis van haar gesprekken met de diverse delegaties vast dat de universiteit openstaat voor vernieuwings- en verbeteringssuggesties, en deze waar mogelijk doorvoert. In het vertrouwen dat de gesuggereerde aanpassingen worden doorgevoerd is de commissie van oordeel dat de bijzondere locatie van het landgoed Nyenrode en het hoge niveau van de centrale voorzieningen een zodanige meerwaarde geven aan de opleiding dat een goede beoordeling voor de masteropleiding hier op zijn plaats is. Omdat het onderwijs van de bachelorfase grotendeels op de decentrale locaties plaatsvindt en studenten daardoor minder gebruik kunnen maken van de goede voorzieningen en faciliteiten op de locatie Nyenrode, geeft de commissie een voldoende voor de bacheloropleiding.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 11 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 11 als **goed**.

Standaard 12:

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

De informatievoorziening aan accountancystudenten wordt vooral verzorgd door de afdelingen Studiebegeleiding en Studentenzaken van het onderwijsbureau. In de kritische reflectie wordt de inzet van deze afdelingen toegelicht. De afdeling Studiebegeleiding heeft tot taak de studenten te voorzien van de voor hen benodigde informatie, de studievoortgang te bewaken en studenten te begeleiden. Advisering en begeleiding vindt plaats wanneer een

student zelf daarom vraagt, of als Studiebegeleiding constateert dat een student problemen ondervindt in de studievoortgang. Het beleid is erop gericht de voortgangsregistratie en interventie meer proactief dan reactief te doen, zodat studievertraging bijtijds gesignaleerd en zo mogelijk voorkomen kan worden.

Op de afdeling Studiebegeleiding houden acht medewerkers zich bezig met de behandeling van vragen of problemen van studenten: van de inschrijving van nieuwe studenten en de studiebegeleiding van de bachelor- en masterstudenten tot het bieden van hulp en advies aan studenten met problemen. Onder die acht medewerkers zijn er twee scriptiecoördinatoren en een ondersteunend medewerker scriptiecoördinatie die reguliere scriptietrajecten aansturen maar ook betrokken zijn bij gestructureerde trajecten voor studenten die vastlopen met hun scriptie.

Het studentenpanel heeft tijdens de visitatie bevestigd dat de studiebegeleiding op een goede manier is vormgegeven. Studenten voelen zich voldoende ondersteund en waarderen de proactieve en informele manier waarop de begeleiding plaatsvindt. De commissie is, in lijn met wat studenten hebben aangegeven, eveneens positief over de toewijzing van de persoonlijke scriptiebegeleider.

De commissie heeft geconstateerd dat de afdeling Studiebegeleiding zijn taken op een adequate wijze uitvoert. De afdeling speelt een bepalende rol bij de inzet van de opleiding om het scriptiestuwmeer aan te pakken via het traject Masterscriptie NU!. Het traject is opgezet om studenten die de oude module Methodologie hebben gevolgd (inmiddels opgevolgd door de module ABR) gestructureerd (binnen 9 maanden) af te laten studeren. Veel studenten lukte het namelijk niet om te beginnen aan hun scriptie of hun scriptie af te ronden, door drukte in werk en de lage prioriteit die hun studie, zonder deadlines, hiernaast had. De opleiding legde in het verleden de verantwoordelijkheid voor de voortgang van de scriptie bij de student, maar biedt door middel van Masterscriptie NU! studenten een traject met regelmatige deadlines waaraan zij zich van tevoren moet committeren. In 2010 heeft dit traject bij 129 van de 150 deelnemende studenten geleid tot afronding en in 2011 voor 100 van de 110 studenten. Het traject werd door alumni omschreven als een grote verbetering in de bevordering van de studievoortgang en de commissie sluit zich hier graag bij aan.

De andere afdeling waar studenten veel mee te maken krijgen, de afdeling Studentenzaken, bestaat uit zeven medewerkers en een afdelingsmanager. Hier worden de roosters gemaakt, locaties geregeld, studenten in groepen ingedeeld en cursusmateriaal toegestuurd. Ook worden de verzoeken van studenten om overplaatsing behandeld en vindt de communicatie plaats omtrent tentamens, correctoren en uitslagen.

Overwegingen

De commissie constateert op basis van de beschrijving door de opleidingen en met name op basis van gesprekken met studenten en de studiebegeleiders dat het systeem van studiebegeleiding en informatievoorziening adequaat is met het oog op de studievoortgang en aansluit bij de behoefte van studenten. De afdeling Studiebegeleiding houdt de studievoortgang en de behaalde resultaten bij, komt in actie wanneer studenten uit dreigen te vallen en begeleidt de reguliere en bijzondere scriptietrajecten. De commissie is van mening dat de opleidingen erin slagen met de verschillende vormen van studiebegeleiding actief bij te dragen aan de studievoortgang van studenten. De informatievoorziening van de opleiding wordt grotendeels gefaciliteerd door de elektronische leeromgeving, waar naar het oordeel van de commissie in ruime mate gebruik van wordt gemaakt.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 12 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 12 als **voldoende**.

Kwaliteitszorg

Standaard 13:

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Toelichting:

De opleiding bewaakt de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties, het programma, het personeel, de voorzieningen, de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties via regelmatige evaluaties. De opleiding verzamelt tevens managementinformatie met betrekking tot de rendementen en de staf-studentratio.

Bevindingen

De opleiding meldt in de kritische reflectie dat systematisch onderzoek naar de gerealiseerde kwaliteit van de doelstellingen, het programma en de voorzieningen plaatsvindt door middel van evaluaties onder studenten en docenten na afloop van elke cursus. Daarnaast worden er evaluaties onder alumni gehouden.

Evaluaties onder studenten: De cursusevaluatie heeft betrekking op het onderwijsprogramma, de colleges, de literatuur, de docenten en de organisatie. Deze evaluatie kan digitaal worden afgenomen of schriftelijk tijdens het laatste college. Tentamens worden afzonderlijk digitaal geëvalueerd. Studenten krijgen gedurende drie dagen na het tentamen de gelegenheid om hun mening over het tentamen door te geven. De resultaten van deze evaluatie worden gebruikt als input voor de normeringsvergaderingen die correctoren en docenten voorafgaand aan de correctie van het tentamen houden. Studenten gaven een grote waarde toe hechten aan een terugkoppeling van de evaluaties via publicatie op My.Nyenrode. Onder studenten die de opleiding voortijdig verlaten wordt een enquête verspreid waarin gevraagd wordt naar de reden van de studiebeëindiging. Vanaf najaar 2012 worden ook panelevaluaties uitgevoerd. Hierbij spreken medewerkers van de verschillende afdelingen met vertegenwoordigingen van studenten op de decentrale locaties over diverse thema's.

Evaluaties onder docenten: Ook onder docenten worden evaluatieformulieren verspreid die tot standaardrapportages worden verwerkt. De doelstelling is tweeledig: het is een bron van informatie voor de kerngroepen, die daarmee werken aan verbetering van onderdelen in de cursus, en daarnaast biedt de rapportage per cursusgroep informatie over de diverse locaties en de docenten van de decentrale cursussen.

Evaluaties onder alumni: Elk jaar wordt een onderzoek gedaan onder alumni van een van de drie accountancyopleidingen. In 2010 heeft dit onderzoek plaatsgevonden onder de alumni van de bacheloropleiding Accountancy en in 2011 onder de alumni van de masteropleiding Accountancy. Er worden vragen gesteld over de informatievoorziening, de organisatie, de colleges en tentamens, de docenten en het scriptieproces.

De opleiding heeft een kwaliteitszorgplan waar de commissie naar heeft gekeken. De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding profielen en eindkwalificaties heeft vastgesteld voor alle onderdelen van de opleiding: propedeuse, bachelor, master, en postmaster. De eindkwalificaties zijn schematisch per cursus vastgelegd. De toetsbare streefdoelen van de opleiding zijn dat ze in de evaluaties van docenten en studenten streven naar een gemiddelde van 3,5 op een vijfpuntschaal en 7 op een tienpuntschaal. Gemiddelde

scores lager dan respectievelijk 3 of 6 worden gezien als onvoldoende en moeten worden verbeterd. Schoolcijfers lager dan een 6 voor individuele docenten zijn reden voor een gesprek tussen de betreffende docent en de kerngroepvoorzitter. In de kritische reflectie is een overzicht opgenomen van de samengevoegde evaluaties van de accountancyopleidingen. Daarnaast is in 2011 door de projectgroep kwaliteitszorg een plan gepresenteerd dat Nyenrode-breed wordt ingevoerd, waarin werkwijzen en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd ter borging en verbetering van de onderwijskwaliteit.

Docenten en studenten geven desgevraagd aan dat de opleiding rekening houdt met eventuele verbeteringsuggesties ten aanzien van bijvoorbeeld het onderwijsprogramma, de inzet van docenten, faciliteiten en studiebegeleiding. Zij krijgen naar het oordeel van de commissie voldoende mogelijkheden om op alle facetten van het onderwijs feedback te geven. De opleidingscommissie bestaat uit de drie voorzitters van de centers van de hoofdgebieden en drie studentleden. De studentleden brengen onderwerpen in vanuit de eigen achterban en zijn positief over hun inbreng binnen de opleidingscommissie.

Overwegingen

De commissie heeft geconstateerd dat de bachelor- en masteropleiding een breed palet aan evaluaties hebben ontwikkeld die gericht zijn op studenten, docenten en alumni. De opleidingen hebben streefdoelen vastgesteld voor de evaluaties door docenten en studenten. Evaluaties worden besproken in vervolgoverleggen en als de streefdoelen niet zijn gehaald, worden er over het algemeen aanpassingen en verbeteringen doorgevoerd. De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding in de dagelijkse praktijk openstaat voor suggesties van haar docenten en studenten en van het werkveld. Studenten hechten grote waarde hechten aan een terugkoppeling van de evaluaties via publicatie op My.Nyenrode, en de commissie benadrukt daarom het belang van continuering van deze praktijk.

De commissie concludeert dat de opleidingen goed grip hebben op de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties, het programma, het personeel, de voorzieningen, de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties, en op informatie over rendementen en staf-studentratio.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 13 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 13 als **voldoende**.

Standaard 14:

De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen.

Bevindingen

De commissie heeft geconstateerd dat een aantal verbeteringstrajecten in gang is gezet op basis van de uitkomsten van evaluaties. Zo is het voorbereidende scriptietraject ingrijpend, en succesvol, gewijzigd. Het stuwmeer van scripties is door het Masterscriptie NU!-traject bijna verdwenen. Daarnaast kan het aanzienlijk verhoogde niveau van de masterscripties worden gezien als een geslaagde uitkomst van het verbeteringstraject in de voorbereidende scriptiefase.

Uit gesprekken met studenten heeft de commissie opgemaakt dat de opleiding in de dagelijkse praktijk openstaat voor suggesties van haar docenten en studenten (zoals aangegeven onder standaard 13). Cursusevaluaties leiden niet zelden tot concrete aanpassingen. Slechte

evaluaties van docenten hebben tot gevolg dat met docenten wordt gesproken en herhaalde slechte evaluaties leiden tot exit-trajecten. De uitkomsten van tentamenevaluaties worden gebruikt als input voor eventuele aanpassingen in de normering.

De commissie constateert voorts dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie goed heeft opgepakt. Zo is de bachelorscriptie ingevoerd, wat wordt beschouwd als een verhoging van de wetenschappelijkheid van de bacheloropleiding. Ook is in elk jaar van de bacheloropleiding een *summercourse* ingevoerd met een driedelig doel: versterking van de verbondenheid met Nyenrode, verhoging van de wetenschappelijke oriëntatie en voorbereiding op de bachelorscriptie. Een derde belangrijke (boven reeds gemelde) wijziging is de verhoging van het wetenschappelijk gehalte van docenten met actuele onderzoekservaring.

Overwegingen

De commissie concludeert dat de opleidingen op basis van feedback, evaluaties en interne discussie maatregelen nemen die de kwaliteit van de opleidingen verhogen. De commissie waardeert het systeem van vakevaluaties, tentamenevaluaties en panevaluaties, en stelt vast dat het curriculum en het docententeam hiermee stapsgewijs verbeterd worden. De aanpassingen in het curriculum laten volgens de commissie goed zien dat de opleidingen in staat zijn kritisch naar zichzelf te kijken en op basis daarvan te handelen. In de beoordeling heeft de commissie ook de transparante evaluatiesystematiek en de gebleken bereidheid van de opleidingen om concrete maatregelen te nemen meegewogen.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 14 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 14 als **voldoende**.

Standaard 15:

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

In 2011 is door de projectgroep Kwaliteitszorg een plan gepresenteerd, waarin werkwijzen en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd ter borging en verbetering van de onderwijskwaliteit. Het rapport is opgenomen als bijlage bij de kritische reflectie en de commissie heeft hiervan kennis genomen. De wijze waarop medewerkers, studenten, alumni en het beroepenveld bij de opleidingen worden betrokken is voor de bachelor- en de masteropleiding gelijk, en wordt per onderdeel, conform opgave in de kritische reflectie, nader toegelicht.

De opleidingscommissie is verantwoordelijk voor de taken conform artikel 9.18 van de WHW en adviseert de programmadirectie gevraagd en ongevraagd over zaken rondom de accountancyopleidingen. Onderwerp van gesprek zijn onder meer de ontwikkelingen binnen de vakken en de gewenste veranderingen. De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met de opleidingscommissie Accountancy, bestaande uit de drie voorzitters van de centers van de hoofdvakgebieden en drie studentleden. In dit gesprek kwamen met name de inhoud en samenhang van het curriculum aan de orde. De opleidingscommissie lichtte toe dat voorstellen tot verbeteringen doorgaans voortkomen uit vak- en tentamenevaluaties. Op basis hiervan worden door de opleidingscommissie concrete voorstellen tot herinrichting van de vakken voorgelegd aan de vakcenters. De opleidingscommissie ervaart dat deze aanbevelingen over het algemeen leiden tot de gewenste aanpassingen. De notulen van de vergaderingen van

de opleidingscommissie zijn voorafgaand aan de visitatie ter inzage aan de commissie voorgelegd. De studentleden van de opleidingscommissie lichtten tijdens het bezoek toe hoe zij invulling geven aan de terugkoppeling van overleg en uitkomsten binnen de opleidingscommissie naar de eigen achterban.

Docenten zijn betrokken bij de interne kwaliteitszorg via afstemming bij aanvang van de cursus over de wijzigingen in bijvoorbeeld het programma en de literatuur om zorg te dragen voor een zelfde cursusaanpak in alle cursusplaatsen. Na afloop van de cursus wordt ook onder docenten een schriftelijke evaluatieronde gehouden. Binnen de kerngroepen, waarin ook docenten zitten, wordt naar aanleiding van de cursus- en tentamenevaluaties vastgesteld welke verbetervoorstellen aan de betreffende centervoorzitter zullen worden voorgelegd.

Studenten zijn betrokken bij alle facetten van het onderwijs. Voor alle centervergaderingen wordt een studentvertegenwoordiger, doorgaans lid van de Vereniging van Accountancystudenten (VAS), uitgenodigd om de belangen van de studenten te vertegenwoordigen. Ook in de opleidingscommissie zijn studenten vertegenwoordigd.

Elk jaar is er een enquête voor alumni, waarbij ieder jaar een van de drie accountancyopleidingen aan bod komt. Er worden vragen gesteld over de informatievoorziening, de organisatie, de colleges en tentamens, de docenten en het scriptieproces.

De contacten met het beroepenveld worden onderhouden door middel van een halfjaarlijks overleg van de programmadirectie met vertegenwoordigers van de accountantskantoren. Hierbij worden de ontwikkelingen in het werkveld en in de opleiding, en de kwalitatieve en kwantitatieve behoeften van de werkgevers uitgewisseld. Daarnaast is er een tweejaarlijks gesprek tussen de decaan en de eindverantwoordelijken voor de audittak binnen de grote(re) accountantskantoren. Ten slotte nemen de freelancedocenten, die een hoofdtaak in het werkveld hebben, hun werkervaring mee in de diverse kerngroepen en docentenbijeenkomsten.

Sinds het voorjaar van 2012 zijn de examencommissies van Accountancy en Controlling samengevoegd. Hierin hebben ook de vertegenwoordigers van de hoofdvakken van Accountancy en Controlling zitting. Om een eenduidige werkwijze van examencommissies binnen Nyenrode te waarborgen, neemt de vertegenwoordiger van de examencommissie van de overige opleidingen van Nyenrode ook zitting in deze examencommissie. De kritische reflectie beschrijft dat in de examencommissie onder andere gesproken wordt over de wijze van cijferbepaling, tentamenrapportages en het verlenen van vrijstellingen binnen de premasteropleiding Controlling. Ook bezwaarschriften worden tijdens de vergaderingen toegelicht en besproken.

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek met de examencommissie gesproken over haar taakstelling en haar functioneren. Sinds 2010 heeft de examencommissie de wettelijke verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de kwaliteit van toetsing en het gerealiseerde eindniveau. De commissie constateert dat de examencommissie dit uitgebreide takenpakket nog niet heeft doorgevoerd. De commissie is van mening dat de examencommissie haar taken op korte termijn moet uitbreiden om zo spoedig mogelijk te voldoen aan haar wettelijke verantwoordelijkheden.

Overwegingen

De commissie heeft tijdens de visitatie uitgebreid overleg gevoerd met het managementteam, docenten, studenten, alumni, en met de opleidings- en examencommissie. Zij heeft daarbij geconstateerd dat alle partijen betrokken zijn bij de interne kwaliteitszorg, dat alle betrokkenen binnen de opleiding voldoende inbreng hebben in de interne kwaliteitszorg van de bachelor- en masteropleiding Accountancy en dat deze zorg goed verankerd ligt in het beleid van Nyenrode.

De commissie heeft tijdens de visitatie kunnen constateren dat alle betrokkenen zijn aangesloten bij het interne kwaliteitsbeleid van de accountancyopleidingen, en hierbinnen een actieve rol spelen. Ook het beroepenveld is via structureel overleg betrokken in de overlegcyclus over de inhoud en de opzet van het curriculum.

Een belangrijk aandachtspunt is de rol van de examencommissie. De wet Versterking Besturing behelst een verzwaring van de taken van de examencommissie. Deze wet, die in 2010 werd ingevoerd, heeft nog niet geleid tot een conform vastgesteld toetsbeleid. De wettelijke en gangbare taken zijn vooralsnog deels belegd bij andere organen binnen de opleiding, of nog niet voldoende vormgegeven. De examencommissie heeft de verwachting uitgesproken dat dit beleid binnen een jaar zal zijn geïmplementeerd. De commissie pleit ervoor dit traject versneld door te voeren, de wet is immers al twee jaar van kracht. De commissie beveelt de opleiding met het oog op het belang van uniform toetsbeleid en de bewaking van de kwaliteit van de scripties met klem aan erop toe te zien dat de overheveling van taken naar de examencommissie op korte termijn zal plaatsvinden. Omdat de betrokken werkzaamheden inhoudelijk op een voldoende wijze plaatsvinden en omdat de voorzitter van de examencommissie aan de commissie heeft aangegeven hoe de toekomstige overheveling van taken naar de examencommissie concreet vorm zal krijgen, beoordeelt de commissie deze standaard nipt voldoende.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 15 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 15 als **voldoende**.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 16: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

De commissie heeft tijdens het visitatiebezoek de procedures rondom toetsing en toetsvormen bekeken. Zij heeft daarbij verschillende toetsmaterialen uit de opleiding bestudeerd, waaronder gemaakte toetsen, antwoordsleutels, beoordelingsformulieren en proeftentamens. Aan de hand hiervan stelt de commissie vast dat de toetsing aansluit bij de te bestuderen stof en dat de toetsen voldoende transparant zijn. De commissie stelt eveneens vast dat de opleiding toetsing niet alleen ziet als een manier om het gerealiseerde eindniveau van studenten op een bepaald onderdeel te toetsen, maar ook als een manier om de studenten naast hun andere werkzaamheden aan te zetten tot studeren. Daartoe kiest zij er bij de

meerderheid van de vakken voor om meerdere toetsvormen te hanteren. De commissie stelt op grond van eigen onderzoek tijdens de visitatie en de informatie die zij uit de diverse gesprekspanels heeft ontvangen vast dat de gekozen toetsvormen voldoende aansluiten op de gegeven vakken en studenten aanzetten tot studeren. In Bijlage 4 is een overzicht met toetsvormen per vak voor de bachelor- en masterstudenten opgenomen.

Bacheloropleiding

Bij de meeste vakken in de bacheloropleiding vindt toetsing plaats via een schriftelijk tentamen en/of een schrijfpodracht. Wanneer er sprake is van een schrijfpodracht betreft dit meestal het uitwerken van een casus. Vrijwel alle tentamens bevatten opgaven die betrekking hebben op praktijksituaties, of open vragen op basis van een casus. Schriftelijke tentamens worden twee keer per jaar aangeboden, mondelinge tentamens vier keer per jaar. De toetsing vindt plaats via tentamens die per vak zijn afgestemd op de CEA-eindkwalificaties, zodat de tentamens van de bachelor onderdeel zijn van het wettelijke accountantsexamen. Het eindniveau sluit daarmee aan op de benodigde kennis in de praktijk.

In de bespreking van standaard 6 heeft de commissie kritische kanttekeningen geplaatst bij de studiezwaarte in het zesde en achtste semester. Zoals al werd aangegeven constateerde de commissie uit een steekproef van toetsen uit de betreffende semesters dat de geprogrammeerde te hoge studiedruk in de praktijk mogelijk wordt gecompenseerd door tentamens van onvoldoende niveau. Recente tentamens van de vakken Auditing Theory en BIV-Business Information Systems uit het achtste semester laten zien dat studenten voor het tentamen kunnen slagen zonder dat zij de voorgeschreven wetenschappelijke literatuur daarvoor bestudeerd hoeven te hebben. De commissie heeft de opleiding haar bevindingen voorgelegd, en haar verzocht om te zorgen voor een betere spreiding in het programma, een loskoppeling van de bachelor- en premasteropleiding in de bewuste semesters, en een herziening van de toetsing in de bewuste vakken. Tot tevredenheid van de commissie heeft de opleiding inmiddels toegezegd de tentamens Auditing Theory en BIV-BIS zodanig aan te passen dat het niet meer mogelijk is te slagen voor deze tentamens zonder de stof grondig te hebben bestudeerd. De reactie van de opleiding is opgenomen als Bijlage 8.

De commissie is verheugd dat studenten de bacheloropleiding afsluiten met een individuele scriptie van 9 EC over een van de kerngebieden. In deze scriptie analyseert de student internationale wetenschappelijke literatuur en beantwoordt zodoende zijn eigen probleemstelling. De commissie heeft voorafgaand aan het visitatiebezoek vijftien eindwerken bestudeerd uit de afgelopen twee afgeronde cursusjaren. Op basis van de scripties heeft de commissie zich een goed beeld kunnen vormen van het gerealiseerde eindniveau van de studenten. Dit bleek vooral uit de inbedding in relevante wetenschappelijke literatuur, de gehanteerde onderzoeks- en analyse methoden, de afweging van mogelijke verklaringen voor de onderzoeksresultaten, en de uitwerking van theoretische, naast praktische implicaties van de resultaten.

De commissie beoordeelt het wetenschappelijk gehalte van de bacheloropleiding als voldoende omdat het niveau van de scripties het bewijs levert van het wetenschappelijke gehalte van de opleiding. Uit de groep docenten kwam tijdens de visitatie de suggestie om jaarlijks op basis van een steekproef de bachelorscripties aan een kwaliteitsoordeel te onderwerpen. De commissie stemt van harte in met deze suggestie. Een dergelijke monitor kan de nodige houvast verschaffen in de aanpak van het bachelorscriptietraject en het is tevens een instrument voor de examencommissie om haar wettelijke taak, het borgen van de kwaliteit van toetsing, uit te kunnen voeren.

Hoewel de commissie positief gestemd is over de invoering van de bachelorscriptie, had zij wel vragen over de normering van het niveau. Tijdens de visitatie heeft zij de opleiding verzocht om een nadere toelichting. Na afloop van de visitatie heeft de opleiding een notitie hierover aangeleverd. Deze is opgenomen als Bijlage 9 bij dit rapport. De commissie heeft de notitie bestudeerd en is van mening dat de normering recht doet aan het vereiste niveau van studenten in de bacheloropleiding.

Afgestudeerde bachelors werken binnen de accountancy over het algemeen als gevorderd assistent-accountant en ook buiten de accountancy in diverse financiële functies. Er is nauwelijks tot geen werkloosheid onder alumni van de bacheloropleiding.

Masteropleiding

De opleiding streeft ernaar om de gehanteerde toetsvormen zo goed mogelijk te laten aansluiten op de leerdoelen van de vakken. In de masteropleiding is het toetsbeleid per kerngebied omschreven. Aan het eind van de vakken Externe verslaggeving en BIV-Interne Beheersing moeten studenten een referaat schrijven en verdedigen. Voor dit referaat moet een voldoende worden gehaald om deel te mogen nemen aan het afsluitende mondelinge tentamen. Corporate Governance wordt afgesloten met een theoretisch essay. Voor Advanced Auditing geldt een inleverplicht, er moet een schriftelijke toelatingstoets tot het schriftelijk tentamen worden gemaakt, en er is een mondeling tentamen. Voor Applied Business Research en het Onderzoeksvak gelden een aanwezigheids- en participatieverplichting, daarnaast wordt ABR afgesloten met een schriftelijke groepsopdracht en het Onderzoeksvak met een literatuurtoets en een paper.

Het toetsbeleid is per cursus beschreven in het onderwijsprogramma en zo weten studenten wat er van hen wordt verwacht. De mondelinge tentamens worden (deels) door eigen docenten afgenomen. Alle schriftelijke tentamens worden per vak beoordeeld en geëvalueerd door de kerngroepen. Terugkoppeling naar docenten vindt plaats via de docentenvergaderingen en naar studenten via My.Nyenrode. De commissie heeft verschillende cursusoverzichten bestudeerd en stelt vast dat de aansluiting tussen tentameneisen, tentaminering en de leerdoelen van vakken adequaat is. De gekozen toetsvormen sluiten voldoende aan op de gegeven vakken en zetten studenten aan tot studeren.

Masterstudenten sluiten de opleiding af met een individuele scriptie van 17 EC. Studenten moeten aantonen dat zij aan het vereiste eindniveau voldoen, zelfstandig wetenschappelijke stof kunnen verwerken en op basis hiervan onderzoek kunnen verrichten. Daarnaast dienen zij in staat te zijn de onderzoeksgegevens kritisch te evalueren en de bevindingen helder te verwoorden. Nadat de scriptiebegeleider en de examinerator de scriptie hebben beoordeeld en goedgekeurd, moet de student zijn scriptie mondeling verdedigen. De commissie heeft de scriptiehandleiding en het standaardbeoordelingsformulier van de eindscripties bestudeerd en stelt vast dat de beoordelingscriteria passend zijn bij het beoogde eindniveau van de student.

De commissie heeft voorafgaand aan het visitatiebezoek vijftien eindwerken bestudeerd uit de afgelopen twee afgeronde cursusjaren. Op basis van de scripties heeft de commissie zich een goed beeld kunnen vormen van het gerealiseerde eindniveau van de studenten. Bij eerste lezing bleek een commissielid twijfels te hebben over een van de scripties die was gewaardeerd met een 5,5. Na een tweede lezing door een ander commissielid bleken deze twijfels te kunnen worden weggenomen en waardeerde de tweede lezer de betreffende scriptie met een voldoende. In dit oordeel kon de eerste lezer zich vinden.

De commissie heeft tot haar genoegen geconstateerd dat het niveau van de masterscripties aanzienlijk hoger is dan tijdens de visitatie van 2006. Ze is ervan overtuigd dat de verhoogde aandacht voor onderzoeksmethodes, dataverzameling en -onderzoek in het curriculum hier in grote mate aan heeft bijgedragen. De commissie heeft ook waardering voor het initiatief om studenten zelf een database met data uit masterscripties te laten aanleggen, waaruit zij vervolgens zelf informatie kunnen halen tijdens de scriptiefase. Studenten hebben tijdens de visitatie meermaals enthousiast naar deze database verwezen. Het niveau van de scripties weerspiegelt het wetenschappelijke gehalte van de opleiding en toont aan dat studenten het beoogde eindniveau realiseren.

Afgestudeerde masters werken binnen de accountancy over het algemeen als leider van een audit team en ook buiten de accountancy in diverse financiële functies. Er is nauwelijks tot geen werkloosheid onder alumni van de masteropleiding.

Overwegingen

De commissie heeft vastgesteld dat het systeem van toetsen en beoordelen voor beide opleidingen over het algemeen in orde is. De toetsing sluit aan op de leerdoelen en de feedback op en de beoordeling van de opdrachten en tentamens zijn in orde.

De commissie heeft waardering voor het bachelorscriptietraject dat door de universiteit heeft ingevoerd. Een kritiekpunt van de commissie is dat ze geconstateerd heeft dat de tentamens van een tweetal vakken in het achtste semester van de bacheloropleiding te eenvoudig zijn, als gevolg van de te grote studiedruk. De opleiding heeft echter toegezegd het programma aan te zullen passen, waardoor de commissie genoeg vertrouwen heeft om deze standaard toch met een voldoende te beoordelen. Aangezien de commissie geen andere tekortkomingen heeft gevonden in haar bestudering van andere tussentijdse toetsen, afstudeerwerken, de wijze waarop afgestudeerde bachelorstudenten functioneren en de wijze van beoordeling, is de commissie van mening dat een onvoldoende beoordeling geen recht zou doen aan het wetenschappelijk gehalte van de bacheloropleiding. Daarbij neemt de commissie met name het adequate niveau van de bachelorscripties in haar overweging mee.

De commissie is aangenaam verrast door het niveau van de masterscripties, en ziet een aanzienlijke verbetering ten opzichte van het geconstateerde niveau ten tijde van de vorige visitatie. De commissie is ervan overtuigd dat de verhoogde aandacht voor onderzoeksmethodes, dataverzameling en -onderzoek in het curriculum hier in grote mate aan hebben bijgedragen.

Conclusie

Bacheloropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 16 als **voldoende**.

Masteropleiding Accountancy: de commissie beoordeelt Standaard 16 als **voldoende**.

Algemeen eindoordeel

De commissie komt tot de conclusie dat de eindkwalificaties van de bachelor- en de masteropleiding voldoen aan de gestelde eisen en adequaat vertaald worden binnen de opleidingen. De aandacht voor wetenschappelijke en academische vorming is voldoende geborgd. Na afweging van deze oordelen volgens de beslisregels van de NVAO komt de commissie tot het oordeel dat de kwaliteit van de opleidingen op dit moment voldoende is om tot een positief advies over heraccreditatie te komen.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Accountancy* als **voldoende**.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Accountancy* als **voldoende**.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. J.J.A. (Hans) Leenaars RA (1952) studeerde Bedrijfseconomie aan de Hogere Economische School te Rotterdam en Accountancy via het NIVRA. Hij promoveerde in 1993. Hij heeft een groot aantal publicaties op zijn naam staan en heeft vele lezingen in binnen- en buitenland verzorgd.

Van 1988 tot 2000 was hij lid van de Raad van Bestuur van de Robeco Groep.

Na een tweejarig intermezzo als bestuursvoorzitter van SNS Reaal Groep werd hij in 2002 benoemd tot lid van de Raad van Bestuur van BNG, binnen welk gremium hij primair verantwoordelijk is voor treasury, funding en capital markets. Leenaars is tevens voorzitter van BNG's kredietcommissie.

In 1993 en 1994 was Leenaars vicevoorzitter van het Koninklijk NivRA. Hij houdt zowel een aantal van zijn primaire functie accessoire commissariaten als een aantal externe commissariaten.

Sinds 1994 is de heer Leenaars verbonden aan de Universiteit van Amsterdam als hoogleraar Bestuurlijke Informatieverzorging.

Prof. dr. H. (Henri) Olivier (1947) is doctor in de rechten en een licentiaat in de economische rechten van de Universiteit Luik (1970 en 1971). Hij behaalde certificaten van het *Centre international d'études et de recherches européennes-Luxembourg* (1970) en de *British Institute of International and Comparative Law* (1976). Hij is de auteur van vier boeken en meer dan 50 wetenschappelijke publicaties.

Henri Olivier is een professor emeritus aan de Universiteit Luik sinds oktober 2012. Vroeger was hij verantwoordelijk voor colleges in vennootschapsrecht en later financiële audit, international accounting en consolidatie.

Hij was ook de secretaris-generaal van de Federatie van Europese Accountants (FEE) vanaf 2000 tot 2011, nadat hij twaalf jaar aan de leiding stond van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren in België. Hij was lid van de Belgische Accounting Standards Board (CNC) tussen 1982 en 1998 en secretaris van de Raad van commissarissen van de Europese financiële Reporting Advisory Group (EFRAG) vanaf 2006 tot 2010.

Henri Olivier is ook de Voorzitter van de Ingangsexamen Commissie van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren en gast professor aan de universiteit Gent.

Prof. dr. E.H.J. (Eddy) Vaassen RA (1961) is hoogleraar Accountancy en directeur van de Post-Master Accountancy opleiding aan Tilburg University. Daarnaast is hij als Dean academisch verantwoordelijk voor het Master in Controlling programma van de HES-HvA in Amsterdam, voorzitter van de CI/VERA programmaraad en voorzitter van het driejaarlijkse International Symposium on Accounting Information Systems. Van 1997 tot 2002 was hij Hoogleraar Bestuurlijke Informatieverzorging aan de Universiteit van Amsterdam en tevens vakgroepvoorzitter. Van 2002 tot 2010 was hij hoogleraar Accounting Information Systems aan Maastricht University, directeur van de internationale controllersopleiding van Maastricht University en Universiteit van Amsterdam en van 2002 tot 2006 vakgroepvoorzitter en directeur van het Maastricht Accounting, Auditing and Information Management Research Centre (MARC). In 2010 was hij hoogleraar Accounting Information Systems en directeur van de Accountancy programma's (part-time MSc en RA) aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is Associate Editor van the International Journal of Accounting Information Systems en voorzitter van de redactie van Management Control en Accounting. Verder is hij lid van de editorial boards van the Journal of Information Systems, the International Journal of Accounting and Information Management, the international Journal of Digital Accounting Research, the Journal of Emerging Technologies in Accounting, en Global Perspectives on Accounting Education, en lid van de redactie van Controllersjournaal. Hij heeft zeven boeken

geschreven en diverse artikelen gepubliceerd op het terrein van interne beheersing, auditing, informatiemanagement, en management control.

Prof. dr. A. (Arco) van de Ven RA (1964) is professor Accounting Information Systems aan TiasNimbas, de Business School van de Universiteit van Tilburg, en professor Controlling aan de Open Universiteit. Hij is opgeleid tot chartered accountant (RA) en promoveerde aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam. Hij bekleedde een aantal posities als (interim) CFO, Controller en consultant. Naast zijn onderwijstaken is hij directeur van de Financial Controller and Certified Assistant Controller programma's aan de Open Universiteit en was hij programmadirecteur van de opleiding Executive Master of Finance & Control (Register Controller) and Certified Public Controlling aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Arco is lid van het Research Center of Accounting and Control Change (een samenwerking tussen de Radboud Universiteit, Open Universiteit en de Universiteit van Amsterdam), lid van de examencommissie van TiasNimbas Business School en hij maakte deel uit van de NVAO accreditatiecommissie van de bachelor Accounting & Controlling and Master Accountancy van de Universiteit van de Nederlandse Antillen.

M.S. (Merel) Vlasveld BSc (1988): Merel Vlasveld begon in 2007 met de bachelor Economie & Bedrijfseconomie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Deze werd in 2011 behaald, waarna zij de master Accountancy, Auditing & Control aan de Erasmus startte. Ze is haar masterscriptie nu aan het afronden en zal in november 2012 afstuderen. Naast haar studie heeft ze diverse commissies en besturen gedaan, o.a. bij het Delfts Studenten Corps en de Financiële Studievereniging Rotterdam. Afgelopen september (2012) trad zij in dienst bij KPMG te Amstelveen, als trainee Audit op de afdeling Corporate Clients. Gelijktijdig startte zij de postmaster Registeraccountancy aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Nyenrode biedt het gehele theoretische deel van het wettelijke examen tot Registeraccountant aan, onderverdeeld in een Bachelor, een Master en een post Master Accountancy. Deels parallel aan de Master en post Master loopt het niet-theoretische gedeelte: de praktijkopleiding.

De propedeuse verschaft studenten inzicht in de grondslagen van het wetenschapsgebied van de accountancy. De propedeuse is oriënterend van aard en heeft tevens een selecterende functie. Naast inleidingen in de kernvakken komt ook een aantal algemeen ondersteunende vakken aan de orde. De hoofdfase van de Bachelor is gericht op de behandeling van de actuele, internationaal geaccepteerde *body of knowledge* die kenmerkend is voor de accountancy in brede zin. Dit deel richt zich met name op de theoretische grondslagen van de accountancy als wetenschap. De Bachelor is zowel een zelfstandige opleiding als een fase in de opleiding tot registeraccountant.

Na afronding van de bacheloropleiding kunnen studenten direct doorstromen naar de opleiding Master of Science in Accountancy. Het masterprogramma duurt twee studiejaar. Het algemene doel van de masteropleiding is studenten op te leiden tot academisch gevormde professionals in deze afstudeerrichting.

Per collegejaar 2009-2010 is de MSc Accountancy volledig vernieuwd. Het eerste masterjaar bestaat nu uit de hoofdvakken Externe Verslaggeving, BIV-Interne Beheersing en Advanced Auditing en de module Corporate Governance. Deze vakken zijn ingekort tot één (in plaats van anderhalf) jaar. Per collegejaar 2010-2011 is het nieuwe tweede jaar van start gegaan met de module Applied Business Research, het Onderzoeksvak en de masterscriptie. Voor het Onderzoeksvak kunnen studenten kiezen voor één van de drie hoofdvakgebieden EV, BIV of Auditing. Ze krijgen de mogelijkheid om op dat vakgebied zelf wetenschappelijk onderzoek te doen als opmaat naar de masterscriptie. De doelstelling van het Onderzoeksvak is om studenten een diepgaande introductie in de wetenschappelijke literatuur en het onderzoek te geven, waarmee ook het niveau van de masterscripties verder zal toenemen en de doorlooptijd van de scripties verder zal afnemen. Per hoofdvak zal het Onderzoeksvak nader worden toegelicht.

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

⇒ *De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master, Hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.*

De beroepsspecifieke en wetenschappelijke eisen zijn gedifferentieerd naar het in de praktijk vereiste theoretische en wetenschappelijke competentieniveau. Deze eisen zijn gebaseerd op de eindtermen van de CEA, de Dublin-descriptoren en de Nyenrode-eigen kenmerken binnen het curriculum. Deze zijn vertaald met het oog op het bachelor- en masterniveau van de opleidingen. De Nyenrode-eigen kenmerken zijn kenmerken als het belang dat wordt gehecht aan het verder kijken dan alleen het eigen vakgebied, het doen van praktijkrelevant onderzoek, en de verbinding van de academische component (internationaal onderzoek) en de administratieve technische kant van bijvoorbeeld het vak externe verslaggeving. Studenten kunnen van elk vak de betreffende eindtermen terugvinden in het geldende onderwijsprogramma.

De drie hoofdvakgebieden zijn Auditing, Externe verslaggeving en Bestuurlijke Informatieverzorging. Deze drie hoofdvakgebieden komen in alle fasen van de opleiding aan de orde. Daarnaast is er een aantal ondersteunende vakgebieden die een belangrijke functie vervullen bij de Bachelor zoals de juridische en fiscale componenten en financiering en bij de Master zoals Corporate Governance en Applied Business Research maar ook gedragsaspecten als ethiek hebben een rol in de verschillende fasen van de accountancyopleidingen. In bijlage A 2 is de relatie tussen de eindtermen en de diverse vakken aangegeven.

Het niveau

Bachelor of Science in Accountancy

De opleiding ligt op bachelorniveau. Studenten kunnen instromen met een afgeronde vwo-opleiding of een propedeusegetuigschrift in een relevante hbo-richting. Afgestudeerden behalen het getuigschrift Bachelor of Science in Accountancy. Na de bacheloropleiding kunnen studenten doorstromen naar de Master of Science in Accountancy of – via een pre Master – naar de Master of Science in Controlling.

Master of Science in Accountancy

De opleiding ligt op masterniveau. Studenten kunnen instromen met een afgeronde bacheloropleiding Accountancy van Nyenrode, studenten met een andere wo Bachelor of met een hbo Bachelor Bedrijfseconomie of Accountancy kunnen na het doorlopen van een pre-masterprogramma instromen. Na afronding van de MSc in Accountancy ontvangt de student de titel Master of Science in Accountancy en kan instromen in de postmasteropleiding Accountancy of Controlling.

De oriëntatie

De oriëntatie is die van wo: de wetenschappelijke insteek is duidelijk aanwezig. Binnen de bachelor opleiding laten de vakken (met name Beginselen Methodologie, maar ook de daarop voorbereidende summercourses, Auditing Theory, Financial Accounting Theory), de voorgeschreven literatuur en de bachelorscriptie dit zien. Bij de master opleiding wordt deze insteek duidelijk bij de vakken (met name Applied Business Research, de Onderzoeksvakken Auditing, BIV en EV), de voorgeschreven literatuur en de masterscriptie.

Er wordt veel gebruik gemaakt van internationale literatuur. De overige internationale oriëntatie is nog beperkt tot gastdocentschappen van prof. dr. Arnold Wright (Northeastern University Boston). In voorjaar 2013 zal een internationale Master Accountancy van start gaan in samenwerking met het Lundquist College of Business van de Oregon University.

Wetenschappelijke vaardigheden

De eindkwalificaties gericht op de wetenschappelijke vaardigheden van de Bachelor student zijn gebaseerd op de Dublin-descriptoren. Aan het einde van de opleiding dient de student zelf een wetenschappelijk onderzoek te kunnen verrichten of specifieke vraagstukken uit de beroepspraktijk op te lossen vanuit een theoretisch conceptueel kader, d.w.z. voor de bachelorfase:

- a. De student heeft basiskennis van de kwantitatieve methoden van een wetenschappelijke aanpak van problemen;
- b. De student heeft kennis en inzicht in de principes en de uitgangspunten van de wetenschapsfilosofie en de methoden van toegepast onderzoek, en;
- c. De student kan een betogende tekst schrijven.

Daarbij komt bij de masterfase:

- d. De student kan een binnen de grenzen van een onderwerp en een vast stramien, op basis van vakliteratuur, een probleemstelling formuleren, het materiaal analyseren en tot een conclusie komen;
- e. De student kan een werkstuk maken dat voldoet aan de wetenschappelijke eisen: een goede probleemstelling, een helder en logisch opgebouwd betoog, goed taalgebruik, duidelijke literatuurverwijzingen, een goede onderbouwing van de getrokken conclusies en een kritische benadering van de problematiek;
- f. De student kan een literatuurstudie doen aan de hand van een eigen probleemstelling en onderzoeksvragen;
- g. De student kan een wetenschappelijk verantwoord onderzoek opzetten op probleemoplossend niveau, en;
- h. De student kan op wetenschappelijke wijze een probleemsituatie op het gebied van de theorievorming of de beroepspraktijk belichten en typeren en daar een oplossing voor formuleren.

Verder dient de student de wetenschappelijke literatuur (zowel nationaal als internationaal) en de resultaten van onderzoek en theorievorming op het terrein van de accountancy te volgen en het belang en de toepasbaarheid daarvan naar waarde in te schatten. Dit houdt in dat de bachelorstudent:

- a. zich kan bedienen van de vaktermen waarin problemen van juridische aard door vakmensen besproken plegen te worden;
- b. inzicht heeft in de wetenschappelijke issues die zich voordoen bij inrichtingsconcepten voor bestuurlijke informatie;
- c. inzicht in de wetenschappelijke vragen die zich voordoen bij de controle, de objecten en de technieken bij verschillende soorten assurance werkzaamheden (het wetenschappelijk debat);
- d. de meest belangrijke theorieën op het terrein van financial accounting met inbegrip van de grondslagen van 'standard setting' kan begrijpen;
- e. toepassingen van wetenschappelijk onderzoek op het terrein van financial accounting in de vorm van artikelen kan doorgronden, en;
- f. in groepsverband een wetenschappelijk artikel kan analyseren.

En de masterstudent:

- g. op wetenschappelijke wijze de samenhang tussen theorie en praktijk kan verduidelijken, en;
- h. een eigen oordeel kan vormen ten aanzien van de literatuur en de onderzoeksresultaten van anderen.

Tot slot is de bachelorstudent in staat tot inzicht in de eigen begrenzings - zowel ten aanzien van het wetenschappelijke denken als het praktisch functioneren - en het vermogen om in specifieke situaties te kunnen reflecteren op eigen en andermans denken en handelen, met andere woorden voor de bachelor:

- a. de student heeft een globaal beeld van de opleiding en de latere beroepspraktijk;
- b. de student heeft inzicht in de mogelijkheden en beperkingen voor wat betreft de aard van het (assurance)vraagstuk en de beschikbare controlemiddelen, en;
- c. de student kan herkennen wanneer hij moet doorverwijzen naar een belastingadviseur.

En voor de master:

- d. kan reflecteren op de wijze waarop het eigen onderzoek tot stand is gekomen.

De master heeft daarnaast nog een aantal extra eindkwalificaties. Zo ontwikkelt de student in de masterfase zich richting een kritische houding ten opzichte van in de wetenschappelijke literatuur gepresenteerde theoretische concepten en het vermogen de bruikbaarheid van deze concepten in specifieke situaties naar waarde te schatten. De masterstudent kan hierdoor binnen een gegeven onderwerp en literatuur de theoretische concepten vergelijken met de beheersingsmaatregelen in een praktijksituatie en – indien nodig – voorstellen doen voor aanpassing van de concepten. Daarbij kan hij/zij onderkennen dat er vaak alternatieve oplossingen mogelijk zijn voor.

Een andere kwalificatie richt zich op het onderkennen van nieuwe ontwikkelingen en het eigen vakgebied overschrijdende vraagstukken, dit als probleemstelling te kunnen analyseren en een aanpak daarvan te kunnen formuleren. Dit leert de student om corporate governance en de ontwikkelingen op dat terrein bij de cliënten vanuit verschillende invalshoeken te belichten en nader uit te werken (juridische, economische, organisatorische en ethische).

De laatste wetenschappelijke vaardigheid die de masterstudent zich eigen dient te maken is het participeren in een onderzoeksproject op het gebied van de accountancy en het rapporteren hierover. Het kunnen leveren van een wetenschappelijke bijdrage aan een researchproject is hierbij een vereiste.

De bachelorscriptie is het bewijs dat een student in staat is de tijdens de Bachelor vergaarde kennis te verwerken tot een wetenschappelijke scriptie. Doelstelling van zowel het opstellen als het verdedigen van de scriptie is te toetsen of de student in staat is een accountancyvraagstuk te plaatsen binnen een theoretisch kader.

De masterscriptie heeft als doel aan te tonen dat de student aan het vereiste eindniveau van de masteropleiding voldoet en in staat is tot een zelfstandige verwerking van de voor het wetenschapsgebied accountancy relevante stof en tot het verrichten van onderzoek, het kritisch evalueren van de verkregen onderzoeksgegevens en het verwoorden van de bevindingen. Tijdens de periode van voorbereidende verdiepende studie moet het accent liggen op de zelfwerkzaamheid door bacheloropleiding, groepsbespreking en toepassing.

Vakmatige vaardigheden

De CEA eisen ondersteund door de Dublin-descriptoren zijn de basis voor de eindtermen van de Bachelorfase. Gedurende de bachelor bereikt de student in de propedeuse het niveau van junior assistent-accountant en van gevorderd assistent-accountant in het laatste semester. Ter vergelijking: een afgestudeerde master heeft het competentieniveau van een leider van een audit team en na de post Master is de afgestudeerde een beginnend beroepsbeoefenaar met RA-kwalificatie, in de beroepspraktijk meestal aangeduid met de functie manager.

Van de student wordt hierbij verwacht dat hij/zij inzicht heeft in de governance van organisaties en de rol die informatie daarbij speelt, d.w.z. hij/zij aan het einde van de bachelor:

- a. een goede basiskennis heeft op het gebied van Bestuurlijke Informatieverzorging;
- b. kennis heeft van de minimale grondslagen van de Administratieve Organisatie en Interne Controle;
- c. kennis heeft van de betekenis van functionele processen voor de organisatie en de informatieverzorging ten behoeve van deze processen;
- d. probleem-/attentiepunten voor een eenvoudige organisatie kan onderkennen;
- e. basiskennis heeft van de rol die financiële informatie speelt bij de sturing en beheersing van organisaties;
- f. kennis heeft van de rol die comptabele systemen spelen in de sturing van organisaties;

- g. inzicht heeft in de effectiviteit van management accounting instrumenten vanuit een ruimer managerial perspectief;
- h. bestaande verdelingen in taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden kan doorgronden en mogelijke gebreken daarin opmerken, en;
- i. inzicht heeft in de rol van bestuurlijke informatieverzorging in een organisatie, voor zowel de financiële als niet-financiële informatie.

Binnen de master komt hierbij dat de student:

- a. inzicht heeft in de grondslagen van de interne beheersing in traditionele omgevingen, en;
- b. de nieuwste ontwikkelingen op het terrein van corporate governance kent.

Ook dient de student inzicht te hebben in de relatie tussen de organisatie en de economische-, juridische-, sociale-, en internationale omgeving en het vermogen de betekenis van deze relatie voor het doorlichten van de organisatie, in het bijzonder de informatieverzorging, te kunnen beoordelen. Dit vereiste is opgesplitst in de volgende onderdelen:

- a. de student heeft kennis van en inzicht in de meso- en macro-economie, afzonderlijk en in hun samenhang;
- b. de student heeft kennis van en inzicht in de internationale dimensie van economische vraagstukken, met name in relatie tot het geldwezen, en;
- c. de student kan strategische doelstellingen plaatsen binnen een sturingsinstrument.

Van een accountant wordt tevens verwacht dat hij/zij kennis heeft van (financieel) management en hierin de rol en betekenis van ICT kan doorgronden, in het bijzonder voor zover relevant voor de controle van (geconsolideerde) jaarrekeningen. De vereisten zijn hierbij dat de bachelorstudent basiskennis heeft op het gebied van de functie van ICT ten behoeve van financiële bestuurlijke informatie. Daarbij kan de student eenvoudige problemen op het gebied van ICT ten behoeve van financiële bestuurlijke informatie analyseren en daarvoor oplossingen aangeven. Hij/zij heeft inzicht in de typologie van de inrichtingsconcepten volgens Accounting Information Systems inclusief de impact van IT-trends, en in de typologie van de inrichtingsconcepten volgens Accounting Information Systems inclusief de impact van IT-trends. Gedurende de masterfase ontwikkelt de student de kennis van de invloed van geautomatiseerde systemen op de controle.

Vervolgens is het van belang dat de bachelorstudent controles van (geconsolideerde) jaarrekeningen kan plannen, uitvoeren en hierover rapporteren in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving, standaarden en beroepsethische codes. Onder te verdelen zijn de volgende vaardigheden: De bachelorstudent

- a. kan systematisch financiële informatie verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken ten behoeve van het besluitvormingsproces binnen en buiten de organisatie;
- b. heeft inzicht in de beginselen van financiële accounting en kan tot gemotiveerde beslissingen komen;
- c. kan systematisch financiële informatie verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken ten behoeve van de verantwoording die over de financiële aspecten van de bedrijfsvoering wordt afgelegd;
- d. kan elementaire verslaggevingsproblemen in voldoende mate onderkennen en daarvoor ook een comptabele oplossing aangeven;
- e. kan de relatie leggen tussen de waarde van een in de loop van de tijd vervallend bedrag, de tijdsperiode en de interestvoet(en) en het daadwerkelijk kunnen berekenen van die waarde;
- f. kan een eenvoudige administratie met financiële middelen voeren en kan een eenvoudige financiële en risico-analyse uitvoeren;
- g. heeft een elementair inzicht in de werkzaamheden binnen een controlesegment;

- h. kan controlewerkzaamheden binnen een segment verrichten en kan over controlewerkzaamheden binnen een segment rapporteren;
- i. beheerst de kwantitatieve methoden die nodig zijn om een audit te kunnen uitvoeren;
- j. heeft kennis van en inzicht in complexe onderwerpen van de comptabele techniek (deelnemingen, consolidatie en verwerking van belastingen naar de winst);
- k. kan complexe verslaggevingsproblemen in voldoende mate onderkennen en daarvoor een comptabele oplossing aangeven;
- l. heeft inzicht in de financiële informatie die door organisaties aan belanghebbenden moet worden verstrekt, met name in de doelmatige specificatie ervan
- m. heeft inzicht in de bedrijfseconomische uitgangspunten, met name in de mogelijke grondslagen van vermogens- en winstbepaling;
- n. heeft inzicht in de belangrijkste vraagstukken en theorieën op het terrein van externe verslaggeving.
- o. heeft inzicht in de technische werking van verslaggevingssystemen;
- p. kan een jaarrekening opstellen van een kleine en (middel)grote onderneming;
- q. kan globaal de pensioenlast en -verplichtingen beoordelen in de jaarrekeningen, en;
- r. heeft inzicht in de betekenis van de controle, de objecten en de technieken bij verschillende soorten assurance werkzaamheden.

De masterstudent:

- s. heeft diepgaand inzicht in vraagstukken op het terrein van externe verslaggeving;
- t. heeft diepgaand inzicht in de effecten van diverse methoden om vermogen en winst te bepalen en informatie te verschaffen op vermogen en resultaat;
- u. kent de eisen die verschillende typen organisaties stellen aan de externe verslaggeving: financiële instellingen, non-profitorganisaties en overheidsinstellingen;
- v. heeft kennis van en inzicht in auditmethoden, -middelen en -technieken, aard, omvang en tijdstip van te vergaren bewijsmateriaal;
- w. kan in hoofdlijnen een doelmatige en efficiënte aanpak van een controle ontwerpen.

Toetsing van te verwerken transacties en gebeurtenissen in (geconsolideerde) jaarrekeningen in overeenstemming met de vigerende wet- en regelgeving, standaarden en beroepsethische codes zijn ook onderdeel van de eindkwalificatie binnen de vakmatige vaardigheden. Belangrijk hierbij is dat de bachelorstudent:

- a. inzicht heeft in Nederland geldende objectieve recht met bijzondere aandacht voor het economisch privaatrecht, boven-nationale recht, publiekrecht, en privaatrecht;
- b. inzicht heeft in de loon- en omzetbelasting;
- c. zelfstandig oplossingen kan vinden voor praktijkproblemen met de loon- en omzetbelasting;
- d. de voor de beroepspraktijk relevante regels van het vermogensrecht en het ondernemingsrecht zelfstandig kan toepassen, en;
- e. de omvang van belastingschulden kan bepalen.

Voor de master student komt hierbij dat hij/zij:

- f. kan beoordelen of de externe verslaggeving voldoet aan de maatschappelijke normen, en;
- g. beperkte kennis heeft van de regelgeving van het IASB en de Amerikaanse externe verslaggeving.

Tevens dient de student processen, systemen en beheersingsmaatregelen van de bedrijfsactiviteiten te kunnen doorgronden met de voor het kunnen identificeren van bedrijfs- en controlerisico's noodzakelijke diepgang. In de bachelor fase ligt de focus op:

- a. inzicht in de algemene beginselen van accountancy en bedrijfseconomie: methodologie, wetenschappelijk denken, bedrijfseconomisch denken, planning, risico-analyse;
- b. kennis en inzicht in de basisprincipes van financiering, met name van het kasstroomdenken en risicoanalyse;
- c. beheersing van de kwantitatieve methoden en technieken die nodig zijn om economische gegevens te verzamelen, weer te geven, te analyseren en te interpreteren; veronderstellingen te toetsen en voorspellingen te doen;
- d. basiskennis van eenvoudige instrumenten en kan deze toepassen;
- e. inzicht in de wijze waarop gegevens verzameld worden en systematisch verwerkt en vastgelegd in comptabele systemen;
- f. kennis van geavanceerde management accounting instrumenten en kan deze instrumenten toepassen;
- g. de effectiviteit van gecombineerde instrumenten in een gegeven situatie beoordelen;
- h. bij de opzet van een controleplan relevante bedrijfsonderdelen onderscheiden en verbindingen daartussen en de afgrenzing met partijen daarbuiten;
- i. kennis en inzicht in risicobepaling, risicobeheersing, theoretische modellen van prijsvorming en waardebeoordeling van ondernemingen;
- j. inzicht in het gedrag, ontwerp, gebruik en implementatie van de bestuurlijke informatieverzorging, en;
- k. een deskundig oordeel kunnen geven over het functioneren van bestaande management-controlsystemen.

In de masterfase is dit:

- l. verschillende theoretische concepten en modellen ten aanzien van interne beheersing doorgronden;
- m. een afweging van de kosten en effectiviteit van een bepaalde oplossing;
- n. diepgaand begrip van en inzicht in de verschillende aspecten die het controlerisico bepalen, en;
- o. inzicht in de eisen waaraan een systeem van interne beheersing moet voldoen in het kader van de risicoanalyse en de evaluatie van interne beheersing.

Tot slot van de vakmatige vaardigheden dient de student de gevolgen van veranderende regelgeving in het accountantsberoep te begrijpen en deze veranderende regelgeving, mede vanuit de reeds verworven kennis en vaardigheden eigen te maken en te kunnen toepassen. Dat wil zeggen dat de student kennis heeft van de effecten voor accountants van nieuwe regelgeving op het gebied van de ethiek.

Managerial vaardigheden

De toepassingsgerichte en managerial vaardigheden zijn gebaseerd op de Nyenrode-eigen kenmerken (Robuuste Accountant) ondersteund door de Dublin-descriptoren. Deze vaardigheden zitten in de vakken besloten waar de studenten individueel en groepsgewijs werken aan opdrachten, cases en het uitvoeren van een onderzoek; deze moeten dikwijls op schrift worden gesteld (ze tellen ook dikwijls mee voor het eindcijfer van een vak), worden gepresenteerd en worden verdedigd tegenover de medestudenten en/of de docent. De eindkwalificaties die hierbij van toepassing zijn, zijn:

De student kan zowel zelfstandig als in teams te werken in de praktijk. Dit houdt in dat de bachelorstudent:

- a. een opdracht individueel kan uitwerken;
- b. in teamverband opdrachten kan uitwerken;
- c. zich zelfstandig theorie eigen kan maken;

- d. in groepen opdrachten kan uitwerken volgens een standaardwerkwijze en onder begeleiding van de docent;
- e. zelfstandig en in groepsverband een casus kan uitwerken;
- f. in groepsverband theorie kan bespreken, en;
- g. in groepsverband een wetenschappelijk artikel kan analyseren en presenteren.

En de masterstudent ook nog:

- h. een verslag kan schrijven van een groepsdiscussie, en;
- i. in groepsverband de relatie tussen theorie en praktijk kan bespreken.

Daarbij wordt verwacht dat de student de verworven kennis en inzichten op het vakgebied en relationele vaardigheden te gebruiken in de beroepsuitoefening en zowel in woord als in geschrift op adequate wijze te communiceren met beroepsgenoten en niet-deskundigen. Concreet houdt dit in dat de bachelorstudent:

- a. een actieve bijdrage kan leveren aan de bespreking van de stof en de resultaten van een opdracht kan presenteren;
- b. een oplossingsrichting kan geven ter verbetering;
- c. als een (volwaardig) gesprekspartner kan functioneren in de dagelijkse controlepraktijk en in fiscale discussies;
- a. een uitgewerkte casus kan presenteren en bespreken;
- b. advies kan uitbrengen voor het verbeteren van het management-controlsysteem, en;
- c. zijn oordeel over het functioneren van management-controlsystemen met senior accountants en senior managers kan bespreken.

Van de masterstudent wordt daarbij ook nog verwacht dat hij/zij:

- d. als interne of externe gesprekspartner van de leiding van organisaties kan fungeren over vraagstukken op het gebied van de externe verslaggeving;
- e. een wetenschappelijk onderzoek kan rapporteren, presenteren en verdedigen;
- f. de gekozen oplossingen op een professionele wijze kan presenteren, en;
- g. de aanpak van een specifiek controlevraagstuk op overtuigende wijze kan presenteren.

De student dient in de (toekomstige) beroepsuitoefening op een integere wijze te functioneren, zich te verantwoorden en in situaties, waarin sprake kan zijn van tegenstrijdige belangen en inzichten, te komen tot een eigen afweging, oordeelsvorming en professioneel handelen. De bachelorstudent:

- a. kan problemen in de organisatie herkennen die vanuit de verantwoordelijkheid van de accountant gezien vragen om signalering en advisering, zoals mogelijke fraudegevoelige relaties;
- b. kan een zgn. management letter opstellen, in aanvulling op de accountantsverklaring, waarin de directie op specifieke misstanden dan wel verbeterpunten kan worden gewezen, en;
- c. heeft inzicht in de ethische aspecten van assurance.

Tijdens de master wordt vervolgens de nadruk gelegd op de vaardigheden:

- d. inzicht in de verschillende belangen en inzichten met betrekking tot specifieke maatschappelijke verantwoording (bijv. sustainability), en;
- e. diepgaand begrip van en inzicht in het proces van oordeelsvorming en de basisbeginselen van beroepsethiek voor accountants.
- f. kennis van en inzicht rapportering van bevindingen: managementletters.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Profielen en eindkwalificaties Accountancy:

PROFIEL	EINDTERMEN			
De afgestudeerde heeft het vermogen:	PROPEDEUSE De geslaagde propedeusestudent:	BACHELOR De afgestudeerde bachelor:	MASTER De afgestudeerde master:	POST-MASTER De afgestudeerde post-master:
1. zelf een wetenschappelijk onderzoek te verrichten of specifieke vraagstukken uit de beroepspraktijk op te lossen vanuit een theoretisch conceptueel kader	a. heeft de basiskennis van de kwantitatieve methoden van een wetenschappelijke aanpak van problemen (1)	a. heeft kennis en inzicht in de principes en de uitgangspunten van de wetenschapsfilosofie en de methoden van toegepast onderzoek (1) b. kan een betogende tekst schrijven (1)	a. kan een binnen de grenzen van een onderwerp en een vast stramien, op basis van vakliteratuur, een probleemstelling formuleren, het materiaal analyseren en tot een conclusie komen. (1) b. Kan een werkstuk maken dat voldoet aan de wetenschappelijke eisen: een goede probleemstelling, een helder en logisch opgebouwd betoog, goed taalgebruik, duidelijke literatuurverwijzingen, een goede onderbouwing van de getrokken conclusies en een kritische benadering van de problematiek. c. kan een literatuurstudie doen aan de hand van een eigen probleemstelling en onderzoeksvragen.(1) d. kan een wetenschappelijk verantwoord onderzoek opzetten op probleemoplossend niveau.(1) e. kan op wetenschappelijke wijze een probleemsituatie op het gebied van de theorievorming of de beroepspraktijk belichten en typeren en daar een oplossing voor formuleren (1)	
2. de wetenschappelijke literatuur (zowel nationaal als internationaal) en de resultaten van onderzoek en theorievorming op het terrein van de accountancy te volgen en het belang en de toepasbaarheid daarvan naar waarde te schatten	a. kan zich bedienen van de vaktermen waarin problemen van juridische aard door vakmensen besproken plegen te worden. (2)	a. heeft inzicht in de wetenschappelijke issues die zich voordoen bij inrichtingsconcepten voor bestuurlijke informatie (2) b. heeft inzicht in de wetenschappelijke vragen die zich voordoen bij de controle, de objecten	a. kan op wetenschappelijke wijze de samenhang tussen theorie en praktijk verduidelijken.(2) b. kan een eigen oordeel vormen ten aanzien van de literatuur en de onderzoeksresultaten van anderen (2)	

PROFIEL	EINDTERMEN			
De afgestudeerde heeft het vermogen:	PROPEDEUSE De geslaagde propedeusestudent:	BACHELOR De afgestudeerde bachelor:	MASTER De afgestudeerde master:	POST-MASTER De afgestudeerde post-master:
		en de technieken bij verschillende soorten assurance werkzaamheden (het wetenschappelijk debat). (2) c. kan de meest belangrijke theorieën op het terrein van financial accounting met inbegrip van de grondslagen van 'standard setting' begrijpen (2) d. kan toepassingen van wetenschappelijk onderzoek op het terrein van financial accounting in de vorm van artikelen doorgronden. (2) e. kan in groepsverband een wetenschappelijk artikel analyseren (2)		
3. van een kritische houding ten opzichte van in de wetenschappelijke literatuur gepresenteerde theoretische concepten en het vermogen de bruikbaarheid van deze concepten in specifieke situaties naar waarde te schatten			a. kan binnen een gegeven onderwerp en literatuur de theoretische concepten vergelijken met de beheersingsmaatregelen in een praktijksituatie en – indien nodig – voorstellen doen voor aanpassing van de concepten. (3) b. kan onderkennen dat er vaak alternatieve oplossingen mogelijk zijn voor a. (3)	
4. nieuwe ontwikkelingen en het eigen vakgebied overschrijdende vraagstukken te onderkennen en als probleemstelling te kunnen analyseren en een aanpak daarvan te kunnen formuleren			a. kan corporate governance en de ontwikkelingen op dat terrein bij de cliënten vanuit verschillende invalshoeken belichten en nader uitwerken (juridische, economische, organisatorische, ethische).(4)	
5. te participeren in een onderzoeksproject op het gebied van de accountancy en hierover te kunnen rapporteren			a. kan een wetenschappelijke bijdrage leveren aan een researchproject (5)	
6. tot inzicht in de eigen begrenzings - zowel ten aanzien van het wetenschappelijke denken als het praktisch functioneren - en het vermogen om in specifieke situaties te kunnen reflecteren op eigen en andermans denken en handelen	a. heeft een globaal beeld van de opleiding en de latere beroepspraktijk. (6)	a. heeft inzicht in de mogelijkheden en beperkingen voor wat betreft de aard van het (assurance)vraagstuk en de beschikbare controlemiddelen. (6) b. kan herkennen wanneer hij moet doorverwijzen naar een belastingadviseur (6)	a. kan reflecteren op de wijze waarop het eigen onderzoek tot stand is gekomen (6)	
7. van inzicht in de governance van organisaties	a. heeft een goede basiskennis op het	a. heeft inzicht in de effectiviteit van	a. heeft inzicht in de grondslagen van	

PROFIEL	EINDTERMEN			
De afgestudeerde heeft het vermogen:	PROPEDEUSE De geslaagde propedeusestudent:	BACHELOR De afgestudeerde bachelor:	MASTER De afgestudeerde master:	POST-MASTER De afgestudeerde post-master:
en de rol die informatie daarbij speelt	gebied van Bestuurlijke Informatieverzorging (7) b. heeft kennis van de minimale grondslagen van de Administratieve Organisatie en Interne Controle (7) c. heeft kennis van de betekenis van functionele processen voor de organisatie en de informatieverzorging ten behoeve van deze processen (7) d. kan probleem-/ attentiepunten voor een eenvoudige organisatie onderkennen (7) e. heeft basiskennis van de rol die financiële informatie speelt bij de sturing en beheersing van organisaties. (7) f. heeft kennis van de rol die comptabele systemen spelen in de sturing van organisaties (7)	management accounting instrumenten vanuit een ruimer managerial perspectief (7) b. kan bestaande verdelingen in taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden doorgronden en mogelijke gebreken daarin opmerken (7) c. heeft inzicht in de rol van bestuurlijke informatieverzorging in een organisatie, voor zowel de financiële als niet-financiële informatie (7)	de interne beheersing in traditionele omgevingen: (7) b. kent de nieuwste ontwikkelingen op het terrein van corporate governance (7)	
8. van inzicht in de relatie tussen de organisatie en de economische-, juridische-, sociale-, en internationale omgeving en het vermogen om de betekenis van deze relatie voor het doorlichten van de organisatie, in het bijzonder de informatieverzorging, te kunnen beoordelen.		a. heeft kennis van en inzicht in de meso- en macro-economie, afzonderlijk en in hun samenhang. (8) b. heeft kennis van en inzicht in de internationale dimensie van economische vraagstukken, met name in relatie tot het geldwezen. c. kan strategische doelstellingen plaatsen binnen een sturingsinstrument (8)		
9. (financieel) management en de rol en betekenis van ICT hierin te doorgronden, in het bijzonder voor zover relevant voor de controle van (geconsolideerde) jaarrekeningen	a. heeft basiskennis op het gebied van de functie van ICT ten behoeve van financiële bestuurlijke informatie (9) b. kan eenvoudige problemen op het gebied van ICT ten behoeve van financiële bestuurlijke informatie analyseren en daarvoor oplossingen aangeven.	a. heeft inzicht in de typologie van de inrichtingsconcepten volgens Accounting Information Systems inclusief de impact van IT-trends (9)	a. heeft kennis van de invloed van geautomatiseerde systemen op de controle. (9)	a. heeft inzicht in de wijze waarop managementinformatie en verantwoordingsinformatie tot stand komen (9)

PROFIEL	EINDTERMEN			
De afgestudeerde heeft het vermogen:	PROPEDEUSE De geslaagde propedeusestudent:	BACHELOR De afgestudeerde bachelor:	MASTER De afgestudeerde master:	POST-MASTER De afgestudeerde post-master:
10. controles van (geconsolideerde) jaarrekeningen te plannen, uit te voeren en hierover te rapporteren in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving, standaarden en beroepsethische codes	<p>a. kan systematisch financiële informatie verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken ten behoeve van het besluitvormingsproces binnen en buiten de organisatie; (10)</p> <p>b. heeft inzicht in de beginselen van financiële accounting</p> <p>c. kan tot gemotiveerde beslissingen komen.</p> <p>d. kan systematisch financiële informatie verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken ten behoeve van de verantwoording die over de financiële aspecten van de bedrijfsvoering wordt afgelegd.</p> <p>e. kan elementaire verslaggevingsproblemen in voldoende mate onderkennen en daarvoor ook een comptabele oplossing aangeven;</p> <p>f. kan de relatie leggen tussen de waarde van een in de loop van de tijd vervallend bedrag, de tijdsperiode en de interestvoet(en) en het daadwerkelijk kunnen berekenen van die waarde.(10)</p> <p>g. kan een eenvoudige administratie met financiële middelen voeren. (10)</p> <p>h. kan een eenvoudige financiële en risico-analyse uitvoeren.(10)</p> <p>i. heeft een elementair inzicht in de werkzaamheden binnen een controlesegment (10)</p>	<p>a. beheerst de kwantitatieve methoden die nodig zijn om een audit te kunnen uitvoeren. (10)</p> <p>b. heeft kennis van en inzicht in complexe onderwerpen van de comptabele techniek (deelnemingen, consolidatie en verwerking van belastingen naar de winst). (10)</p> <p>c. kan complexe verslaggevingsproblemen in voldoende mate onderkennen en daarvoor een comptabele oplossing aangeven. (10)</p> <p>d. heeft inzicht in de financiële informatie die door organisaties aan belanghebbenden moet worden verstrekt, met name in de doelmatige specificatie ervan</p> <p>e. heeft inzicht in de bedrijfseconomische uitgangspunten, met name in de mogelijke grondslagen van vermogens- en winstbepaling.</p> <p>f. heeft inzicht in de belangrijkste vraagstukken en theorieën op het terrein van externe verslaggeving.</p> <p>g. heeft inzicht in de technische werking van verslaggevingssystemen (10)</p> <p>h. kan een jaarrekening opstellen van een kleine en (middel)grote onderneming (10)</p>	<p>a. heeft diepgaand inzicht in vraagstukken op het terrein van externe verslaggeving; (10)</p> <p>b. heeft diepgaand inzicht in de effecten van diverse methoden om vermogen en winst te bepalen en informatie te verschaffen op vermogen en resultaat. (10)</p> <p>c. kent de eisen die verschillende typen organisaties stellen aan de externe verslaggeving; financiële instellingen, non-profitorganisaties en overheidsinstellingen. (10)</p> <p>d. heeft kennis van en inzicht in auditmethoden, -middelen en -technieken, aard, omvang en tijdstip van te vergaren bewijsmateriaal.(10)</p> <p>e. kan in hoofdlijnen een doelmatige en efficiënte aanpak van een controle ontwerpen (10)</p>	<p>a. kan gemotiveerd de aanvaardbaarheid, rationaliteit en uitvoerbaarheid van een specifieke opdracht uiteenzetten met een oriëntatie op de doelstelling van de opdracht.(10)</p> <p>b. kan op basis van de beschikbare controle-informatie tot een oordeel komen en dit beargumenteren ten aanzien van een specifiek controlevraagstuk met inachtneming van de relevante wet- en regelgeving, alsmede de formulering daarvan (10)</p> <p>c. is in staat de hoofdlijnen van een management letter te beschrijven (10)</p> <p>d. is in staat zich, op basis van de beschikbare controle-informatie, een oordeel te vormen over de getrouwheid van een verantwoording alsmede tot de formulering van dit oordeel.(10)</p>

PROFIEL	EINDTERMEN			
De afgestudeerde heeft het vermogen:	PROPEDEUSE De geslaagde propedeusestudent:	BACHELOR De afgestudeerde bachelor:	MASTER De afgestudeerde master:	POST-MASTER De afgestudeerde post-master:
	j. kan controlewerkzaamheden binnen een segment verrichten k. kan over controlewerkzaamheden binnen een segment rapporteren. (10)	i. kan globaal de pensioenlast en -verplichtingen beoordelen in de jaarrekeningen. (10) j. heeft inzicht in de betekenis van de controle, de objecten en de technieken bij verschillende soorten assurance werkzaamheden (10)		
11. te toetsen of transacties en gebeurtenissen in (geconsolideerde) jaarrekeningen in overeenstemming met de vigerende wet- en regelgeving, standaarden en beroepsethische codes, zijn verwerkt	a. heeft inzicht in Nederland geldende objectieve recht met bijzondere aandacht voor het economisch privaatrecht, boven-nationale recht, publiekrecht, en privaatrecht. (11) b. heeft inzicht in de loon- en omzetbelasting (11) c. kan zelfstandig oplossingen vinden voor praktijkproblemen met de loon- en omzetbelasting	a. kan de voor de beroepspraktijk relevante regels van het vermogensrecht en het ondernemingsrecht zelfstandig toepassen.(11) b. kan de omvang van belastingsschulden bepalen (11)	a. kan beoordelen of de externe verslaggeving voldoet aan de maatschappelijke normen (11) b. heeft beperkte kennis van de regelgeving van het IASB en de Amerikaanse externe verslaggeving. (11)	a. kan de toepassing van internationale en nationale verslaggevingregels door klanten beoordelen. (11)
12. processen, systemen en beheersingsmaatregelen van de bedrijfsactiviteiten te doorgronden met de voor het kunnen identificeren van bedrijfs- en controlerisico's noodzakelijke diepgang	a. heeft inzicht in de algemene beginselen van accountancy en bedrijfseconomie: methodologie, wetenschappelijk denken, bedrijfseconomisch denken, planning, risico-analyse. (12) b. heeft kennis en inzicht in de basisprincipes van financiering, met name van het kasstroomdenken en risicoanalyse. (12) c. beheerst de kwantitatieve methoden en technieken die nodig zijn om economische gegevens te verzamelen, weer te geven, te analyseren en te interpreteren; veronderstellingen te toetsen en voorspellingen te doen. (12) d. heeft basiskennis van eenvoudige instrumenten en kan deze toepassen.(12) e. heeft inzicht in de wijze waarop gegevens verzameld worden en systematisch verwerkt en vastgelegd in	a. Heeft kennis van geavanceerde management accounting instrumenten en kan deze instrumenten toepassen. (12) b. kan de effectiviteit van gecombineerde instrumenten in een gegeven situatie beoordelen.(12) c. kan bij de opzet van een controleplan relevante bedrijfsonderdelen onderscheiden en verbindingen daartussen en de afgrenzing met partijen daarbuiten (12) d. heeft kennis en inzicht in risicobepaling, risicobeheersing, theoretische modellen van prijsvorming en waardebeoordeling van ondernemingen. (12) e. heeft inzicht in het gedrag, ontwerp, gebruik en implementatie van de bestuurlijke informatieverzorging (12) f. kan een deskundig oordeel geven over het functioneren van bestaande	a. kan verschillende theoretische concepten en modellen ten aanzien van interne beheersing doorgronden (12) b. kan een afweging van maken van de kosten en effectiviteit van een bepaalde oplossing (12) c. heeft diepgaand begrip van en inzicht in de verschillende aspecten die het controlerisico bepalen. (12) d. heeft inzicht in de eisen waaraan een systeem van interne beheersing moet voldoen in het kader van de risicoanalyse en de evaluatie van interne beheersing.(12)	a. heeft inzicht in de factoren die van invloed zijn op de betrouwbaarheid van managementinformatie en verantwoordingsinformatie (12) b. heeft inzicht in de controleerbaarheid, beschikbaarheid en exclusiviteit van managementinformatie en verantwoordingsinformatie (12) c. kan een grondige en onderbouwde analyse geven van de controlerisico's in een specifieke situatie met aandacht voor de interne beheersing (inclusief administratieve organisatie en interne controle) en de externe verslaggeving. Zowel

PROFIEL	EINDTERMEN			
De afgestudeerde heeft het vermogen:	PROPEDEUSE De geslaagde propedeusestudent:	BACHELOR De afgestudeerde bachelor:	MASTER De afgestudeerde master:	POST-MASTER De afgestudeerde post-master:
	comptabele systemen. (12)	management-controlsystemen. (12)		in opdrachten tot controle van de jaarrekening als bijzondere opdrachten. (12) d. kan gemotiveerd een oplossingsrichting aangeven voor specifieke vraagstukken e. kan de voor de uitvoering van de opdracht benodigde controle-informatie identificeren.(12)
13. gevolgen van veranderende regelgeving in het accountantsberoep te begrijpen en deze veranderende regelgeving, mede vanuit de reeds verworven kennis en vaardigheden eigen te maken en te kunnen toepassen			a. heeft kennis van de effecten voor accountants van nieuwe regelgeving op het gebied van de ethiek (13)	a. kan de klanten adviseren over de gevolgen voor het jaarrapport van het verschil in internationale en nationale verslaggevingsregels. (13)
14. zowel zelfstandig als in teams te kunnen samenwerken in de beroepspraktijk	a. kan een opdracht individueel uitwerken (14) b. kan in teamverband opdrachten uitwerken c. kan zich zelfstandig theorie eigen maken. (14) d. kan in groepen opdrachten uitwerken volgens een standaardwerkwijze en onder begeleiding van de docent. (14)	a. kan zelfstandig en in groepsverband een casus uitwerken (14) b. kan in groepsverband theorie bespreken (14) e. kan in groepsverband een wetenschappelijk artikel analyseren en presenteren (2)	a. kan een verslag schrijven van een groepsdiscussie (14) b. kan in groepsverband de relatie tussen theorie en praktijk bespreken.(14)	
15. de verworven kennis en inzichten op het vakgebied en relationele vaardigheden te gebruiken in de beroepsuitoefening en zowel in woord als in geschrift op adequate wijze te communiceren met beroepsgenoten en niet-deskundigen	a. kan een actieve bijdrage leveren aan de bespreking van de stof; kan de resultaten van een opdracht presenteren. (15) b. kan een oplossingsrichting geven ter verbetering (15) c. kan functioneren als een gesprekspartner in de dagelijkse controlepraktijk. (15)	a. kan als volwaardige gesprekspartner fungeren in fiscale discussies (15) b. kan een uitgewerkte casus presenteren en bespreken (15) c. kan advies uitbrengen voor het verbeteren van het management-controlsysteem.(15) d. kan zijn oordeel over het functioneren van management-controlsystemen met senior accountants en senior managers bespreken. (15)	a. kan als interne of externe gesprekspartner van de leiding van organisaties fungeren over vraagstukken op het gebied van de externe verslaggeving. (15) b. kan een wetenschappelijk onderzoek rapporteren, presenteren en verdedigen (15) c. kan de gekozen oplossingen op een professionele wijze presenteren (15). d. kan de aanpak van een specifiek controlevraagstuk op overtuigende wijze presenteren.	
16. in de (toekomstige) beroepsuitoefening op		a. kan problemen in de organisatie	a. heeft inzicht in de verschillende	a. kan creatieve

PROFIEL	EINDTERMEN			
De afgestudeerde heeft het vermogen:	PROPEDEUSE De geslaagde propedeusestudent:	BACHELOR De afgestudeerde bachelor:	MASTER De afgestudeerde master:	POST-MASTER De afgestudeerde post-master:
<p>een integere wijze te functioneren, zich te kunnen verantwoorden en in situaties, waarin sprake kan zijn van tegenstrijdige belangen en inzichten, te komen tot een eigen afweging, oordeelsvorming en professioneel handelen.</p>		<p>herkennen die vanuit de verantwoordelijkheid van de accountant gezien vragen om signalering en advisering, zoals mogelijke fraudegevoelige relaties (16) b. kan een zgn. management letter opstellen, in aanvulling op de accountantsverklaring, waarin de directie op specifieke misstanden dan wel verbeterpunten kan worden gewezen. (16) c. heeft inzicht in de ethische aspecten van assurance (16)</p>	<p>belangen en inzichten met betrekking tot specifieke maatschappelijke verantwoording (bijv.sustainability) (16) b. heeft diepgaand begrip van en inzicht in het proces van oordeelsvorming en de basisbeginselen van beroepsethiek voor accountants.(16) c. heeft kennis van en inzicht rapportering van bevindingen: managementletters</p>	<p>verslaggevingspraktijken opsporen (16) b. is in staat fraude en onjuistheden in het kader van een opdracht tot controle van een jaarrekening in acht te nemen (16)</p>

Overzicht CEA eindtermen per kerngebieden – dit overzicht bevat alle eindtermen in tabelvorm, zoals opgenomen in ‘Eindtermen theoretische accountantsopleiding 2008’

De aanpassingen bij **update 2010** bij de Eindtermen CEA 2008 zijn *cursief* gemarkeerd;

De aanpassingen bij **update 2009** bij de Eindtermen CEA 2008 zijn onderstreept gemarkeerd.

3.4.1 Audit en Assurance

a. Algemeen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>Msc</i>	<i>Postinitiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
Toepassing van het institutioneel kader dat geldt <u>WRA, WAA</u> , voor de uitoefening van de controlefunctie. Dit betreft in het bijzonder: WTA, BTA, <u>WTRA</u> , Verordening accountantsorganisaties, VGC, COS, alsmede nadere voorschriften (waaronder onafhankelijkheid van de openbare accountant en accountantskantoren ter zake van <u>(aan)</u> assurance (<u>verwante</u>) opdrachten alsmede tuchtrechtspraak).	3	Auditing beginselen Auditing theory	Advanced auditing	Financial auditing
Markt voor financial audit (o.a. kennis van de marktpartijen evenals van vraag en aanbod factoren zoals concurrentie en aansprakelijkheid) en rol van financial audit binnen corporate governance (codes).	2	Auditing theory	Corporate governance	Financial auditing
Historische ontwikkeling van financial auditing.	1	Auditing beginselen Auditing theory	Corporate governance	
Kennis van algemene theorieën die het fenomeen auditing trachten te verklaren (als vertrouwens-, agency-, insurance- en information theory).	1	Auditing beginselen Auditing theory		
Proces van oordeelsvorming en de <i>fundamentele</i> beginselen van beroepsethiek voor accountants.	3	Auditing beginselen Auditing theory	Advanced auditing	Financial auditing
Positie van de accountant binnen het systeem van governance in de desbetreffende huishouding, in het bijzonder de relatie met de raad van commissarissen of/en het auditcommittee dan wel andere toezichthouders (<u>w.o. AFM, BFT, DNB</u>).	2		Advanced auditing Corporate governance	Financial auditing
Kwaliteitsbewaking op het niveau van beroep, kantoororganisatie en individuele opdrachten.	3		Corporate governance	Financial auditing
Proces van opdracht aan vaarding respectievelijk voortzetten van een opdracht, alsmede kennis van de daarmee verbonden wet- en regelgeving. Daarbij komen onder meer algemene aspecten aan de orde zoals objectiviteit en onafhankelijkheid, vaststelling uitvoerbaarheid, rationaliteit en risicomanagement waaronder begrepen: inzicht in organisatorische aspecten zoals teamsamenstelling, planning,	3	Auditing beginselen Auditing theory		Financial auditing

Onderwerp	niveau	Initiële opleiding <i>Naam onderwijsseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	Initiële opleiding <i>Naam onderwijsseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>Msc</i>	Postinitiële opleiding <i>Naam onderwijsseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
procesbewaking, dossiervorming.				
Specifieke richtlijnen m.b.t. de uitvoering van controleopdrachten & overige assurance opdrachten waaronder Audit Related Services. Voorbeelden van specifieke richtlijnen zijn specifieke onafhankelijkheids-regels en regels op het gebied van <u>Wwft</u> .	3	Auditing beginselen Auditing theory	Advanced auditing Corporate governance	Financial auditing
Invloed van internationale accountantsorganisaties (zoals IFAC, FEE) op (de uitvoering van) assurance services en wet- en regelgeving gericht op accountants in Nederland en Europa.	1	Auditing beginselen	Advanced auditing Corporate governance	Financial auditing
Invloed van andere (internationale) organisaties (zoals EU, SEC, <u>PCOAB</u>) op het functioneren van accountants.	1		Corporate governance	Financial auditing
Belangrijkste aspecten van het accountantsberoep en beroepsopvattingen in de EU en de Verenigde Staten.	1	Auditing theory	Advanced auditing Corporate governance	

b. Specifiek met betrekking tot de financial audit

Onderwerp	niveau	Initiële opleiding <i>Naam onderwijsseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	Initiële opleiding <i>Naam onderwijsseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>MSc</i>	Postinitiële opleiding <i>Naam onderwijsseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
Proces van financial auditing: fasering controleproces (planning, uitvoering, evaluatie, afronding en rapportage).	3	Auditing beginselen Auditing theory	Advanced auditing	Financial auditing
Opstellen in hoofdlijnen van een controleplan voor een verantwoording als geheel en controleplan voor specifieke onderdelen van een verantwoording.	3	Auditing beginselen	Advanced auditing	Financial auditing
Verschillende aspecten die het controlerisico bepalen (inherente risico, interne controlerisico en detectierisico) waaronder begrepen:	3			
<ul style="list-style-type: none"> ○ begrijpen van de doelstellingen, strategie en activiteiten van de onderneming, de interne en externe omgeving, ondernemingsrisico's en procesrisico's, kritische succesfactoren en prestatie-indicatoren en moderne interne beheersingsconcepten in het kader van de A & A ○ kennis van het materialiteitsbegrip en methoden om deze te bepalen; 			Advanced auditing	Financial auditing

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
			Advanced auditing	Financial auditing
		Auditing beginselen		Financial auditing
				Financial auditing
Eisen waaraan een systeem van interne beheersing moet voldoen in het kader van de risicoanalyse en de evaluatie van interne beheersing.	3	Auditing beginselen	Advanced auditing Corporate governance	Financial auditing
<u>Onderkennen van fraudesignalen en het adequaat opvolging daaraan geven.</u>	3	Auditing beginselen Auditing theory		Financial auditing
Invloed van geautomatiseerde systemen (van de gecontroleerde) op planning, uitvoering, evaluatie en rapportering van financial audits.	3		Advanced auditing	Financial auditing
Eisen van wet- en regelgeving waaraan een financiële verantwoording moet voldoen (IFRS, BW2 titel 9, Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving) als onderdeel van het toetsingskader bij de financial audit.	3		Corporate governance	Financial auditing
Financial audit methoden, middelen en technieken; aard, omvang (deelwaarnemingen waaronder steekproeven) en tijdstip van te vergaren bewijsmateriaal, zowel op het niveau van een post als op het niveau van een proces.	3		Advanced auditing	Financial auditing
Gebruik maken van de werkzaamheden van andere accountants (<i>waaronder het optreden als groepsaccountant</i>) en andere deskundigheden.	3			Financial auditing
Afronding van de controle inclusief het proces van oordeelsvorming en inclusief de evaluatie van de bevindingen en besluitvorming ten aanzien van de af te geven verklaring. <i>Aandacht dient te worden geschonken aan de verantwoordelijkheid van de accountant voor het jaarverslag.</i> Bijzondere onderwerpen, die in de afronding aan de orde kunnen komen, zijn: gebeurtenissen na balansdatum, niet uit de balans blijkende verplichtingen, problematiek met betrekking tot verslaggeving en controle in geval van transacties tussen verbonden partijen, going concern problematiek.	3	Auditing beginselen	Advanced auditing	Financial auditing

Onderwerp	niveau	Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc	Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc	Postinitiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen
Rapportering van bevindingen: verklaringen, managementletters en overige rapporteringsvormen (waaronder rapportering via elektronische weg) inclusief kennis en inzicht in de reikwijdte van de verantwoordelijkheid van de accountant ter zake.	3	Auditing beginselen	Advanced auditing Corporate governance	Financial auditing

c. Overige Assurance Services

Onderwerp	niveau	Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc	Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc	Postinitiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen
Behoefte aan assurance services in algemene zin (betrouwbaarheid en relevantie van informatie, corporate governance, stakeholder identification, <u>duurzaamheid</u> , enz.).	3	Auditing beginselen Auditing theory	Advanced auditing Corporate governance	Financial auditing
Assurance framework (IFAC) en verschillende objecten van assurance services (data, processen/systemen en gedrag).	3	Auditing theory	Advanced auditing	Financial auditing
Assurance proces in algemene zin (planning, uitvoering, evaluatie en rapportage) alsmede begrip van specifieke elementen (mate van zekerheid, standaarden en criteria).	3	Auditing theory		Financial auditing
Aantal assurance services zoals beoordeling van financiële informatie, <u>assurance m.b.t. niet-financiële informatie</u> , compliance onderzoeken, onderzoeken ten behoeve van de overheid (<u>rechtmatigheidsaspect</u>), andere bijzondere onderzoeken gericht op het verschaffen van zekerheid (waaronder <i>bijzondere controleopdrachten volgens NV COS 800</i>).	2	Auditing theory		Financial auditing
Opstellen hoofdlijnen plan van uitvoering van dergelijke assurance services en uitvoeringsplan op onderdelen.	2			Financial auditing
Beoordeling van de uitkomsten van het onderzoek en de invloed hiervan op het af te geven oordeel.	2		Advanced auditing	Financial auditing

Onderwerp	niveau	Initiële opleiding <i>Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc</i>	Initiële opleiding <i>Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc</i>	Postinitiële opleiding <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
Rapportering uitkomsten andere assurance services: invloed van de aard van de opdracht op de rapporteringsvorm, soorten rapportering enz.	2			Financial auditing
Communicatie van de accountant/assurance provider met stakeholders.	2			Financial auditing
Internationale ontwikkelingen op het gebied van assurance services.	1			Financial auditing

d. Overige Services

Onderwerp	niveau	Initiële opleiding <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc</i>	Initiële opleiding <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc</i>	Postinitiële opleiding <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
Samenstelopdrachten en opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie (in het bijzonder de verschillen ten opzichte van controle- en beoordelingsopdrachten): doelstelling, algemene uitgangspunten, vaststellen van de opdrachtvoorwaarden, planning, dossiervorming, uit te voeren werkzaamheden en rapportering.	3			Financial auditing
<i>Verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot niet-financiële informatie</i>	2			Financial auditing
Transactiegerelateerde adviesdiensten.	2			Financial auditing

3.4.2 Externe verslaggeving

Grondslagen externe verslaggeving Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid</i> <i>(vak, thema enz.)</i> <i>waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid</i> <i>(vak, thema enz.)</i> <i>waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De grondslagen van de externe verslaggeving.	3	CAFA 1,2 CAFI FIAC FAT	EV	EVAC
De Nederlandse wet en regelgeving met betrekking tot verslaggeving.	3	CAFA 1,2 FIAC	EV	EVAC
De internationale wet en regelgeving met betrekking tot verslaggeving.	1	FAT	EV	EVAC
De algemene beginselen voor waardering en resultaatbepaling toepassen, <i>waaronder het concept van 'fair value accounting'.</i>	3	CAFA 1,2 CAFI FIAC FAT	EV	EVAC
Regelgeving en professioneel judgement.	3	FIAC FAT	EV	EVAC
Het jaarrekeningenbeleid van ondernemingsleidingen in hoofdlijnen en de economische consequenties van jaarrekeningenbeleid.	2	FIAC FAT	EV	EVAC
In hoofdlijnen de regels voor duurzaamheidsverslaggeving.	1		EV	

**Toepassingen externe verslaggeving
Eindtermen**

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc</i>	<i>Initiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
Gebeurtenissen en transacties op de juiste wijze verwerken in de balans, de winst- en verliesrekening en het kasstroomoverzicht en deze op adequate wijze toelichten, met inachtneming van de Nederlandse wet- en regelgeving en IFRS.	3	CAFA 1,2 CAFI FIAC FAT	EV	EVAC
<i>De hoofdlijnen van IFRS-SME, met nadruk op de verschillen met de Nederlandse wet- en regelgeving</i>	1		EV	
De formele/juridische eisen die van toepassing zijn bij de opstelling en openbaarmaking van financiële informatie voor de naamloze vennootschap en besloten vennootschap.	1	FIAC	EV	EVAC
Enkele kenmerkende aspecten van de invloed van de juridische aard van andere rapporterende eenheden (vennootschap onder firma, commanditaire vennootschap, eenmanszaak, coöperaties en stichting) op de jaarrekening.	1	FIAC	EV	
Enkele kenmerkende aspecten van de invloed van de economische aard van de rapporterende eenheid op de jaarrekening voor financiële instellingen, not-for-profit instellingen en overige bijzondere organisaties.	1		EV	
De hoofdlijnen van de verslaggevingseisen en verslaggevingspraktijken binnen de Verenigde Staten.	1			EVAC
De hoofdlijnen van de verslaggevingproblemen van multinationals	1		EV	EVAC
Enkele kenmerkende aspecten van de invloed van het land van vestiging van de rapporterende eenheid op de jaarrekening.	1	FIAC FAT	EV	
De verschillende objecten van verslaggeving.	1	FIAC FAT	EV	EVAC
De hoofdlijnen van inhoud, rol en functie van het jaarverslag en de tussentijdse berichtgeving.	1	FIAC FAT	EV	EVAC
Enkele kenmerkende aspecten van milieuverslagen.	1		EV	

Financiële analyse
Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid</i> <i>(vak, thema enz.)</i> <i>waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële</i> <i>opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenhei</i> <i>d (vak, thema</i> <i>enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
De hoofdlijnen van de grondslagen en algemene concepten van de financiële analyse.	1	Financiering 1 CAFI FIAC FAT	EV	
Enkele eenvoudige basistechnieken van financiële analyse toepassen.	2	Financiering 1 CAFI FIAC		
De wijze waarop professionele gebruikers in het maatschappelijk verkeer tot oordeelsvorming over de jaarrekening komen.	1	CAFI FAT	EV	

3.4.3 Bestuurlijke informatieverzorging

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De wederzijdse beïnvloeding tussen internal control en management control.	1	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	
De effecten van prestatieprikkels op de controleomgeving.	1	Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	
De effecten van maatregelen van interne beheersing op het gedrag van mensen in organisaties en de daaruit voortvloeiende informatiebehoefte en behoefte invloed op de verantwoordingsinformatie uit te oefenen.	2	BIV-BIS	BIV-IB	
Het belang van de controleomgeving en ethisch gedrag van mensen voor de internal control <u>en frauderisico</u> .	2	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	
Een beheersingssysteem beoordelen dat zowel elementen van internal control als elementen van management control in een goede onderlinge balans omvat.	3		BIV-IB	

K2: Structuren

E2: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De wederzijdse beïnvloeding tussen de organisatiekunde, systemen van interne beheersing en de daarbij passende bestuurlijke informatieverzorging.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De verschillen tussen controletechnische functiescheiding en arbeidsverdeling.	2	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC
De zwakke en sterke punten van bepaalde organisatiestructuren en de betekenis daarvan voor de beheersingssystemen en informatiesystemen van organisaties.	1	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden BIV-BIS	BIV-IB	
De relatie tussen organisatiestructuren, informatiebehoefte en informatiestromen.	2	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	
De basiskenmerken van een informatiesysteem beschrijven dat aansluit bij de organisatiestructuur van verschillende typen organisaties.	2	BIV-Inleiding	BIV-IB	BIV-IC
Een bestuurlijk informatieverzorgingssysteem ontwerpen dat aansluit bij de organisatiestructuur van verschillende typen organisaties.	3	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC

K3: Processen

E3: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De kenmerken van XBRL en van BPR en de relatie tussen BPR en ERP.	1	BIV-BIS		BIV-IC
De gevolgen van BPR voor de interne beheersing en de bijbehorende bestuurlijke informatie.	1	BIV-BIS	BIV-IB	
De wijze waarop processen kunnen worden ontworpen.	1	BIV-Inleiding	BIV-IB	
De relatie tussen standaardprocessen, standaardtypen van organisaties en de bijbehorende informatiebehoefte en informatiestromen.	1	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	BIV-IC

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
		BIV-BIS		
De relaties tussen verschillende processen in organisaties beschrijven aan de hand van criteria op het terrein van de interne beheersing en informatiestromen.	2	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
De afweging maken tussen een procesoriëntatie en een traditionele functionele structuur op basis van criteria op het terrein van de interne beheersing.	3	BIV-Inleiding BIV-BIS		
Een bestuurlijke informatieverzorging ontwerpen (inclusief de relevante beheersingsmaatregelen) die aansluit bij de processen in organisaties.	3	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC

K4: Efficiëntie en effectiviteit van de bedrijfsvoering

E4: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
COSO-ERM model.	1	BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
De betekenis van de begrippen efficiëntie en effectiviteit van de bedrijfsvoering.	1	Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	BIV-IC
De maatregelen van interne beheersing die bijdragen aan het in stand houden dan wel verbeteren van de efficiëntie en effectiviteit van de bedrijfsvoering.	1	BIV-Inleiding	BIV-IB	
De interactie tussen internal controls en management controls bij het in stand houden dan wel verbeteren van de efficiëntie en effectiviteit van de bedrijfsvoering.	2	BIV-BIS	BIV-IB	
De betekenis van informatieverzorging en daarbij in te zetten IT voor het in stand houden dan wel verbeteren van de efficiëntie en effectiviteit van de bedrijfsvoering.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	
De wijze waarop interne beheersingsmaatregelen kunnen worden ingezet bij het implementeren van de strategieën van organisaties.	1	BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
De factoren die bijdragen aan een verbeterde efficiëntie en effectiviteit van de gegevensverwerkende en rapportage processen.	1	BIV-BIS		BIV-IC

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Het belang van een goede documentatie van beheersingsmaatregelen gericht op de efficiëntie en effectiviteit van de bedrijfsvoering.	1	Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	
De beheersingsmaatregelen die bijdragen aan de efficiëntie en effectiviteit van het administratief (accounting) proces.	3	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	
Een beheersingssysteem ontwerpen dat bijdraagt aan de efficiëntie en effectiviteit van de informatieverzorging.	3	Summercourse Academische Vaardigheden BIV-BIS	BIV-IB	

K5: Risicomanagement

E5: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
Het belang van een systematische aanpak van risicomanagement.	1	Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	BIV-IC
COSO-ERM model.	1	BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
De modellen van ERM en de verschillende risicoclassificaties die gebruikt worden.	1		BIV-IB	BIV-IC
De relatie tussen ERM, interne beheersing, corporate governance en de rol van informatieverzorging daarin.	3	BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
Verschillende typen risico's benoemen op het gebied van strategie, de bedrijfsprocessen, rapportageprocessen en de mate waarin wordt voldaan aan wet en regelgeving.	3	BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
Risico's op het terrein van de informatieverzorging in kaart brengen voor verschillende typen organisaties.	3	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC
Informatierisico's nader uitwerken naar interne betrouwbaarheids-maatregelen.	3	BIV-Inleiding		BIV-IC
Beoordelen of bedrijfsrisico's systematisch zijn geanalyseerd en of er systemen zijn om	3	BIV-Inleiding	BIV-IB	

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
bedrijfsrisico's systematisch te analyseren.		BIV-BIS		

K6: Informatie- en communicatietechnologie
E6: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
De betekenis en het belang van informatiebeveiliging.	1	BIV-Inleiding		BIV-IC
De verschillende verschijningsvormen en functionaliteiten van IT, waaronder ERP en web-based technologieën, zoals bijvoorbeeld XBRL.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC
De betekenis van IT voor de beheersing van organisaties.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC
De veranderingen in beheersingsmaatregelen die ontstaan tengevolge van de toepassing van IT.	2	BIV-BIS		BIV-IC
De mogelijkheden die IT biedt om betrouwbare, relevante informatie op te leveren.	2	BIV-BIS		BIV-IC
De principes van verandermanagement bij IT-projecten.	1	BIV-BIS		BIV-IC
De betekenis en het belang van informatiebeleid, informatieplanning en informatiestrategie.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
De betekenis en het belang van het beheer van informatiesystemen (waaronder IT governance).	1	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden BIV-BIS		BIV-IC
De gevolgen inschatten van de inzet van IT voor de besturing en beheersing van verschillende typen organisaties.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
Bepalen welke applicatiecontroles, algemene computercontroles en gebruikerscontroles noodzakelijk zijn in verschillende IT-omgevingen.	3	BIV-Inleiding Summercourse Academische		BIV-IC

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
		Vaardigheden		
Een diagnose maken van de kansen en bedreigingen die ontstaan door IT-inzet.	2	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
Aangeven in welke richting automatiseringsoplossingen moeten gaan, gegeven de diagnose.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
Beoordelen wanneer er aanleiding is tot verder onderzoek naar de oorzaken en gevolgen van IT-gerelateerde incidenten.	1	BIV-BIS		BIV-IC
Beoordelen of een systeemtest en de inschakeling van een IT-deskundigen noodzakelijk is voor specifieke problemen.	1		BIV-IB	BIV-IC
Kunnen beoordelen of de juiste tabellen (dan wel bestanden en/of applicaties) zijn opgenomen.	3	BIV-BIS		BIV-IC
Oplossingsrichtingen aangeven voor IT-gerelateerde informatie-problemen.	3	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC
Testprocedures van geautomatiseerde systemen beoordelen.	1			BIV-IC

K7: Relevantie van informatie

E7: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
De betekenis van het begrip relevantie van informatie.	1	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden BIV-BIS		BIV-IC
De maatregelen van interne beheersing die bijdragen aan het verstrekken van relevante informatie.	3	BIV-Inleiding Summercourse Academische		BIV-IC

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
		Vaardigheden BIV-BIS		
De risico's die de relevantie van informatie bedreigen.	3	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden BIV-BIS		BIV-IC
Informatieanalyse.	2	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC
Vaststellen op hoofdlijnen welke bestuurlijke informatie nodig is voor besluitvorming, delegatie, verantwoording en het doen functioneren van verschillende typen organisaties.	3	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC

K8: Betrouwbaarheid van informatie

E8: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De betekenis en het belang van het betrouwbaarheidsconcept.	1	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden BIV-BIS		BIV-IC
De beheersingsmaatregelen die leiden tot betrouwbare financiële en niet-financiële informatie (interne betrouwbaarheidsmaatregelen).	3	BIV-Inleiding BIV-BIS		BIV-IC
De betekenis van datamodellering voor de betrouwbaarheid van informatie.	1	BIV-BIS		BIV-IC
Het belang van een goede documentatie van beheersingsmaatregelen gericht op de betrouwbaarheid van informatie (interne betrouwbaarheidsmaatregelen).	1	BIV-Inleiding		BIV-IC

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De werking van gebruikerscontroles, toepassingscontroles en algemene computercontroles.	3	BIV-Inleiding	BIV-IB	BIV-IC
Een beheersingssysteem ontwerpen dat bijdraagt aan de betrouwbaarheid van informatie.	3	BIV-Inleiding Summercourse Academische Vaardigheden BIV-BIS		BIV-IC
De interne betrouwbaarheidsmaatregelen die in een praktijksituatie worden aangetroffen documenteren.	2	BIV-Inleiding		
Een normatieve beschrijving maken van in een bepaalde praktijksituatie. noodzakelijke interne betrouwbaarheidsmaatregelen.	3	Summercourse Academische Vaardigheden		BIV-IC
Vaststellen welke gegevens moeten worden vastgelegd om de gewenste informatie, met de gewenste betrouwbaarheid te kunnen verzorgen.	3	BIV-Inleiding		BIV-IC
De procedures beoordelen die ten grondslag liggen aan prognoses.	3	BIV-Inleiding		
Bepalen hoe geaggregeerde grootheden uit een grootboek of dagboek zijn opgebouwd.	3	BIV-Inleiding	BIV-IB	BIV-IC
Adviseren over welke gebruikerscontroles, toepassingscontroles en algemene computercontroles in een bepaalde situatie toepasbaar zijn.	3	BIV-Inleiding	BIV-IB	BIV-IC

K9: Bewaking van de activa van organisaties

E9: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
De betekenis en het belang van bewaking van de activa van een organisatie.	1	BIV-Inleiding BIV-BIS	BIV-IB	BIV-IC
De maatregelen van informatiecontrole die ertoe leiden dat geen activa ongeoorloofd	2	BIV-Inleiding		BIV-IC

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
de organisatie verlaten.		Summercourse Academische Vaardigheden		
Een beheersingssysteem ontwerpen incl. de bijbehorende bestuurlijke informatie dat bijdraagt aan de bewaking van de activa van verschillende typen organisaties.	3	BIV-BIS		BIV-IC

K10: Naleving van wet- en regelgeving

E10: Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema</i> <i>enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
De betekenis van het begrip compliance.	1	Summercourse Academische Vaardigheden	BIV-IB	BIV-IC
De maatregelen van interne beheersing die bijdragen aan het naleven van relevante wet- en regelgeving.	2	Summercourse Academische Vaardigheden		BIV-IC
De wet- en regelgeving met betrekking tot interne beheersing op het gebied van betrouwbaarheid van informatie.	3	BIV-Inleiding		BIV-IC
Vaststellen welke informatie nodig is om te kunnen bepalen of relevante wet- en regelgeving wordt nageleefd.	3		BIV-IB	

Aan de kernvakgebieden gerelateerde bedrijfseconomische/Accountancy vakgebieden

3.4.4.1 Boekhouden

Eindtermen m.b.t. beginselen boekhouden

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen</i>
Grootboekrekeningen, dagboeken en subgrootboeken.	1	Beginselen Boekhouden CAFA 1 CAFA 2		
Rekeningschema in de boekhouding.	1	Beginselen Boekhouden CAFA 1		
Permanence.	1	Beginselen Boekhouden CAFA 1		
Voorafgaande journaalposten.	1	Beginselen Boekhouden CAFA 1		
Omzetbelasting in de boekhouding.	1	Beginselen Boekhouden CAFA 1		
Geautomatiseerde pakketten (zowel netwerkversies als internet/asp en XBRL).	1	Beginselen Boekhouden (per sept. '12)		
Het voeren van een eenvoudige boekhouding van financiële feiten tot en met winst- en verliesrekening en eindbalans in geautomatiseerde omgeving.	2	Beginselen Boekhouden (per sept. '12)		

Eindtermen m.b.t. comptabele aspecten financial accounting

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Gebruik van financial accounting informatie.	2	CAFA 1,2		
Boekhoudkundig model.	1	Beginselen Boekhouden CAFA 1		
Verwerken van transacties in de boekhouding.	2	Beginselen Boekhouden CAFA 1,2 FIAC		
Berekenen van winsten.	2	CAFA 1 FIAC		
Goederenbeweging bij handelsondernemingen.	1	CAFA 1 CAMA FIAC		
Financial accounting van activaposten.	2	CAFA 1,2 CAMA FIAC		
Bijzondere onderwerpen: deelnemingen, consolidatie, belastingen na de winst.	2	CAFA 2 Summercourse IFIAC FIAC		

Eindtermen m.b.t. comptabele aspecten financiering

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Financial accounting van passivaposten.	2	CAFI FIAC		

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc	<i>Postinitiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen
Bijzondere onderwerpen: winstbepaling en winstbestemming, leasing, converteerbare obligaties, opties, dividend, cash flow statement, vreemde valuta, financiële en risico-analyse.	2	CAFI FIAC		

Eindtermen m.b.t. comptabele aspecten management accounting

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc	<i>Postinitiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen
Cyclus van inkoop, productie (stukproductie, massaproductie, dienstverlening) en verkoop in een comptabel systeem kunnen verwerken.	2	CAMA		
Comptabel verwerken van norm en realisatie bij productiebedrijven.	2	CAMA		
<ul style="list-style-type: none"> ○ inzicht in de typologie van een onderneming; ○ vaststellen van de informatiebehoeften; ○ ontwerpen van een toegesneden comptabel systeem en rekeningschema; ○ vastleggen van journaalposten; ○ analyse en interpretatie van de informatie die het comptabele systeem oplevert. 	2	CAMA CAFA 1 CAFI 1 FIAC		

3.4.4.2 Management Accounting

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc	<i>Postinitiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen
Diverse kostenbegrippen en kostenbepalingsmodellen.	1	MAC		

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Diverse planning & control instrumenten.	2	MAC		
De effectiviteit van bovenstaande instrumentaria kunnen beoordelen als het in samenhang wordt gehanteerd en in staat zijn om op een integrale wijze een combinatie van instrumenten toe te passen.	3	MAC		
Kennis en toepassing van complexe instrumenten, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> o kostenfuncties; o middellange termijn planning; o flexibel budgetteren; o overhead cost management; o activity-based budgettering. 	2	MAC		
Inzicht in geavanceerde toepassingen (integratie met andere managerial disciplines) bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> o activity-based management; o customer profitability analysis; o kwaliteit en tijd. 	1	MAC		
De effectiviteit van (complexe) instrumentaria kunnen beoordelen als het in samenhang wordt gehanteerd en in staat zijn om op een integrale wijze een combinatie van instrumenten toe te passen.	3	MAC		

Eindtermen Management Control

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Management control als proces (planning en control) met de diverse tussenliggende stappen, met name de eerste stap, de langetermijnplanning.	1	MACO		
Het indelen in opbrengsten-, kosten- en winstcentra.	1	MACO		
De betekenis van toepassing van shareholder value voor de inrichting en toepassing van management control.	1	MACO		

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
De gevolgen van het toepassen van de business models, zoals BSC en INK, voor de opzet en toepassing van de management control; actuele ontwikkelingen op het gebied van niet-financiële informatieverzorging.	3	MACO		
Verskillende opties op het gebied van transferprijzen, inclusief de gevolgen voor de economic en de management performance.	1	MACO		
Toelichting en oefening met een specifiek onderdeel uit de planning-en controlcyclus budgettering.	3	MACO		
De verschillen tussen managementrapportages voor verschillende situaties/managementniveaus.	1	MACO		
De gevolgen voor de management-controleanpak bij verschillende management- en sturingsfilosofieën.	3	MACO		
De specifieke aspecten van de complexe management-controlstructuur, zoals prestatiemeting, variabele beloning en diagnostic- en interactive controls.	1	MACO		

3.4.4.3 Financieel Management/Financiering

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Basisbegrippen uit de bedrijfseconomie.	1	Beginselen Accountancy Financiering 1,2		
Financiële markten.	1	Financiering 1,2		
Financiële planning en –strategie.	1	Financiering 1,2		
Financiering, financial accounting, management accounting, organisatie en marketing.	1	CAFI		

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Besturing van een organisatie.	1	Financiering 1		
Beslissen over onzekerheid en risico.	1	Financiering 1,2		
Ondernemingsplan.	1	Financiering 1		

Financiële Rekenkunde Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Rijen: principe en praktische toepassingen van de rekenkundige, meetkundige en gemengd meetrekenkundige rij.	1	Financiering 1		
Tijdvoorkeur: verschil in waardering tussen tegenwoordige en toekomstige euro's.	2	Financiering 1		
Interest: <ul style="list-style-type: none"> ○ compensatie voor de tijdvoorkeur; ○ onderscheid interest en disconto; ○ onderscheid enkelvoudige en samengestelde interest; ○ berekeningen met enkelvoudige (zeer beperkt) en samengestelde (uitgebreid) interest met één of meerdere kapitalen; ○ equivalente interestpercentages bij verschillende perioden waarover de interest wordt genoteerd; ○ berekeningen met renten, zowel gelijkblijvende als veranderlijke renten; ○ berekeningen met renten waarbij de periode waarover de interest wordt genoteerd afwijkt van de periode tussen de termijnen; ○ <u>berekeningen met annuïteiten.</u> 	2	Financiering 1		
Internationale symbolen, de verbanden tussen de symbolen en de berekeningen zonder gebruik te maken van de interesttafels.	1	Financiering 1		
Financieel rekenkundige aspecten van leasecontracten.	1	Financiering 1 FIAC	EV	EVAC

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Financieel rekenkundige aspecten van de waardering van leningen (openbare en onderhandse).	1	Financiering 1	EV	EVAC
Toepassen in concrete situaties die om een financieel rekenkundige oplossing vragen.	3	Financiering 2		

Financiering Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Risicoanalyse.	2	Financiering 1,2		
Toezichtstructuren (bv. DNB, Basel II).	1	Financiering 1		
Financiering met eigen vermogen.	2	Financiering 1,2		
Financiering met vreemd vermogen.	2	Financiering 1,2		
Investeren in activa.	2	Financiering 1		
Werkkapitaalmanagement.	2	Financiering 1		
Adviseren van een investeringsbeslissing en van een vermogensbeslissing.	3	Financiering 1,2		
Rente- en valutarisico.	1	Financiering 1,2		
Financiële instrumenten ter beheersing van deze risico's.	2	Financiering 1,2	EV	EVAC
Aspecten bij de prijsvorming van vreemd vermogen (obligaties).	2	Financiering 1,2		
Eigen vermogen (aandelen en opties).	2	Financiering 1,2	EV	EVAC
Hybridische vermogenstitels (zoals converteerbare obligaties, reverse convertibles).	2	Financiering 1,2	EV	EVAC
Waardebepaling van ondernemingen.	2	Financiering 1,2	EV	EVAC
Van een Nederlandse onderneming een marktwaardebalans opstellen en de vermogenskostenvoet bepalen.	3	Financiering 1	EV	EVAC

3.4.4.4 Management & Organisatie

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Ontwikkeling organisatietheorie.	1	Management en Organisatie		
Besluitvorming in organisaties.	1	Management en Organisatie		
Organisatiestructuren en menselijke factoren in de organisatie: <ul style="list-style-type: none"> ○ opbouw en uitbouw van een organisatie(structuur); ○ arbeidsverdeling en coördinatie; ○ organisatiestelsels, relaties en bevoegdheden; ○ groei en ontwikkeling van bedrijfsafdeling en omspanningsvermogen van de leiding ○ werkstructurering; ○ groei en ontwikkeling van organisaties en het centralisatie-/decentralisatievraagstuk; ○ groei en verandering van basisvorm van organisatie en taak en samenstelling topleiding; ○ bestuursmodellen non-profit organisaties; ○ motivatie, organisatie en groep, conflicthantering, organisatiecultuur en organisatieverandering. 	2	Management en Organisatie		
Strategieformulering en invoering van strategische planning: <ul style="list-style-type: none"> ○ strategieformulering als probleem; ○ stappen in het strategieformuleringsproces; ○ strategische planning in de kleine en middelgrote onderneming; ○ strategieformulering in het accountantskantoor, strategie en structuur. 	3	Management en Organisatie		
Het besturen van de actie in de organisatie: <ul style="list-style-type: none"> ○ stijlen van leidinggeven; ○ communicatie; ○ beloning; ○ planning; ○ methoden en technieken bij dagelijkse sturing. 	2	Management en Organisatie		
Marketing in organisaties.	1	Management en		

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc	<i>Postinitiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen
		Organisatie		
Organisatieonderzoek en organisatieadvies voor verandering of verbetering.	<u>2</u>	<u>Management en</u> <u>Organisatie</u>		

3.4.4.5 Corporate Governance

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen BSc	<i>Initiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen MSc	<i>Postinitiële opleiding</i> Naam onderwijseenheid (vak, thema enz.) waarin eindterm is opgenomen
Corporate Governance en de rol van de accountant.	3		Corporate Governance	
Commissie Corporate Governance in Nederland.	<u>2</u>		EV Corporate Governance	
Internationale Corporate Governance ontwikkelingen (UK, US, Europa).	1		Corporate Governance	
Sarbanes-Oxley Wet en o.a. de gevolgen voor accountants.	1		Corporate Governance	
De rol van interne beheersing en raamwerken voor interne beheersing.	2		Corporate Governance	
De waarde en noodzaak van Risk Management Systemen en Control Risk Assessment.	1		BIV-IB Corporate Governance	BIV-IC
Van controle naar assurance en de rol en functie van de interne accountant.	1		Corporate Governance	
Omgaan met toezicht; analyse van de functie van commissarissen en het audit committee.	1		Corporate Governance	

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Externe berichtgeving en de toenemende internationale roep om specifiek verantwoordelijkheid over (onderdelen) van Corporate Governance, zoals sustainability reporting (People, Planet & Profit).	1		EV Corporate Governance	

3.4.4 Overige ondersteunende vakgebieden

3.4.5.1 Recht

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>is opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
<i>Kennis en vaardigheid m.b.t. het toepassen van ondernemingsrecht:</i> ○ <i>Rechtsvormen waarin ondernemingen en andere huishoudingen gedreven worden;</i> ○ <i>Grondslagen van relevante regelgeving;</i> ○ <i>Verantwoordelijkheden, bevoegdheden en aansprakelijkheden van de organen en de betrokken personen.</i>	<i>3</i>	Beginselen Recht Ondernemingsrecht		
<i>Kennis op hoofdlijnen met betrekking tot het faillissementsrecht.</i>	<i>1</i>	Beginselen Recht Ondernemingsrecht		
<i>Kennis en vaardigheid met betrekking tot het toepassen van privaatrecht:</i> ○ <i>Hoofdlijnen vermogensrecht;</i> ○ <i>Goederenrecht;</i> ○ <i>Verbintenissenrecht.</i>	<i>2</i>	Beginselen Recht		
<i>Begrip van de hoofdlijnen van het Nederlands rechtssysteem en de wijze van wetgeving en de handhaving van regelgeving door de overheid in de vorm van rechtspraak en bestuurlijke handhaving (bestuursrecht).</i>	<i>1</i>	Beginselen Recht		
<i>Kennis op hoofdlijnen van de verschillen tussen de juridische systemen die verschillende belangrijke jurisdicties kennen.</i>	<i>1</i>	Beginselen Recht		
<i>Kennis van Gemeenschapsrecht van de Europese Unie.</i>	<i>1</i>	Beginselen Recht		
<i>Kennis van de hoofdlijnen van het arbeidsrecht en het sociale zekerheidsrecht.</i>	<i>2</i>	Beginselen Recht		
<i>Kennis van de hoofdlijnen van het strafrecht</i>	<i>1</i>	Beginselen Recht		

Belastingrecht

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Algemene wet inzake rijksbelastingen.	1	LB/OB		
Invorderingswet.	1	LB/OB		
Wet op de loonbelasting; Wet op de omzetbelasting.	2	LB/OB		
Aan de hand van gestructureerde praktijksituaties met behulp van de wetgeving voor deze situaties de oplossing van de problematiek kunnen aangeven en de daarbij behorende berekeningen kunnen uitvoeren: <ul style="list-style-type: none"> ○ wet inkomstenbelasting; ○ wet vennootschapsbelasting; ○ subjectieve belastingplicht; ○ winstbegrip; ○ jaarwinst; ○ inbreng van de onderneming in een B.V.; ○ inkomen uit aanmerkelijk belang; ○ het begrip winst in de Vpb; ○ financieringsproblematiek en verliesverrekening; ○ deelnemingsvrijstelling; ○ fiscale eenheid; ○ fusie en splitsing; ○ bedrijfsopvolging; ○ verrekenprijzen; ○ verliesverrekening; ○ vermogensvergelijking. 	3	IB/VPB		

3.4.5.2 Algemene Economie

Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Meso-economie: <ul style="list-style-type: none"> ○ markten; ○ vraag en aanbod en prijsmechanismen op de verschillende deelmarkten; ○ dynamiek van bedrijfstakken; ○ concurrentie en concurrentiekracht; ○ de rol van de overheid in de bedrijfsomgeving. 	1	Algemene Economie Summercourse Algemene Economie		
Macro-economie: <ul style="list-style-type: none"> ○ overheidsinstellingen; ○ macro-economische stromingen (bijvoorbeeld Klassieken en Keynesianen); ○ conjunctuurgolf; ○ overheidsbeleid. 	1	Algemene Economie Summercourse Algemene Economie		
Speltheorie.	1	Algemene Economie Summercourse Algemene Economie		
Geld en Internationale Economische Betrekkingen: <ul style="list-style-type: none"> ○ vermogensmarkten en determinanten van de wisselkoers; ○ valutarisicobeheer; ○ monetair beleid in een geliberaliseerde kapitaalmarkt; ○ invloed van het buitenland op de Nederlandse economie en het Nederlandse bedrijfsleven; ○ regionale integratie. 	1	Algemene Economie Summercourse Algemene Economie		

3.4.5.3 Wiskunde en Statistiek

Levensverzekeringswiskunde Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Verschillende verschijningsvormen van levensverzekeringen en in het bijzonder pensioenverzekeringen.	1	Summercourse Pensioenen		
Aspecten van levensverzekeringen zoals interest, leeftijdterugstelling, sterftetabellen, eerste en/of doorlopende kosten, voorziening verzekeringsverplichtingen en backservice.	1	Summercourse Pensioenen		
Inzicht in actuariële berekeningen, zoals de Projected Unit Credit Method.	1	Summercourse Pensioenen		

Statistiek Eindtermen

<i>Onderwerp</i>	<i>niveau</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>BSc</i>	<i>Initiële opleiding</i> <i>Naam</i> <i>onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin</i> <i>eindterm is</i> <i>opgenomen</i> <i>MSc</i>	<i>Postinitiële opleiding</i> <i>Naam onderwijseenheid (vak,</i> <i>thema enz.) waarin eindterm is</i> <i>opgenomen</i>
Inleiding kansrekening (kansvariabelen en normale/binomiale verdelingen).	1	Statistiek 1		
Verschillende vormen van toetsen van hypothesen.	1	Statistiek 1		
Schatten populatieparameters (betrouwbaarheidsinterval en steekproefomvang).	2	Statistiek 1,2		
Chi-kwadraat toets.	1	Statistiek 1		
Correlatie en regressie.	2	Statistiek 1		
Toetsen op een percentage: gehele fouten en gedeeltelijke fouten.	2	Statistiek 1,2		
Diverse schattingsmethoden.	2	Statistiek 1		

Bijlage 4: Overzicht van het programma

De **bacheloropleiding** is in twee delen gesplitst: een propedeuse van 60 ECTS, gedurende anderhalf jaar. De hoofdfase Bachelor Accountancy omvat 120 ECTS en duurt drie jaar.

Schema propedeuse

Programma onderdeel	ECTS	Aantal dagdelen	Werkvorm	Toetsvorm
Introductiecasus	1	5*	H, W	D
Beginselen Boekhouden	1	6	W	T
Beginselen Accountancy	4	7	W	T, G
Comptabele Aspecten	4	7	W	T
Financial Accounting 1				
Beginselen Recht	4	7	W	T
Belastingrecht LB/OB	4	7	W	T
Mentorbegeleiding	0,5			
Financiering 1	6	11	W	T
BIV-Inleiding	8	15	W	T
Statistiek 1	6	11	W	T
Comptabele Aspecten	4	7	W	T
Financiering				
Summercourse De Robuuste Accountant	2,5	7	H, W	S
Auditing Beginselen	7	13	H, W	T
Management Accounting	8	15	W	T

- *Wordt met ingang van het studiejaar 2012-2013 uitgebreid met activiteiten om de groepsvorming te bevorderen tot 7 dagdelen, verspreid over drie aaneengesloten dagen.
- Werkvormen: H=hoorcollege, W=werkcollege
- Toetsvormen: D=Deelnameverplichting, T=schriftelijk tentamen, G=groepsopdracht, S=Schrijfopdracht

Schema hoofdfase Bachelor Accountancy

Programma onderdeel	ECTS	Aantal dagdelen	Werkvorm	Toetsvorm
Management & Organisatie	9	15	W	S
Comptabele Aspecten	4	7	W	T
Management Accounting				
Comptabele Aspecten	4	8	W	T
Financial Accounting 2				
Summercourse Issues in	4	7	H, W	S
Financial Accounting				
Algemene Economie	4	7	W	T
Programma onderdeel	ECTS	Aantal dagdelen	Werkvorm	Toetsvorm
Financial Accounting	6	11	W	T
Financiering 2	4	7	W	T
Management Control	10	16	H, W	T
Belastingrecht IB	4	7	W	T
Belastingrecht Vpb	5	9	W	T
Summercourse Algemene Economie	4	7	H, W	S
Ondernemingsrecht	9	14	W	T
Statistiek 2	4	5	W	T
Keuzemodule 1*	5	6	H, W	
Keuzemodule 2*	5	6	H, W	
Auditing Theory	7	8	H, W	T
BIV-Business Information	9	14	W	T

Systems				
Financial Accounting Theory	6	9	H, W	T
Summercourse Pensioenen	4	7	H, W	S
Beginselen Methodologie	4	7	H, W	S
Bachelorscriptie	9	6	H, W	scriptie

- *Student kiest twee keuzemodules uit Marketing, Bedrijfsopvolging, Business English, Fraude & Witwassen, Mentoring & Coaching en Public Auditing. De toetsvorm verschilt per module tussen T, S en combinatie S en mondeling tentamen.
- Werkvormen: H=hoorcollege, W=werkcollege
- Toetsvormen: D=Deelnameverplichting, T=schriftelijk tentamen, G=groepsopdracht, S=Schrijfpdracht

De **masteropleiding** omvat 60 studiepunten, verdeeld over de volgende vakken.

Programma onderdeel	ECTS	Aantal dagdelen	Werkvorm	Toetsvorm
Externe Verslaggeving	12	12 x 4 uur	W	D, S, P, M
Corporate Governance	4	8	H, W	S
BIV-Interne Beheersing	7	16 x 2,5 uur	H, W	P, M
Advanced Auditing	7	10	H, W	M
Applied Business Research	4	9	H, W	D, Schrift.G
Onderzoeksvak	9	14 tot 18	W	D, T, S
Masterscriptie	17	varieert	W	Scriptie

- Werkvormen: H=hoorcollege, W=werkcollege
- Toetsvormen: D=Deelnameverplichting, T=schriftelijk tentamen, G=groepsopdracht, S=Schrijfpdracht, P=presentatie
- Colleges duren 3 uur tenzij anders aangegeven.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de spreiding van de modules over de vakgebieden in de bacheloropleiding, en de aansluiting bij de Dublin-descriptoren:

Fase	Sem.	cl.	Vakgebied†		Dublin Descriptor††			
			Boekhouden	Externe Verslaggeving	V	T	B	C
Propedeuse	1	I	BB/CAFA1		X	X		
	2							
	3							
Hoofdphase Bachelor	4	II	CAFA2	SCiFA	X		X	X
	5			FIAC	X	X	X	
	6							
	7							
	8			FAT			X	X
	9			SCP	X		X	X

†=Voor een beschrijving van de afkortingen van de modules wordt verwezen naar de lijst met gebruikte afkortingen.

††V=Het verzamelen van kennis en inzicht; T=Het toepassen van kennis en inzicht; B=het kritisch beschouwen van kennis; C=communicatieve vaardigheden.

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleiding

Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens

In verband met het deeltijdkarakter van de opleidingen is gekozen voor overzichten vanaf 2003 in plaats van 2005.

Accountancy

Populatieoverzicht Accountancy naar vooropleiding en geslacht

<i>jaar</i>	<i>totaal</i>	<i>vwo</i>	<i>% vwo</i>	<i>hbo</i> <i>BE</i>	<i>% hbo</i> <i>BE</i>	<i>hbo</i> <i>RA</i>	<i>% hbo</i> <i>RA</i>	<i>ongedeeld*</i>	<i>% ongedeeld</i>	<i>man</i>	<i>% man</i>	<i>vrouw</i>	<i>% vrouw</i>
1-9-2003	2971	247	8,31%	94	3,16%	70	2,36%	2560	86,17%	2206	74,25%	765	25,75%
1-9-2004	2894	399	13,79%	175	6,05%	186	6,43%	2134	73,74%	2125	73,43%	769	26,57%
1-9-2005	2807	566	20,16%	229	8,16%	326	11,61%	1686	60,06%	2022	72,03%	785	27,97%
1-9-2006	3022	827	27,37%	294	9,73%	504	16,68%	1397	46,23%	2163	71,58%	859	28,42%
1-9-2007	3196	1029	32,20%	359	11,23%	675	21,12%	1133	35,45%	2254	70,53%	942	29,47%
1-9-2008	3369	1215	36,06%	438	13,00%	822	24,40%	894	26,54%	2376	70,53%	993	29,47%
1-9-2009	3362	1316	39,14%	466	13,86%	897	26,68%	683	20,32%	2355	70,05%	1007	29,95%
1-9-2010	3231	1355	41,94%	474	14,67%	950	29,40%	452	13,99%	2266	70,13%	965	29,87%
1-9-2011	3051	1387	45,46%	462	15,14%	930	30,48%	272	8,91%	2148	70,40%	903	29,60%

* Gestart voor invoering Bachelor-Master structuur

Instroom

Bachelor en Pre Master BE en RA

<i>startjaar</i>	<i>Bachelor</i>	<i>Pre Master BE</i>	<i>Pre Master RA</i>	<i>Master</i>
1-9-2003	132	130	111	251
1-9-2004	163	80	137	240
1-9-2005	207	82	169	269
1-9-2006	303	96	199	330
1-9-2007	300	93	192	347
1-9-2008	330	102	204	317
1-9-2009	256	81	129	338
1-9-2010	168	65	141	323
1-9-2011*	169	40	112	79

*Over studiejaar 2011-2012 alleen studenten geteld die in september 2011 zijn begonnen. Bij de overige jaren is ook de voorjaarsinstroom meegenomen.

Master naar instroom per 01/09/11

<i>Instroom</i>	<i>man</i>	<i>vrouw</i>	<i>totaal</i>
Bachelor	290	154	444
Ongedeeld naar Master*	310	128	438
Pre Master BE	309	117	426
Pre Master RA	764	343	1107

* Gestart voor invoering Bachelor-Master structuur

Onderwijsrendement

Bachelor Accountancy

Propedeuse behaald cumulatief naar duur per 01/09/11

<i>Startjaar</i>	<i>op schema</i>	<i>+ 6 mndn</i>	<i>+ 12 mnd</i>	<i>> 12 mnd</i>	<i>instroom</i>
1-9-2003	21(15,9%)	43(32,6)	61(46,2%)	87(65,9%)	132
1-9-2004	35(21,5%)	67(41,1%)	86(52,8%)	116(71,2%)	163
1-9-2005	40(19,3%)	67(32,4%)	84(40,6%)	138(66,7%)	207
1-9-2006	59(19,5%)	110(36,3%)	160(52,8%)	200(66,0%)	303
1-9-2007	50(16,7%)	90(30,0%)	137(45,7%)	173(57,7%)	300
1-9-2008	66(20,0%)	152(46,1%)	185(56,1%)	198(60,0%)	330
1-9-2009	59(23,0%)	112(43,8%)	112(43,8%)	112(43,8%)	256
1-9-2010	3(1,8%)	3(1,8%)	3(1,8%)	3(1,8%)	168
1-9-2011	0	0	0	0	169

Bachelor behaald naar duur

<i>Startjaar</i>	<i>op schema</i>	<i>+ 6 mnd</i>	<i>+12 mnd</i>	<i>> 12 mnd</i>	<i>instroom</i>
1-9-2003	31(23,5%)	41(31,1%)	48(36,4%)	70(53,0%)	132
1-9-2004	43(26,4%)	61(37,4%)	71(43,6%)	92(56,4%)	163
1-9-2005	62(30,0%)	81(39,1%)	101(48,8%)	110(53,1%)	207
1-9-2006	93(30,7%)	116(38,3%)	116(38,3%)	116(38,3%)	303
1-9-2007	14(4,7%)	14(4,7%)	14(4,7%)	14(4,7%)	300
1-9-2008	3(0,9%)	3(0,9%)	3(0,9%)	3(0,9%)	330
1-9-2009	0	0	0	0	256
1-9-2010	0	0	0	0	168
1-9-2011	0	0	0	0	169

Uitval bachelor cumulatief naar inschrijfduur

<i>Startjaar</i>	<i>< jaar</i>	<i>tot 2 jaar</i>	<i>Totale uitval</i>	<i>instroom</i>
1-9-2003	27(20,5%)	36(27,3%)	55(35,6%)	132
1-9-2004	25(15,3%)	35(21,5%)	56(34,4%)	163
1-9-2005	29(14,0%)	48(23,2%)	77(37,2%)	207
1-9-2006	53(17,5%)	74(24,4%)	110(36,3%)	303
1-9-2007	60(19,9%)	95(31,7%)	125(41,7%)	300
1-9-2008	66(20,0%)	90(27,3%)	116(35,2%)	330
1-9-2009	52(20,3%)	71(27,7%)	71(27,7%)	256
1-9-2010	26(15,5%)	26(15,5%)	26(15,5%)	168
1-9-2011	0	0	0	169

Pre Master BE

Pre Master BE behaald cumulatief naar duur per 01/09/11

<i>Startjaar</i>	<i>op schema</i>	<i>+ 6 mnd</i>	<i>+12 mnd</i>	<i>> 12 mnd</i>	<i>instroom</i>
1-9-2003	10(7,7%)	40(30,8%)	58(44,6%)	86(66,2%)	130
1-9-2004	8(10,0%)	19(23,8%)	31(39,8%)	51(63,8%)	80
1-9-2005	13(15,9%)	31(37,8%)	38(46,3%)	59(72,0%)	82
1-9-2006	10(10,4%)	18(18,8%)	35(36,5%)	59(61,5%)	96

1-9-2007	8(8,6%)	23(24,7%)	34(36,6%)	56(60,2%)	93
1-9-2008	7(6,9%)	28(27,5%)	41(40,2%)	47(46,1%)	102
1-9-2009	27(33,3%)	39(48,1%)	39(48,1%)	39(48,1%)	81
1-9-2010	1(1,5%)	1(1,5%)	1(1,5%)	1(1,5%)	65
1-9-2011	0	0	0	0	40

Pre Master BE uitval cumulatief naar inschrijfduur per 01/09/11

<i>Startjaar</i>	<i>< jaar</i>	<i>tot 2 jaar</i>	<i>totale uitval</i>	<i>instroom</i>
1-9-2003	13(10,%)	24(18,5%)	44(33,8%)	130
1-9-2004	6(7,5%)	17(21,3%)	29(36,3%)	80
1-9-2005	7(8,5%)	14(17,1%)	22(26,8%)	82
1-9-2006	11(11,5%)	19(19,8%)	33(34,4%)	96
1-9-2007	6(6,5%)	19(20,4%)	28(30,1%)	93
1-9-2008	16(15,6%)	31(30,4%)	39(38,2%)	102
1-9-2009	7(8,6%)	11(13,6%)	11(13,6%)	81
1-9-2010	10(15,4%)	10(15,4%)	10(15,4%)	65
1-9-2011	0	0	0	40

Pre Master RA

Pre Master RA behaald cumulatief naar duur per 01/09/11

<i>startjaar</i>	<i>op schema</i>	<i>+ 6 mnd</i>	<i>12 mnd</i>	<i>> 12 mnd</i>	<i>instroom</i>
1-9-2003	59(53,2%)	70(63,1%)	80(72,1%)	86(77,5%)	111
1-9-2004	77(56,2%)	90(65,7%)	98(71,5%)	112(81,8%)	137
1-9-2005	104(61,5%)	118(69,8%)	126(74,6%)	141(83,4%)	169
1-9-2006	109(54,8%)	126(63,3%)	138(69,3%)	153(76,9%)	199
1-9-2007	114(59,4%)	136(70,8%)	151(78,6%)	155(80,7%)	192
1-9-2008	116(56,9%)	137(67,2%)	151(74,0%)	162(79,4%)	204
1-9-2009	74(57,4%)	86(66,7%)	86(66,7%)	86(66,7%)	129
1-9-2010	80(56,7%)	80(56,7%)	80(56,7%)	80(56,7%)	141
1-9-2011	0	0	0	0	112

Pre Master RA uitval cumulatief naar inschrijfduur per 01/09/11

<i>Startjaar</i>	<i>< jaar</i>	<i>tot 2 jaar</i>	<i>Totale uitval</i>	<i>instroom</i>
1-9-2003	12(10,8%)	19(17,1%)	25(22,5%)	111
1-9-2004	8(5,8%)	16(11,7%)	25(18,2%)	137
1-9-2005	11(6,5%)	18(10,7%)	28(16,6%)	169
1-9-2006	21(10,6%)	33(16,6%)	45(22,6%)	199
1-9-2007	10(5,2%)	22(11,5%)	35(18,2%)	192
1-9-2008	14(6,8%)	24(11,9%)	33(16,2%)	204
1-9-2009	14(10,9%)	25(19,4%)	25(19,4%)	129
1-9-2010	13(9,2%)	13(9,2%)	13(9,2%)	141
1-9-2011	0	0	0	112

Master en Post Master

Master en Post Master doorstroom per 01/09/11

startjaar	Master behaald	Geslaagd		Nog Actief	Uitval	Instroom
		Master + Post Master	Master*			
01/09/03	58(63,7%)	57(62,6%)	1(1,1%)	10(11,0%)	23(25,3%)	91
01/03/04	108(67,5%)	98(61,3%)	7(4,4%)	36(22,5%)	19(11,9%)	160
01/09/04	32(47,1%)	29(42,6%)	3(4,4%)	21(30,9%)	15(22,1%)	68
01/03/05	105(61,0%)	100(58,1%)	4(2,3%)	52(30,2%)	16(9,3%)	172
01/09/05	49(46,7%)	33(31,4%)	9(8,6%)	36(34,3%)	27(25,7%)	105
01/03/06	77(47,0%)	55(33,5%)	6(3,7%)	82(50%)	21(12,8%)	164
01/09/06	58(46,0%)	38(30,2%)	8(6,3%)	65(51,6%)	15(11,9%)	126
01/03/07	78(38,2%)	38(18,6%)	10(4,9%)	115(56,4%)	41(20,1%)	204
01/09/07	32(33,3%)	15(15,6%)	6(6,3%)	67(69,8%)	8(8,3%)	96
01/03/08	68(27,1%)	13(5,2%)	13(5,2%)	194(77,3%)	31(12,4%)	251
01/09/08	8(11,6%)	1(1,4%)	1(1,4%)	58(84,1%)	9(13,0%)	69
01/03/09	25(10,1%)	0	1(0,4%)	224(90,3%)	23(9,3%)	248
01/09/09	26(19,3%)	4(3,0%)	4(3,0%)	116(85,9%)	11(8,1%)	135
01/03/10	2(1,0%)	0	0	185(91,1%)	18(8,9%)	203
01/09/10	0	0	0	70(93,3%)	5(6,7%)	75
01/03/11	0	0	0	246(99,2%)	2(0,8%)	248

* Na behalen master niet opnieuw ingeschreven voor Post Master

Master (en Post Master) uitval naar inschrijfduur per 01/09/11

startjaar	< jaar	1 tot 2 jaar	totaal uitval	instroom
01/09/03	1(1,1%)	3(3,3 %)	23(25,3%)	91
01/03/04	5(3,1%)	10(6,3%)	19(11,9%)	160
01/09/04	1(1,5%)	5(7,4%)	15(22,1%)	68
01/03/05	4(2,3%)	6(3,5%)	16(9,3%)	172
01/09/05	4(3,8%)	8(7,6%)	27(25,7%)	105
01/03/06	8(4,9%)	11(6,7%)	21(12,8%)	164
01/09/06	4(3,2%)	10(7,9%)	15(11,9%)	126
01/03/07	15(7,3%)	31(15,2%)	41(20,1%)	204
01/09/07	2(2,1%)	5(5,2%)	8(8,3%)	96
01/03/08	6(2,4%)	19(7,6%)	31(12,4%)	251
01/09/08	4(5,8%)	7(10,1%)	9(13,0%)	69
01/03/09	7(2,8%)	17(6,9%)	23(9,3%)	248
01/09/09	3(2,2%)	11(8,1%)	11(8,1%)	135
01/03/10	11(5,4%)	18(8,9%)	18(8,9%)	203
01/09/10	5(6,7%)	5(6,7%)	5(6,7%)	75
01/03/11	2(0,8%)	2(0,8%)	2(0,8%)	248

Gerealiseerde docent-studentratio

De student-stafratio in de bacheloropleiding accountancy is 39:1.

De student-stafratio in de masteropleiding accountancy is 1:37,7.

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Bachelor

Programma onderdeel	ECTS	Aantal dagdelen	Contacturen
1e jaar			
Intro	1	7	21
Beginselen Boekhouden	1	6	18
Beginselen Accountancy	4	7	21
Comptabele Aspecten	4	7	21
Financial Accounting 1			
Beginselen Recht	4	7	21
Belastingrecht LB/OB	4	7	21
Mentorbegeleiding	0,5		
Financiering 1	6	11	33
BIV-Inleiding	8	15	45
Statistiek 1	6	11	33
Comptabele Aspecten	4	7	21
Financiering			
Summercourse De Robuuste Accountant	2,5	7	21
Totaal aantal college-uren 1e jaar			276 uren
2e jaar			
Auditing Beginselen	7	13	39
Management Accounting	8	15	45
Management & Organisatie	9	15	45
Comptabele Aspecten	4	7	21
Management Accounting			
Comptabele Aspecten	4	8	24
Financial Accounting 2			
Summercourse Issues in Financial Accounting	4	7	21
Totaal aantal college-uren 2e jaar bachelor			195 uren
3e jaar			
Algemene Economie	4	7	21
Financial Accounting	6	11	33
Financiering 2	4	7	21
Management Control	10	16	48
Belastingrecht IB	4	7	21
Belastingrecht Vpb	5	9	27
Summercourse Algemene Economie	4	7	21
Totaal aantal college-uren 3e jaar bachelor			192 uren
4e jaar			
Ondernemingsrecht	9	14	42
Statistiek 2	4	5	15
Keuzemodule 1*	5	6	18
Keuzemodule 2*	5	6	18
Auditing Theory	7	8	24
BIV-Business Information Systems	9	14	42

Financial Accounting Theory	6	9	27
Summercourse Pensioenen	4	7	21
Totaal aantal college-uren 4e jaar bachelor			207 uren
5e jaar			
Beginselen Methodologie	4	7	21
Bachelorscriptie	9	6	18
Totaal aantal college-uren 5e jaar bachelor			37 uren

Pre-Master BE

Auditing Beginselen	7	13	39
Financial Accounting	6	11	33
Management & Organisatie	9	15	45
Ondernemingsrecht	9	14	42
Management Control	10	16	48
Belastingrecht IB	4	7	21
Belastingrecht Vpb	5	9	27
Summercourse Pensioenen*	4	7	21
Auditing Theory	7	8	24
BIV-Business Information Systems	9	14	42
Financial Accounting Theory	6	9	27
Business Research Methods	4	7	21
Totaal	80	130	390

*Mits geen vrijstelling is verkregen

Pre-Master AC

Auditing Theory	7	8	24
BIV-Business Information Systems	9	14	42
Financial Accounting Theory	6	9	27
Business Research Methods	4	7	21
Totaal	26	38	114

Master

Externe Verslaggeving	12	12 x 4 uur	48
Corporate Governance	4	8	24
BIV-Interne Beheersing	7	16 x 2,5 uur	40
Advanced Auditing	7	10	30
Totaal aantal college-uren 1e jaar master			142 uren
Applied Business Research	4	9	27
Onderzoeksvak	9	14 tot 18	42-54
Masterscriptie	17	varieert	varieert
Totaal aantal college-uren 2e jaar master			69-81 uren

Samenstelling van de staf die onderwijs verzorgt

	Aantal	Fte voor van onderwijs*	Percentage gepromoveerd
--	--------	-------------------------	-------------------------

Hoogleraren	21(21)	65%	100
Universitair hoofddocenten	7(7)	65%	100
Universitair docenten**	9(3)	65%	33
Freelance docenten/scriptiebegeleiders***	460(47)	n.v.t.	10
Promovendi****	5(-)	n.v.t.	n.v.t.
Student-assistenten*****	1(-)	n.v.t.	n.v.t.
TOTAAL	503(78)		15
Overige stafleden	32	26	0

*Het is doordat docenten ook aan andere opleidingen van Nyenrode onderwijs verzorgen, niet mogelijk om een exact fte voor onderwijs bij de BSc en MSc in Accounting te berekenen. Hoogleraren en universitair (hoofd)docenten worden geacht 65% van hun aanstelling aan onderwijs te besteden

** Vier universitair docenten zijn tevens promovendi

***Externe docenten worden op freelance basis ingezet. Hieronder zijn 16 hoogleraren.

****In totaal zijn er 10 promovendi: 4 universitair docenten, 5 promovendi en 1 student-assistent

*****Tevens promovendus

Bijlage 6: Bezoekprogramma

25 oktober		B+M Accountancy
08.30	09.30	<u>Management Accountancy & Controlling</u> Prof. dr. Leen Paape RA RO CIA Prof. dr. Desirée van Gorp Prof. dr. ir. Jan Bots Drs. Maren Smulders Constant Rams
09.45	10.45	<u>Studenten (Ba+Ma)</u> Manouk van den Enden Elisabeth Slagboom Danny Tingelaar BSc Peter Moerbeek Rik Boogaard Robert van den Bogaard
11.00	12.00	<u>OLC</u> Prof. Henk Langendijk Dr. Joost van Buuren RA Prof. mr. Bas Steins Bisschop Naechesta Marlissa Marcel Kuin MSc
12.00	12.45	Lunch
12.45	14.00	<u>Docenten (Ba+Ma)</u> Drs. Betsy Heikoop RA Drs. Marlies de Vries RA Drs. Robin Litjens RA Anne Jan Dekker RA Mr. Marylse in 't Veld Dr. Ivo de Loo Laurens Storm van 's Gravesande RA
14.00	14.15	Pauze
14.15	15.00	<u>Examencommissie en studieadviseur</u> Prof. dr. Fred de Koning RA RE Dr. Ferdy van Beest Drs. Tamara van der Meer Drs. Patricia Meester Dia Meijer
15.00	16.00	Spreekuur en inzage documentatie
16.00	17.00	<u>Alumni</u> Dick de Nijs MSc Marjolein van Rijk MSc Marissah Noronha MSc Willem van Gent MSc Drs. Sven Terpstra Dirk de Goeij BSc
17.00	18.00	Commissievergadering
18.00	19.00	Rondleiding

19.30		Commissiediner Restaurant Slangevegt
-------	--	--------------------------------------

26 oktober		M Controlling
08.30	09.30	<u>Studenten</u> Freek Rebel Jeroen Nijhoff Lisanne van der Heg Martijn Klomp Peter van Oostende Pieter Janssen Dirk de Goeij
09.30	10.30	<u>Docenten</u> Dr. Anne-Marie Kruis (Applied Business Research en MAC) Prof. mr. Bas Steins Bisschop (Ondernemingsrecht) Drs. Hans de Ruiter (Finance Advanced) Dr. Jeroen van der Velden (Strategie) Drs. Rob Christiaanse RA (BIV) Prof. dr. Roland Speklé (MAC)
10.30	11.15	Pauze
11.15	12.00	<u>OLC</u> Prof. dr. ir. Jan Bots Prof. dr. Roland Speklé Drs. Rob Christiaanse RA Anuskha Harkhoe MSc Marlieke ten Bosch
12.00	12.45	Lunch
12.45	13.30	<u>Examencommissie en studieadviseur</u> Prof. dr. Fred de Koning Dr. Anne-Marie Kruis Drs. Marieke Hogerwerf Drs. Gemma Boender
13.30	14.15	<u>Alumni</u> Bianca Hazelaar MSc Erwin van Dijk MSc Mark Foekema MSc Mark Hoegen MSc Wilco van Iperen MSc
14.15	14.45	Voorbereiden eindgesprek
14.45	15.45	Eindgesprek management
15.45	17.45	Opstellen bevindingen
17.45	18.00	Mondelinge rapportage
18.00	18.30	Borrel

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bachelor Accountancy:

4457646
3156783
6459073
6458867
6459529
5458215
6459174
6459000
6459481
9465366
7469797
7459821
6459638
7462828
8464046

Master Accountancy

8464473
10125
5458618
236
20288
8464233
9464942
5458228
7463220
5458301
11468177
4457829
7463281
8463563
9465080

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

- alle scripties/afstudeerverslagen uit de kritische reflectie en beoordelingsformulieren;
- voorlichtingsmateriaal;
- studiemateriaal: handboeken en syllabi, readers, studiehandleidingen;
- verplichte literatuur die studenten zelf (via internet) verzamelen;
- voorbeelden van werkstukken, portfolio's, onderzoeksverslagen van studenten;
- scriptiereglementen en richtlijnen voor het maken van werkstukken;
- tentamen- en examenreglement;
- toetsmaterialen (enkele tentamens, toetshandleiding en dergelijke) met modelantwoorden (indien beschikbaar);
- recente verslagen Opleidingscommissie, Examencommissie, onderwijsjaarverslagen, bachelor-masterovergangsregelingen;
- college-, onderwijs- en curriculumevaluaties, studententevredenheidsmonitor(en), et cetera;
- alumni-enquêtes;
- materiaal over de studieverenigingen;
- medewerkerstevredenheidsonderzoek;
- verslagen/rapporten facultaire onderwijscommissies;
- verslagen/rapporten relevante (dit is voor het onderwijs) ad-hoccommissies;
- jaarverslagen (onderwijs, onderzoek, laatste drie jaar);
- facultaire sociale jaarverslagen.

Bijlage 8: Reactie opleiding inzake zwaarte studiebelasting, plus overzicht semesters

Reactie Nyenrode aan visitatiecommissie d.d. 31 oktober 2012 inzake de zwaarte van de studiebelasting van (met name) het 6^e en het 8^e semester van de Bachelor of Science in Accountancy.

Allereerst bedankt Nyenrode de commissie voor de grondige en deskundige visitatie van 25 en 26 oktober jl. en spreekt het voornemen uit om de door de commissie gedane suggesties zo spoedig mogelijk op te volgen.

De door u geconstateerde onevenwichtige verdeling van de studiepunten over de diverse semesters van de Bachelor of Science in Accountancy en de daardoor zware studielast in enkele semesters willen wij als volgt adresseren.

1. Bijgaand treft u de gevraagde detaillering van de studiebelasting in het 6^e en 8^e semester van de Bacheloropleiding. Wij zijn het met de commissie eens dat het 8^e semester te zwaar is nu wij een gewogen gemiddelde op weekniveau hebben berekend. Dit geldt niet alleen voor de piekbelasting in de weken 14 en 15, maar ook voor het semester als geheel. Wij zullen met ingang van collegejaar 2013-2014 uw suggesties voor een betere spreiding van de studiepunten over de diverse semesters doorvoeren ten behoeve van een betere studeerbaarheid van de opleiding.
2. Wij zullen per direct zorgdragen voor toetsing van de wetenschappelijke artikelen in de tentamens Auditing Theory en BIV-Business Information Systems zodat het niet mogelijk is om deze tentamens te behalen zonder de volledige voorgeschreven stof te hebben bestudeerd.
3. Wij zullen de definitie van een semester zodanig aanpassen dat in het vervolg sprake is van vergelijkbare periodes in voor- en najaar, te weten januari-juni en juli-december. Hierdoor zullen de summercourses in de presentatie van het curriculum verschuiven van het voorjaar naar het najaar, met als gevolg een evenwichtiger verdeling, te publiceren met ingang van de Onderwijs- en Examenregeling in de studiegids 2013-2014.

31 oktober 2012
Constant Rams

Planning 6e semester Bachelor of Science in Accountancy, voorjaar 2013 inclusief studiebelastinguren

Week	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	Totaal vak		
Vrijdag	25/1	1/2	8/2	15/2	22/2	1/3	8/3	15/3	22/3	29/3	5/4	12/4	19/4	26/4	3/5	10/5	17/5	24/5	31/5	7/6	14/6	21/6	28/6	5/7	12/7	19/7	26/7	2/8	9/8	16/8	23/8	30/8			
Belastingrecht IB collegenrs.			1	2	3	4	5	6	7		Ten-tamen																								
Sbu	6	9	10	10	10	10	10	10	10	14	13																							112	
Belastingrecht VpB nrs.											1	2	3	4	5	6		7	8	9			Ten-tamen												
Sbu								6	9	9	9	11	11	11	11	11	11	11	11	11	10		9												140
Management Control nrs.			1	2	3	4	5	6	7		8	9	10	11			12	13 14	15	16		Ten-tamen													
Sbu	6	9	14	14	14	14	14	14	14	6	9	14	14	14	14	14	14	14	14	14	17	9													280
SC Algemene Economie																																			
Sbu																																			
Totaal p.w.	12	18	24	24	24	24	24	24	30	29	31	23	25	25	25	25	25	25	25	25	27	30	30	21	10	10	10	10	10	10	9			644	

Planning 8e semester Bachelor of Science in Accountancy, voorjaar 2013 inclusief studiebelastinguren

Week	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	Totaal vak		
Vrijdag	25/1	1/2	8/2	15/2	22/2	1/3	8/3	15/3	22/3	29/3	5/4	12/4	19/4	26/4	3/5	10/5	17/5	24/5	31/5	7/6	14/6	21/6	28/6	5/7	12/7	19/7	26/7	2/8	9/8	16/8	23/8	30/8			
BIV-BIS collegen rs.				1 2		3					4 5	6	7 8	9	10		11	12	13	14		Ten- tam- en													
Sbu		6	6	18	6	9	6	6	6	6	18	9	18	12	12	12	12	12	12	16	20	30												252	
FAT collegen rs.						1		2 3				4		5	6		7	8	9		Ten- tam- en														
Sbu				3	6	9	6	12	6	6	6	9	6	12	12	12	12	12	14	13														168	
Auditing Theory nrs.			1 2		3 4		5 6		7 8			Ten- tam- en																							
Sbu	15	15	18	12	18	12	18	12	18	20	18	20																						196	
SC Pensioenen																									3 dg n										
Sbu																										23	18	18	18	18	17			112	
Totaal p.w.	15	21	24	33	30	30	30	30	30	32	42	38	24	24	24	24	24	24	24	30	33	30			23	18	18	18	18	17			728		

Bijlage 9: notitie opleiding inzake normering bachelorscripties

Tijdens de visitatie heeft de commissie de opleiding verzocht om een nadere duiding van het niveau waaraan de bachelorscriptie dient te voldoen en ter illustratie daarvan het niveauverschil met de masterscriptie. Deze notitie is door de opleiding aangeleverd en is hieronder weergegeven, met een nadere duiding van het niveauverschil tussen bachelor- en masterscriptie. De eveneens door de opleiding aangeleverde bachelor- en masterscriptie waarnaar in de notitie verwezen wordt, zijn door de opleiding aangeleverd bij de commissie, maar zijn niet opgenomen in deze bijlage.

Aan: Visitatiecommissie

Van: Robin Litjens (voorzitter kerngroep bachelorscriptie)

Betreft: Normering bachelorscriptie (en verschillen met de masterscriptie)

Datum: 4 december 2012

1. Inleiding

In dit memo beschrijf ik de achtergrond van de normering / normen van de bachelorscriptie en de voornaamste verschillen met de masterscriptie. In de bijlage is het beoordelingsformulier opgenomen waaruit blijkt dat de beoordeling van de bachelorscriptie (en het proces) uit 10 onderdelen bestaat. De scriptiebegeleiders krijgen de instructie dit beoordelingsformulier in te hanteren en volledig in te vullen. In het onderwijsprogramma van de bachelorscriptie is een toelichting opgenomen wat het onderdeel behelst en waar de student aan moet voldoen. De scriptiebegeleider hanteert deze toelichting bij het beoordelen van de bachelorscriptie. In paragraaf 2 is de opzet van de normering beschreven en in paragraaf 3 de toepassing van de normering en de belangrijkste verschillen met de masterscriptie.

2. Opzet normering

De bachelorscriptie is het bewijs dat een student in staat is de tijdens de bachelor vergaarde kennis te verwerken tot een wetenschappelijke scriptie. Doelstelling van de scriptie is te toetsen of de student in staat is een Accountancy vraagstuk te plaatsen binnen een theoretisch kader. Op basis van het gekozen onderwerp wordt van de student verwacht dat deze middels literatuuronderzoek en aanvullend naar keuze kwantitatief of kwalitatief onderzoek, zelfstandig tot een weloverwogen en overtuigende conclusie kan komen aangaande de onderzoeksvraag. De student dient onderzoeksontwerp, onderzoeksbevindingen en conclusies in duidelijke bewoordingen toe te lichten en te verantwoorden tijdens de afsluitende verdediging. Dit houdt in dat een student geacht wordt in staat te zijn:

- een relevante wetenschappelijke onderzoeksdoelstelling op te stellen;
- de relevante state-of-the-art literatuur kan vinden, bestuderen en interpreteren;
- de theoretische conceptuele kaders en resultaten uit kwantitatief of kwalitatief onderzoek kan analyseren en interpreteren in het licht van de eigen onderzoeksdoelstelling;
- in een betogende tekst tot een overtuigend antwoord kan komen op de onderzoeksdoelstelling;
- de resultaten en conclusie in de scriptie overtuigend kan verdedigen.

De normering van de bachelorscriptie is gebaseerd op de hierboven geformuleerde doelstelling. De kern van toetsing van de bachelorscriptie volgt daarbij de generieke opzet van mainstream wetenschappelijk onderzoek:

Onderzoeksdoelstelling – Heldere formulering van het onderzoeksprobleem;
Conceptueel model – Onderzoeksprobleem plaatsen in een relevant theoretisch perspectief;
Operationalisering – Beschrijving en toepassing onderzoeksmethode;
Analyse – Kritische analyse van het onderzoeksprobleem;
Conclusies – Op basis van doel, model en analyse;
Reflectie – Kritische distantie/ beperkingen onderzoek.

Daarnaast is schrijfstijl en structuur van de scriptie onderdeel van de kern van de toetsing. Om te slagen voor de bachelorscriptie is het van belang dat de student voor deze kerncriteria een voldoende scoort. Daarnaast zijn originaliteit en participatie onderdeel van de normering en worden gebruikt bij de vaststelling van het eindcijfer. In appendix 1 is de normering per onderdeel verder beschreven alsmede de stap hoe een begeleider tot een totaalbeoordeling komt. In appendix 2 het beoordelingsformulier.

Door de kerngroep bachelorscriptie wordt achteraf steekproefsgewijs de normering van de bachelorscripties gecontroleerd en wordt bijgestuurd indien nodig.

3. Toepassing normering en verschillen met de masterscriptie

In deze paragraaf illustreer ik de normering van de bachelorscriptie mede aan de hand van een voorbeeldscriptie: *C. van Gelderen (2012) Winststuring en Beursintroducties. Een literatuuronderzoek naar het gebruik van winststuring bij een beursintroductie. Bachelorscriptie.*

Daarnaast geef ik per onderdeel aan waar de bachelorscriptie over het algemeen verschilt van de masterscriptie. Ter illustratie gebruik ik hiervoor een masterscriptie: *T. Slijpen (2012) Earnings management middels classification shifting. Masterscriptie.*

Zowel de bachelorscriptie als de masterscriptie hebben betrekking op earnings management (financial accounting) waardoor deze wat eenvoudiger met elkaar vergeleken kunnen worden. Het doel van deze analyse is niet om aan te geven wat goed/fout is bij de voorbeeldscripties maar hoe invulling wordt gegeven aan de normering en wat de voornaamste verschillen tussen de bachelorscriptie en masterscriptie zijn.

3.1 Onderzoeksdoelstelling (Hoofdstuk 1)

Bij de bachelorscriptie toetsen wij of de onderzoeksdoelstelling en onderzoeksprobleem duidelijk is geformuleerd. Een duidelijk onderzoeksdoel en –probleem is zowel bij de bachelor als de masterscriptie essentieel. Het geeft richting en vormt de basis voor het theoretisch perspectief. Een belangrijk verschil tussen de bachelor en masterscriptie is dat studenten bij de masterscriptie doorgaans meer aandacht moeten besteden aan de “waarom?” vraag. Dus waarom is dit een relevante onderzoeksvraag “waarom?” zou iemand hierin geïnteresseerd moeten zijn. Een goede onderbouwing van “Waarom?” bepaald deels de potentiële bijdrage van het onderzoek aan het kennisbeeld. Dit onderdeel komt ook –per vakgebied– aan de orde bij de onderzoeksvakken in de masteropleiding.

3.2 Conceptueel model (Hoofdstuk 2)

De basis voor de analyse van het theoretisch perspectief is bij Nyenrode zowel voor de bachelor als voor de masterscriptie een conceptueel onderzoeksmodel gebaseerd op de onderzoeksdoelstelling. Dit conceptueel model kan kwalitatief worden beschreven maar een schematische representatie verdient de voorkeur. Wanneer bijvoorbeeld een bepaald

internationaal wetenschappelijk onderzoek uit de US in de Europese context wordt gerepliceerd dan is de toegevoegde waarde van een schematische representatie beperkter. In het algemeen kan gesteld worden –zonder daarbij te generaliseren– dat de toegevoegde waarde van een schematische representatie bij BIV/AIS het meest relevant is gevolgd door Auditing en Financial Accounting. Bij de masterscriptie wordt iets meer diepgang gevraagd bij het plaatsen van het onderzoeksprobleem in het relevante theoretisch perspectief.

3.3 Operationalisering (Hoofdstuk 3)

Bij de operationalisering in hoofdstuk 3 geeft de student een beschrijving van de analysestrategie. Aangezien de student bij de masterscriptie zelf empirisch onderzoek –en bij de masterscriptie hierbij meer diepgang wordt gevraagd– doet is dit hoofdstuk doorgaans wat uitgebreider dan bij de bachelorscriptie (zie ook paragraaf 3.4). Bij de bachelorscriptie zal de student veelal opteren voor een meta-analyse (zie ook paragraaf 3.4) en daardoor is dit hoofdstuk bij de bachelorscriptie veelal minder specifiek dan bij de masterscriptie. Wanneer de student wel zelf een empirisch onderzoek uitvoert bij de bachelorscriptie zal in dit hoofdstuk doorgaans het operationaliseren van de onderzoeksvariabelen, de analysestrategie en het bepalen van steekproef/populatie aan bod komen. Bij een meta-analyse komt de wijze van het operationaliseren van de onderzoeksvariabelen veelal aan bod in hoofdstuk 2, maar kan ook in hoofdstuk 3 worden beschreven.

3.4 Analyse (Hoofdstuk 4)

In de analysefase kan de student bij de bachelorscriptie kiezen tussen een kwalitatieve analyse, in casus een meta-analyse of een empirisch onderzoek. Een dergelijk empirisch onderzoek kan hypothesetoetsend of exploratief van aard zijn. De eisen voor dergelijke analyses zijn minder vergaand dan bij een masterscriptie. Een belangrijk verschil is dat bij de masterscriptie meer aandacht is voor het toetsen van de robuustheid (en interne validiteit) van de onderzoeksresultaten. Denk hierbij aan endogeniteit (correlated omitted variables, simultaneïteit, etc), measurement error, etc. Bij de bachelorscriptie is het uitvoeren van een eenvoudige analyse, bijvoorbeeld meervoudige regressie met basisspecificatietesten (multicolineariteit, heteroskedasticiteit, normaliteit residuen) veelal afdoende.

Doordat de doorlooptijden van de bachelorscriptie vaststaan en de scriptiebegeleider de studenten in groepen begeleid en coacht kiezen de meest studenten voor een literatuursynopsis. Een literatuursynopsis heeft de vorm van een meta-analyse.

Wij verlangen momenteel van de studenten geen kwantitatieve meta-analyse inclusief bijbehorende toetsen (cohorts, homogeniteit, datastabiliteit, etc.), maar een kwalitatieve meta-analyse waarbij studenten de kwantitatieve (!) onderzoeksresultaten van onderzoeken relevant voor het onderzoeksprobleem in de scriptie analyseren en in een context plaatsen.² Een student mag wel een kwantitatieve meta-analyse uitvoeren. Zo heeft de student in de voorbeeld bachelorscriptie de onderzoeken vergeleken op diverse kenmerken (voor/na beursintroductie, periode die is onderzocht, gebruikte modellen en de resultaten). Naast een vergelijk van de resultaten kan het relevant zijn dat de student eventuele beperkingen van de onderzoeken die worden gebruikt voor de meta-analyse evalueert.

Bij de masterscriptie kan niet worden volstaan met een meta-analyse maar is empirisch onderzoek (hypothesetoetsend of exploratief) vereist. Doorgaans wordt hiervoor gebruik gemaakt van archival data, maar het is ook mogelijk om andere onderzoeksmethoden (survey, experiment) te hanteren. Door de extra diepgang ten aanzien van de robuustheid van de resultaten bij de masterscriptie is het analysehoofdstuk in de masterscriptie doorgaans een stuk uitgebreider dan bij de bachelorscriptie.

3.5 Conclusies en Reflectie (Hoofdstuk 5)

In hoofdstuk 5 is het van belang dat de student bij de bachelorscriptie een poging doet het geformuleerde onderzoeksprobleem te beantwoorden aan de hand van de uitgevoerde analyse in hoofdstuk 4. Daarnaast is het van belang om kritisch het eigen uitgevoerde onderzoek en de onderzoeksresultaten te beschouwen (distantie, externe validiteit, etc.). De kritische distantie is natuurlijk ook van belang bij alle hoofdstukken in de bachelorscriptie. Bij de masterscriptie is naast een beantwoording van de onderzoeksvraag vooral aandacht voor kritische distantie ten aanzien van het eigen uitgevoerde empirisch onderzoek. Gezien de beperktere eisen ten aanzien van robuustheid bij de bachelorscriptie is bij eigen uitgevoerd onderzoek wat minder diepgaande reflectie nodig.

Toelichting

Onderzoeksdoelstelling. De student is in staat op heldere wijze een onderzoeksprobleem te formuleren op een wetenschapsgebied behorende tot de door hem/haar gevolgde Bachelorstudie. Dit probleem kenmerkt zich door maatschappelijke en/of wetenschappelijke relevantie.

Conceptueel model. De student is in staat het probleem te plaatsen in een relevant theoretisch perspectief, hij/zij weet welke theoretische modellen bruikbaar zijn om zijn/haar onderzoeksdoelstelling te behalen. Dit blijkt uit een discussie van theorieën en/of modellen, die:

- relevant zijn voor het te onderzoeken probleem;
- state-of-the-art zijn
- accuraat, kritisch en in-depth worden beschreven.

Operationalisering. De student is in staat om een probleem op passende wijze te bestuderen, op een wijze die zich kenmerkt door:

- een duidelijke beschrijving van de methoden (bronnen, geselecteerde respondenten, toegepaste technieken voor dataverzameling en –analyse etc)
- correcte toepassing van methoden en technieken

Analyse. De student is in staat – met gebruik van relevante theorieën, modellen en methoden – het probleem kritisch te analyseren.

Conclusies & (eventueel) Aanbevelingen. De student is in staat om correcte, complete en eenduidige conclusies te trekken, die zijn afgeleid uit de onderzoeksdata. Indien van toepassing is de student in staat om – gebaseerd op de conclusies – praktische en theoretische aanbevelingen te doen. Deze aanbevelingen zijn begrijpelijk, gedetailleerd, relevant en realistisch.

Reflectie. De student is in staat kritisch te reflecteren op de resultaten en beperkingen van het onderzoek en op het eigen functioneren als onderzoeker.

Stijl en structuur. De student is in staat helder te rapporteren over het onderzoek. Dit blijkt uit:

- een duidelijke, consistente en gestructureerde presentatie;
- het aanhouden van het maximum aantal pagina's (20);
- correct taalgebruik;
- correcte en complete bronvermeldingen en referenties;

Originaliteit. De student is creatief ten aanzien van een of meer van bovengenoemde criteria.

Proces en participatie. De student is in staat tot het:

- onafhankelijk en tijdig verrichten van onderzoek (blijkt uit scriptie);
- kunnen deelnemen aan wetenschappelijk debat (blijkt uit participatie tijdens colleges)
- mondeling presenteren van het onderzoek op een gestructureerde, heldere en boeiende wijze (blijkt uit presentatie tijdens colleges);

Vervolgens is in het onderwijsprogramma de stap opgenomen hoe vanuit de beoordeling op de individuele onderdelen te komen tot een totaalbeoordeling (cijfer). Dit is op de volgende pagina weergegeven.

Beoordeling op basis van genoemde criteria leidt tot een voorlopig cijfer. De criteria Prooes, participatie en verdediging en Originaliteit kunnen worden gebruikt om het eindcijfer vast te stellen. Voor de eindcijfers gelden dan ook de volgende kwalificaties:

- **Cijfer 5** of lager indien de scriptie *onvoldoende* scoort op ten minste een van de eerste zeven criteria
- **Cijfer 6** indien de scriptie *voldoende* scoort op alle eerste zeven criteria
- **Cijfer 7** indien de scriptie *goed* scoort op tenminste drie van de eerste zeven criteria en *voldoende* scoort op de overige criteria (van de eerste zeven)
- **Cijfer 8** indien de scriptie *goed* scoort op alle eerste zeven criteria (of indien elke *voldoende* wordt gecompenseerd met een *zeer goed*)
- **Cijfer 9** indien de scriptie *zeer goed* scoort op tenminste twee van de eerste zeven criteria en *goed* op de overige criteria
- **Cijfer 10** indien de scriptie *zeer goed* scoort op alle eerste zeven criteria en tenminste *goed* op de laatste twee criteria

Om nuance aan te brengen in het cijfer kunnen ook halve cijfers (5,5 t/m 9,5) toegekend worden indien de beoordeling tussen de beschreven kwalificaties uitkomt.

Uit de bespreking met de visitatiecommissie is gebleken dat een begeleider het beoordelingsformulier niet volledig heeft ingevuld. Wij hebben hierop correctieve maatregelen genomen door:

- Aan alle scriptiebegeleiders nogmaals een e-mail te versturen met de instructie het beoordelingsformulier volledig in te vullen (deze instructie krijgen zij ook wanneer zij voor de eerste keer gaan begeleiden);
- Steekproefsgewijze controle van de ingevulde beoordelingen achteraf.

Appendix 2 bij notitie Robin Litjens aan Visitatiecommissie: Beoordelingsformulier bachelorscriptie

Beoordelingsformulier bachelorscriptie	
Naam kandidaat:	_____ Nummer: _____
Titel scriptie:	_____
Naam begeleider:	_____ Naam Examinator _____
Datum verdediging:	_____
Eindcijfer: (afroonden op hele of halve cijfers)	_____
Handtekening begeleider	_____ Handtekening examiner _____
Handtekening kandidaat	_____

bij de bepaling van het cijfer wordt de scriptie met name op de volgende punten beoordeeld	
Onderzoeksdoelstelling	
Conceptueel model	
Operationalisering	
Analyse	
Conclusies & (eventueel) Aanbevelingen	
Reflectie	
Stijl en structuur	
Originaliteit	
Proces en participatie	
Verdediging	

Bijlage 10: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

J.J.A. LEENVAARS

ADRES:

DECEW DE DIERCKWEG 15
4854 AA BAVEL
NL

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Accountancy and Controlling

MSc + BSc

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Nyenrode Business Universiteit

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Breukelen*

DATUM: *21/03/2012*

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'J' followed by a horizontal line extending to the right.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *OLIVIER Henri*

ADRES: *Avenue VAN BEETHOVEN 20
B-1331 RIXENSART
BELGIË*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Accountancy and Controlling

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Nyenrode Business Universiteit

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Rosières*

DATUM: *7/10/2012*

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Alia', written over a horizontal line.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *E.H.J. Vanste*

ADRES: *Spoorlaan 293
5038 CB Tilburg*

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Accountancy and Controlling (*bsc en msc*)

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Nyenrode Business Universiteit

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Tilburg*

DATUM: *26/10/2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE *ACN van de Uv*

NAAM:

ADRES: *Het Jaagspad 6
3342 DS H. D. Ambacht*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Accountancy and Controlling

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Nyenrode Business Universiteit

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *St. W. Ambacht*

DATUM:
1-10-2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'R' followed by a horizontal line extending to the right.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: Merel Vlasveld

ADRES: IJselstraat 97-2 1078 CG Amsterdam

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

Accountancy and Controlling

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Nyenrode Business Universiteit

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Amsterdam

DATUM: 15 oktober 2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'M. Van der ...', is written over a horizontal line.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE :

NAAM: Agnes Mos, Prima Qualita

ADRES: Nieuwe Parklaan 13, 2597 LA Den Haag

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: **Den Haag**

DATUM: 17 september 2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'A' followed by a long, horizontal stroke that tapers to a point. Below the signature, the name 'A. Mos' is written in a simple, lowercase, sans-serif font.

A. Mos

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

Floor Meijer

ADRES:

Catharijnesingel 66, 3503 RA Utrecht

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

BSc Accountancy

MSc Accountancy

MSc Controlling

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

Nyenrode Business Universiteit

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE ZOULDEN KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht

DATUM: 24/10/2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Thuy', written over a horizontal line.